

Paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen rooli kotouttamistyössä Jyväskylässä.

Työntekijöiden kokemuksia kotouttamistyöstä.

Marianne Pulkkinen

Etnologian ja antropologian maisterinohjelma

Kevätlukukausi 2019

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Marianne Pulkkinen	
Työn nimi – Paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen rooli kotouttamistyössä. Työntekijöiden kokemuksia kotouttamistyöstä.	
Oppiaine – Etnologia ja antropologia	Työn laji – Maisterintutkielma
Aika – Toukokuu 2019	Sivumäärä – 87 + 8 liitesivua
Tiivistelmä <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa aiheena on Paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen rooli kotouttamistyössä. Työntekijöiden kokemuksia kotouttamistyöstä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten paikalliset organisaatiot ja järjestöt tukevat Jyväskylään muuttavien ihmisten kotoutumista, mitä motiiveja ja toimintaperiaatteita organisaatioiden ja järjestöjen kotouttamiseen liittyvien palveluiden järjestämisen taustalla on sekä minkälaisia kokemuksia organisaatioiden ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa organisaation tai järjestön tekemästä kotouttamistyöstä.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkimusmetodinä on käytetty etnografista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessa käytetty aineisto on saatu kuuden haastattelun kautta. Haastatteluista saadun tutkimusaineiston analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysiä.</p> <p>Tutkimuksen lopputuloksena selvisi, että tätä tutkielmaa varten haastatellut organisaatiot ja järjestöt tukevat Jyväskylään muuttaneiden kotoutumista pääosin tarjoamalla erilaisia sisältöjä arkeen, tukemalla muuttajan yksilöllistä kehitystä sekä lisäämällä yhteisöllisyyttä eri taustoista tulevien ihmisten välillä. Toiminnan järjestämisen motiiveja tuli esiin yhteensä neljä, joista vahvimmat olivat tarve kotoutumista edistävän toiminnan järjestämiseksi sekä halu auttaa ja tukea ihmisen yksilöllistä kehitystä. Viidestä organisaatiosta tai järjestöstä neljä koki olevansa onnistunut kotouttamiseen liittyvässä työssä. Haasteeksi toiminnan järjestämiseksi nousi vahvana esiin taloudelliset haasteet ja tilaongelmat sekä oman järjestön tai organisaation toiminnan sovittaminen muiden kotouttamistyötä tekevien tahojen kanssa.</p>	
Asiasanat – kotouttaminen, kotoutuminen, maahanmuuttaja, kolmas sektori, motiivi, toimintaperiaate	
Säilytyspaikka – Jyväskylän yliopiston kirjasto, JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Kotouttamista ja kotoutumista koskeva aikaisempi tutkimus	3
1.3. Tutkielman rakenne	5
2. Tutkimuksen lähtökohtia	6
2.1. Tutkimusmenetelmä ja -aineiston hankinta	6
2.2. Haastateltavien edustamat organisaatiot ja järjestöt	9
2.3. Aineiston analyysi	12
2.4. Tutkimuseettiset seikat	14
3. Maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyviä käsitteitä	17
4. Maahanmuuton ja kotouttamisen historia ja kehitys Suomessa	22
4.1. Maahanmuuton historia ja kehitys	22
4.2. Kotouttamispolitiikan historia ja kehitys	26
5. Kotouttaminen tänä päivänä	29
5.1. Kotoutumista edistävät toimenpiteet	29
5.2. Valtion kotouttamistoimenpiteet	31
<i>5.2.1. Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019</i>	32
5.3. Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla	36
<i>5.3.1. Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelma 2013-2016</i>	37
6. Organisaatioiden ja järjestöjen järjestämä kotoutumista tukeva toiminta	39
6.1. Suomen kielen ja kulttuurin opiskelu virallisten kotouttamiskoulutusten ulkopuolella	39
6.2. Ohjaus, neuvonta ja kuunteleminen	42
6.3. Vapaa-ajan ja harrastusten tukeminen	44
6.4. Kohtaamisen, tuen ja verkostoitumisen mahdollistaminen	45
7. Kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat tekijät	48
7.1. Motiivit kotouttamistoiminnan järjestämiselle	48
7.2. Kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat toimintaperiaatteet	52
8. Työntekijöiden kokemuksia organisaatioiden ja järjestöjen tekemästä kotouttamistyöstä	61
8.1. Kokemus kotouttamistoiminnan järjestämisen onnistuneisuudesta	61
8.2. Kotouttamistoiminnan järjestämisen haasteet	67
8.3. Kehittämisideoita kotoutumista edistävän toiminnan kehittämiseksi	71
9. Johtopäätökset	76
Lähteet	80
Liitteet	88

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Kotouttamisella tarkoitetaan nykyään voimassaolevan kotouttamislain (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 3§) mukaan ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla”. Kotoutuminen puolestaan määritellään samaisessa laissa (1386/2010, 3§) maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehittymiseksi, jonka ”tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”.

Kotoutumista edistäviä ja tukevia viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteitä ja palveluita järjestetään niin valtion, kunnan kuin kolmannen sektorin¹ organisaatioiden ja järjestöjen toimesta. Paikallisella tasolla vastuu kotouttamisen toteuttamisesta on pääasiassa kunnilla ja työ- ja elinkeinotoimistoilla. Kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen järjestämän kotouttamistoiminnan sisällöt on määritelty voimassaolevassa kotouttamislaissa (1386/2010), mutta käytännössä niiden toteuttaminen voi vaihdella eri paikkakunnittain.

Maahanmuuttajien määrä Suomeen on kasvanut viime vuosikymmenten aikana. Tämän seurauksena myös maahanmuuton syyt ja tulijoiden taustat ovat muuttuneet ja moninaistuneet. Merja Aniksen (2013, 60) mukaan yhä yleisempää on, että maahanmuuton syyt liittyvät pakolaisuuden sijasta muun muassa perheeseen, opiskeluun tai työhön. Maahantulosityiden ja taustojen moninaisuudesta johtuen kotoutumiselle ei voida asettaa yleisiä tai yksinkertaisia raameja, vaan kotoutumista tulisi lähestyä yksilöllisemmistä näkökulmista. (Anis 2013, 160.)

Maahanmuuttajien taustojen ja tulosityiden moninaisuudesta huolimatta onnistunut kotoutuminen määritellään suhteellisen yksipuolisesti. Yleistä on, että kotoutumisen onnistuneisuudessa korostetaan muun muassa kielitaitoa ja työllistymistä. Onnistuneen kotoutumisen yksimielisistä määrittelyistä huolimatta kotoutuminen kohtaa Sanna Karayilan, Anna Wallinin, Raisa Harju-Autin ja Jari Eskolan (2017, 171) mukaan usein haasteita. Epäonnistunut kotoutumisprosessi nähdään Karayilan ym. (2017, 171) mukaan sekä yksilöllisenä maahanmuuttajan elämää vaikeuttavana, että myös

---

¹ Kolmannella sektorilla tarkoitetaan Voitto Helanderin (1998, 27) mukaan järjestökenttää. Pasi Saukkosen (2013c, 8) mukaan kolmas sektori voidaan määrittää yksinkertaisimmillaan markkinoiden, julkisen sektorin ja kotitalouksien väliin jääväksi alueeksi. Kolmatta sektoria määritellään usein muun muassa ei-julkiseksi, ei-valtiolliseksi tai voittoa tavoittelemattomaksi alueeksi. (Saukkonen 2013c, 8; Helander 1998, 27.)

laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia sisältävänä tekijänä. Tästä johtuen voidaan päätellä, että kotoutumisella ja kotouttamisella on suuri yhteiskunnallinen merkitys.

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen rooli kotouttamistoiminnassa. Rajasin kotouttamistoimintaa järjestävät toimijat sellaisiin organisaatioihin ja järjestöihin, joilla ei ole varsinaista vastuuta tai velvollisuutta kotouttamispalveluiden tuottamisesta. Valitsin tämän rajauksen, koska olen kiinnostunut siitä, miksi nämä organisaatiot ja järjestöt ylipäättensä järjestävät kotouttamiseen liittyvää toimintaa ja palveluita. Olen kiinnostunut myös siitä, mitä kotoutumiseen liittyviä palveluita nämä kyseiset organisaatiot ja järjestöt järjestävät sekä minkälaisia kokemuksia organisaatioiden ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa organisaation tai järjestön tekemästä kotouttamistyöstä.

Tätä tutkielmaa varten olen haastatellut yhteensä seitsemää eri organisaatioihin ja järjestöihin kuuluvaa työntekijää. Kaikki heidän edustamansa organisaatiot ja järjestöt ovat Jyväskylässä toimivia. Heistä viisi työskentelee kolmanteen sektoriin kuuluvassa järjestössä, loput kaksi Jyväskylän kaupungin alla toimivassa organisaatiossa. Yhteistä näille organisaatioille ja järjestöille on se, ettei niillä ole varsinaista velvollisuutta huolehtia maahanmuuttajien kotoutumisesta. Vuoden 2011 Lain kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) mukaan kotouttamisen kehittämisen tulisi tapahtua paikallisten viranomaisten ja muiden tahojen monialaisena yhteistyönä. Tähän yhteistyöhön luetellaan kuuluvaksi kunnan, TE-toimiston ja poliisin lisäksi myös kotoutumista edistäviä toimenpiteitä järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 31§.) Näin ollen kotoutumista tukevien palveluiden järjestäminen haastateltavissa organisaatioissa ja järjestöissä tapahtuu vapaaehtoisena yhteistyönä Jyväskylän kaupungin ja muiden kotouttamisesta vastaavien tahojen kanssa, ei varsinaisena velvoitteena tai pakkona.

Lähestyn tutkimuskohdettani kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Tutkimuskysymykseni tässä tutkielmassa ovat seuraavat:

- Miten paikalliset organisaatiot ja järjestöt tukevat Suomeen (Jyväskylään) muuttavien ihmisten kotoutumista?
- Mitä motiiveja ja toimintaperiaatteita paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen kotouttamiseen liittyvien palveluiden järjestämisen taustalla on?
- Minkälaisia kokemuksia paikallisten organisaatioiden ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa organisaation tai järjestön tekemästä kotouttamistyöstä?

Valitsin tämän aiheen, koska olen kiinnostunut maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvistä kysymyksistä. Olen myös kiinnostunut työskentelemään yliopistosta valmistumisen jälkeen

maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvissä tehtävissä. Tämän vuoksi uskon, että kotouttamista ja kotoutumista koskevan tutkielman tekemisestä on hyötyä minulle tulevaisuudessa. Tutkimuskenttäni on jo entuudestaan hieman tuttu, sillä olen ollut jonkin aikaa SPR:n toiminnassa mukana sekä osallistunut kolmannen sektorin järjestämään kotouttamistoimintaan työharjoittelun kautta.

1.2. Kotouttamista ja kotoutumista koskeva aikaisempi tutkimus

Maahanmuuttajien kotouttamista ja integroitumista yhteiskuntaan käsittelevää tutkimusta on tehty paljon eri tiedealoilla. Koska tämä tutkimus käsittelee Suomessa tehtävää kotouttamiseen liittyvää työtä, en koe, että Suomen ulkopuolisen kotoutumista ja kotouttamista käsittelevän tutkimuskirjallisuuden hyödyntäminen on tämän tutkielman kannalta kannattavaa. Tästä johtuen olen keskittynyt tässä tutkielmassa vain suomalaisen tutkimuksen hyödyntämiseen.

Maahanmuuttoa ja integraatiota on tutkittu monesta eri näkökulmasta. Yksi tyypillinen tapa tehdä maahanmuuttajien kotoutumista koskevaa tutkimusta on tutkia jotain tiettyä maahanmuuttajaryhmää. Esimerkiksi Mari Toivanen (2014) on tutkinut väitöskirjassaan Suomessa asuvia kurdinuria, kun taas Liisa Oinonen (1999) on tutkinut pääkaupunkiseudun vietnamilaisten etnisyyttä ja identiteettiä. Magdaleena Jaakkola, Inga Jasinskaja-Lahti, Eve Kyntäjä, Karmela Liebkind, Simo Mannila ja Anni Reuter (2004) ovat tutkineet venäläisten ja virolaisten maahanmuuttajaryhmien kotoutumista Suomeen. Antropologisesta näkökulmasta tutkimusta somalinuorten kouluttautumisen edellytyksistä pääkaupunkiseudulla 1990-luvun lopussa on tehnyt Anne Alitolppa-Niitamo (2004).

Toinen yleinen tapa tutkia integraatiota on rasismien ja ennakkoluulojen tutkiminen. Tällaisesta tutkimuksesta esimerkkeinä voidaan mainita Inga Jasinskaja-Lahden, Karmela Liebkindin ja Tiina Vesalan vuonna 2002 ilmestynyt teos *'Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia'* sekä Anna Rastan (2007) väitöskirja *'Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi'*.

Suomessa kotouttamista koskevaa tutkimusta on tehty etenkin yhteiskuntatieteiden aloilla. Esimerkkeinä yhteiskuntatieteissä tehdystä kotouttamistutkimuksesta on Pasi Saukkosen (2010) teos *'Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä'*. Teoksessa muun muassa analysoidaan paikallisia kotouttamis- ja kulttuuripoliittisia ohjelmia, sekä tarkastellaan maahanmuuttajien rooleja ja asemaa suomalaisella kulttuurin ja taiteen kentällä. Saukkonen (2013) on tehnyt tutkimusta myös vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehtoista, joita käsitellään teoksessa *'Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot'*. Teoksessa käsitellään vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan

historiallisia juuria, nykytilannetta (vuonna 2013) ja esitetään vaihtoehtoja tulevaisuuden kotouttamispolitiikalle. Esimerkkinä sosiaalitieteiden saralla tehdystä kotoutumista käsittelevistä tutkimuksesta voidaan mainita Kati Turtiaisen (2008) tekemä kiintiöpakolaisten integroimista koskeva tutkimus. Tutkimuksessa käsitellään kommunikaatiota ja luottamuksen rakentumista kiintiöpakolaisten ja viranomaisten välillä.

Etnologisesta ja antropologisesta näkökulmasta kotouttamista ja kotoutumista on tutkittu muun muassa perheenyhdistämisen ja monikulttuuristen liittojen näkökulmasta. Esimerkkeinä tästä Outi Finngerroosin, Anna-Maria Tapanisen ja Marja Tiilikainen vuonna 2016 toimittama teos *'Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?'* sekä Kaisa Nissin (2017) ilmestynyt väitöskirja *'Uskonnot, kulttuuri ja perhe: etnologinen tutkimus monikulttuuristen liittojen kerronoista Suomessa'*. Muuttoliikkeeseen liittyvää tutkimusta on tehty myös maastamuutosta ja siirtolaisuudesta, joista esimerkkinä Hanna Snellmanin (2003) tutkimus *Sallan suuri kylä – Göteborg: tutkimus Ruotsin lappilaisista*, joka käsittelee suomalaissiirtolaisia Göteborgissa.

Esimerkkejä kolmannen sektorin järjestämästä kotouttamistoimintaa koskevasta tutkimuksesta en löytänyt kovinkaan paljoa. Hannele Lautiolan (2013) tutkimus *'Kumppanuutta kotouttamisen kentillä: esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa'* on yksi esimerkki edellä mainitusta tutkimuksesta. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Miikka Pyykkösen (2007) väitöskirja *'Järjestäytyvät diasporat, Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa'*.

Tutkimuskohteena maahanmuutto ja kotoutuminen eivät ole uusia, mutta varsinkin vuoden 2015 lisääntyneiden pakolais- ja maahanmuuttajamäärien jälkeen kotouttamiseen ja kotoutumiseen liittyvästä tutkimuksesta on tullut entistä tärkeämpiä. Suomen ja EU:n kotouttamispolitiikkaa on pidetty epäonnistuneena, eikä sillä ole ollut resursseja vastata viime vuosien aikana saapuneisiin aikaisempaa suurempiin pakolais- ja maahanmuuttajamääriin. Näin ollen uskon, että kaikki kotouttamiseen ja kotoutumiseen liittyvä tutkimus on erittäin tervetullutta. Uuden tutkimuksen avulla nykyistä kotouttamispolitiikkaa on mahdollista kehittää entistä toimivampaan suuntaan.

Omalla tutkimuksellani on yhteiskunnallista merkitystä, sillä Tilastokeskuksen arvion mukaan vuonna 2017 Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli 384 123 eli noin 7 prosenttia (Tilastokeskus 2019a). Ulkomaan kansalaisten määrä Suomessa vuonna 2018 taas oli lähes 258 000 (Tilastokeskus 2019b). Näin ollen kotouttaminen ja kotoutuminen ovat erityisen keskeisessä roolissa. Ilman toimivaa kotoutumista ja kotouttamista maahanmuuttajan pääsy työelämään tai opiskelemaan vaikeutuu, jotka taas voivat lopulta johtaa maahanmuuttajan syrjäytymiseen muusta yhteiskunnasta. Esimerkiksi

Merja Aniksen (2013, 159) mukaan kotoutumisen helpottamisella voitaisiin ehkäistä maahanmuuttajien terveydellisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Annika Forsander (2013, 243) taas huomauttaa, että huono-osaisuutta ja syrjäytymistä ehkäisevien yhteiskuntapoliittisten toimien avulla voidaan parantaa myös niiden maahanmuuttajien asemaa, jotka kuuluvat riskiryhmiin.

Tutkimuksellani on myös etnologista ja antropologista merkitystä, sillä etnologian ja antropologian tutkimuksen piiriin on perinteisesti kuulunut maahanmuuton tutkimus. Lisäksi etnologialle ja antropologialle tyypilliset käytössä olevat tutkimusmenetelmät ovat omiaan saamaan esiin uutta tietoa kotoutumiseen, kotouttamiseen ja maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Käsittelen näitä etnologialle ja antropologialle tyypillisiä tutkimusmenetelmiä lisää luvussa kaksi.

1.3. Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma koostuu yhteensä yhdeksästä pääluvusta. Luvussa kaksi käsittelen tutkimuksen lähtökohtia, eli tutkimusmenetelmää ja aineiston hankintaa, haastateltavien edustamia organisaatioita ja järjestöjä, aineiston analyysiä sekä tutkimukseen liittyviä tutkimuseettisiä seikkoja. Luku kolme käsittelee maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvää käsitteistöä. Määrittelen kyseisessä luvussa maahanmuuttajan, turvapaikanhakijan, pakolaisen, kiintiöpakolaisen, paluumuuttajan, integraation ja kotouttamispolitiikan käsitteet. Neljännessä luvussa käsittelen maahanmuuton ja kotouttamisen historiaa ja kehitystä Suomessa, kun taas viidennessä luvussa käsitellään kotouttamista nykypäivän valossa. Luvussa viisi käyn läpi kotouttamista nykyään voimassaolevan kotouttamislain, valtion kotouttamisohjelman ja Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelman kautta. Luvussa kuusi, seitsemän ja kahdeksan käsittelen haastatteluaineiston analyysistä saatua materiaalia. Luvussa kuusi käsittelen tätä tutkielmaa varten haastateltujen organisaatioiden ja järjestöjen järjestämiä kotouttamista edistäviä toimintamuotoja, luvussa seitsemän toiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavia motiiveja ja toimintaperiaatteita, sekä luvussa kahdeksan työntekijöiden kokemuksia kotouttamistoiminnan järjestämisen onnistuneisuudesta, merkityksestä ja haasteista. Tämän tutkielman päätäntöluku on luku yhdeksän, jossa käsittelen tästä tutkimuksesta esiin nousseita lopputuloksia ja johtopäätöksiä. Tutkielman viimeisiltä sivuilta löytyvät lähdeluettelo, sekä tutkielmassa käytetyt erilliset liitteet.

2. Tutkimuksen lähtökohtia

Käsittelen tässä luvussa tutkielmassa käytettyä tutkimusmenetelmää, tutkimusaineiston hankintaprosessia, haastateltavien edustamia organisaatioita ja järjestöjä, aineiston analyysimenetelmää sekä tutkimukseen liittyviä eettisiä seikkoja.

2.1. Tutkimusmenetelmä ja -aineiston hankinta

Lähestyn tutkimuskohdettani tässä tutkimuksessa etnografisen tutkimusmenetelmän kautta. Etnografinen tutkimusmenetelmä on yksi laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus on kattokäsite eri tutkimussuuntauksille ja -menetelmille, joille ominaista on keskittyminen määrällisesti pieniin aineistoihin sekä niiden mahdollisimman perusteelliseen analysointiin. Laadullisille tutkimusmenetelmille ominaista on myös pyrkimys lähestyä tutkimuskohdetta niin sanotusti ”puhtaalta pöydältä”, välttämättä ennako-oletusten asettamista esimerkiksi tutkimuksen kulusta tai sen lopputuloksista. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii siis enemmän teorianmuodostukseen aineiston pohjalta kuin määrällisten menetelmien tavoin hypoteesin todentamiseen. (Eskola & Suoranta 1998, 15; Grönfors 1982, 13.)

Laadullinen tutkimus on Kari Kiviniemen (2010, 70) mukaan prosessi, jossa tutkimuksen kulkua ei voida välttämättä tarkasti luokitella eri vaiheisiin, vaan sen eri vaiheet kehittyvät läpi koko tutkimusprosessin. Esimerkkinä tästä voidaan mainita laadulliselle tutkimukselle ominainen aineistolähtöinen analyysi, jossa teoria rakennetaan empiirisestä aineistosta käsin. Ennen aineistonanalyysiä tutkija ei ole muodostanut valmista teoriaa, jonka paikkansa pitävyyttä hän voisi testata aineistonsa avulla, vaan ennemminkin kyseessä on vähitellen tapahtuva ilmiön käsitteellistäminen, joka kehittyy ja muotoutuu koko tutkimusprosessin ajan ja tätä kautta myös vaikuttaa tutkijan tekemiin tutkimusta koskeviin valintoihin. (Eskola & Suoranta 1998, 15; Uotinen 2008, 142.)

Pirjo Rautiaisen (2007, 1) mukaan kvalitatiiviset menetelmät ovat oleellinen osa etnologiatieteitä. Etnologiatieteille taas tyypillisin tapa tehdä tutkimusta on lähestyä tutkimuskohdetta etnografisen tutkimusmenetelmän kautta. Varsinaista yhtä, kaiken kattavaa määritelmää etnografialle ei ole olemassa, eikä etnografisen tutkimuksen tekemiselle voida asettaa tarkkoja tai ennalta määrättyjä ohjeita ja sääntöjä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 160). Etnografinen tutkimusote on käytössä monella eri tieteenalalla, jonka vuoksi sen toimintatavat vaihtelevat. Sen kenttätyömenetelmät eivät ole täysin vakiintuneita, vaan tutkija joutuukin usein tutkimusta tehdessään kehittämään ja yhdistelemään eri tutkimusmenetelmiä. (Fingerroos & Jouhki 2018, 84.)

Susanna Paloniemi ja Kaija Collin (2010, 205) näkevät etnografian empiirisenä laadullisena tutkimusotteena, jota voidaan käyttää silloin, kun halutaan kiinnittää huomio arkiselta ja tavalliselta tuntuvaan toimintaan sekä hankkia yksityiskohtaisempaa ja monipuolisempaa tietoa esimerkiksi havainnoinnin avulla. Paloniemi ja Collin painottavatkin, että etnografia ei ole pelkkä tutkimusmenetelmä, vaan ennemminkin tutkimusote, jossa tyypillistä on yhdistää erilaisia tutkimusmenetelmiä. (Paloniemi & Collin 2010, 205.)

Vaikka etnografiselle tutkimukselle ei ole olemassa tiukasti asetettuja tutkimuskäytänteitä, sille voidaan kuitenkin määritellä muutamia ominaispiirteitä. Näitä piirteitä ovat muun muassa pitkäaikainen kenttätyö, monipuoliset aineistot, menetelmät ja näkökulmat sekä tutkijan osallistumisen, havainnoinnin ja kokemusten merkitysten painottaminen. (Palmu & Tolonen 2007, 89.) Yleisimpiä aineistonhankintamenetelmiä etnografisessa tutkimuksessa ovat haastattelut ja keskustelut, eri havainnoinnin muodot, kenttäpäiväkirjat ja -muistiinpanot sekä muut dokumentit, kuten valokuvat (Paloniemi & Collin 2010, 205).

Etnografinen tutkimus pohjautuu kenttätyölle, jossa aineisto kerätään tutkittavien parissa. Antropologisella kenttätyöllä tarkoitetaan perinteisesti pitkäkestoista ja intensiivistä tutkittavien parissa elämistä ja heidän arkeensa osallistumista, jonka aikana tutkija kerää tietoa tutkimastaan ilmiöstä havainnoinnin ja haastattelujen kautta. Käsitys kenttätyön luonteesta on kuitenkin muuttunut ja nykyään etnologiassa kenttätyö käsitetään tutkimusaineistojen muodostumisen prosessiksi, jonka lähtökohdiana on pyrkimys päästä mahdollisimman lähelle tutkittavaa ilmiötä. Etnografien harjoittama kenttätyö ei ole sidoksissa tiettyyn maantieteelliseen tai konkreettiseen paikkaan, vaan tutkimuskenttänä voi myös toimia esimerkiksi internet. Tutkimuskentälle on myös ominaista, että se muuttuu tutkimuksen kuluessa. (Fingerroos & Jouhki 2018, 83; Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2018, 11–13; Junkala 1999, 188–189.)

Etnografista kenttätyötä tehdään tavallisesti havainnoinnin ja haastattelujen kautta. Laura Huttusen ja Riikka Homasen (2017, 109) mukaan kentällä tapahtuva havainnointi yksinään ei välttämättä riitä kattamaan aineistonhankintaa, sillä tutkijan kentällä kohtaamia tapahtumia ja toimintaa voi olla hankalaa ymmärtää syvällisesti ilman, että keskustelee toimintaan osallistuvien kanssa. Ihmisten jollekin ilmiölle antavat merkitykset, joita etnografit yleensä tutkivat, on helpompi saavuttaa keskustelun kautta, jonka vuoksi haastattelut ovat keskeisessä roolissa etnografisen tutkimuksen tekemisessä. (Huttunen & Homanen 2017, 109.)

Haastattelussa kyseessä on tutkijan aloitteesta tapahtuva keskustelutilanne, jossa tutkija pyrkii saamaan selville haastateltavalta tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia tekijöitä (Eskola & Vastamäki 2015,

27–28). Haastattelu on siis vuorovaikutusta, jossa informanttina toimiva haastateltava kertoo omista kokemuksistaan ja mielipiteistään. Haastattelu on dialogista, jonka etenemistä määrittelee molempien osapuolien aktiivisuus. (Palmu & Tolonen 2007, 91–92; 100.)

Haastattelu on joustava tutkimusmenetelmä, sillä se sopii moniin tutkimustarkoituksiin. Haastattelun vahvuutena on sen mahdollistama suora kielellinen vuorovaikutus tutkittavan ja tutkijan välillä, sekä tätä kautta myös mahdollisuus saada esiin monipuolisempaa ja syvällisempää tietoa. Haastattelut sopivat myös hyvin tutkimusmenetelmäksi silloin, kun tutkimusasetelmaa ja tutkimuskysymystä ei ole määritelty vielä haastattelutilanteessa tarkasti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34; Ruotsala 2005, 65.)

Omana tutkimuskenttänäni toimii siis jyvaskyläläisten organisaatioiden ja järjestöjen työntekijöiden kokemukset edustamansa organisaation tekemästä maahanmuuttajien kotouttamistyöstä. Aineiston tähän tutkimukseen keräsin haastatteluiden kautta. Koska tutkimuskohteenani ovat työntekijöiden kokemukset kotouttamistyöstä, uskon, että parhaiten niistä osaa kertoa kotouttamistyön järjestämisessä mukana oleva henkilö itse. Kokemuksien painottamisesta johtuen en myöskään kokenut tärkeänä kerätä lisäaineistoa etnografisiin menetelmiin oleellisena osana kuuluvan havainnoinnin kautta.

Haastattelumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidulla teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa haastattelukysymykset ovat kaikille samat, mutta tarkoituksena on, että haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin, ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teemat on etukäteen määritelty. Se ei kuitenkaan esimerkiksi strukturoidun haastattelun tavoin sisällä tarkkoja kysymysten muotoja tai järjestystä. Teemahaastattelussa keskeistä on haastateltavien esiin tuomat omat tulkinnat ja annetut merkitykset tutkimuskohteesta. (Eskola & Vastamäki 2015, 29; Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Oleellista teemahaastattelussa on edetä ennalta määrättyjen teemojen mukaan, antaen haastateltavalle mahdollisuuden vastata mahdollisimman vapaasti omalla tyylillään (Ruotsala 2005, 65).

Tätä ajatusta noudattaen olen pyrkinyt pitämään haastattelukysymykset mahdollisimman avoimina, yrittäen välttää haastateltavan johdattelua. Tätä tutkimusta varten tein yhteensä kuusi haastattelua, joista yksi toteutettiin ryhmähaastatteluna kahden haastateltavan kesken. Informantteja on siis yhteensä seitsemän. Lähetin sähköpostitse haastattelukutsuja eri jyvaskyläläisten organisaatioiden ja järjestöjen edustajille. Lähetin kutsuja kolmelle kolmanteen sektoriin kuuluvan järjestölle, yhteensä kuudelle työntekijälle. Näistä kutsuun vastasi ja haastatteluun suostui neljä työntekijää, jotka edustivat kahta eri järjestöä. En saanut vastausta kolmannelta järjestöltä. Yksi kutsuun vastannut ja haastatteluun lupautunut haastateltava myös levitti haastattelukutsua puolestani, jonka seurauksena sain haastateltavaksi kolmannen, minulle entuudestaan tuntemattoman, kolmanteen sektoriin kuuluvan

järjestön edustajan. Lähetin haastattelukutsuja myös kahdelle muulle Jyväskylän kaupungin alla toimivalle organisaation edustajalle, jotka molemmat suostuivat haastattelupyyntöni.

Haastattelutilanteet etenivät ennalta tehdyn haastattelurungon² mukaan. Kaksi haastateltavaa pyysi saada haastattelukysymykset etukäteen nähtäväksi, jotka myös lähetin heille. Kandidaatin tutkielmaa varten tehdyistä haastatteluista oppineena käytin haastattelun alun kyselemällä yleisempiä tietoja haastateltavan edustaman organisaatiosta tai järjestöistä. Tästä seurasi se, että haastatteluissa tyypillinen alkukankeus katosi ennen varsinaisiin tämän tutkielman kannalta merkittäviin kysymyksiin vastaamista. Haastattelutilanteissa pyrin tarvittaessa osallistumaan keskusteluun, kuitenkin antaen haastateltavalle riittävästi tilaa ja aikaa vastata kysymyksiin. Kokonaisuudessaan haastattelutilanteet sujuivat hyvin ja varaamani 45 minuutin aika per haastattelu riitti hyvin ajaksi vastata kaikkiin haastattelukysymyksiin.

Haastattelujen äänittämistä varten lainasin yliopistolta nauhurin. Haastattelut toteutin rauhallisessa ympäristössä, muun muassa Jyväskylän yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneissa tai tutkittavan työpaikalla. Yhteensä haastattelumateriaalia on 4 tuntia 13 minuuttia. Haastattelujen jälkeen litteroin ääninauhat. En litteroinut haastatteluja sanatarkasti ajan puutteen vuoksi. Olen myös poistanut niistä aiheen ohi menneitä kohtia. Aineistoa olen säilyttänyt koko tutkimusprosessin ajan salasanalla suojatulla tietokoneella. Tutkimusaineistoa ei ole luovutettu tutkimusprosessin aikana ulkopuolisten käsiin. Litteroinnin jälkeen tuhosin äänitetyt haastattelut ja luovutin anonymisoidut litteraatiot tutkimusprosessin päätteeksi Yhteiskuntatieteelliselle tietoarkistolle.

2.2. Haastateltavien edustamat organisaatiot ja järjestöt

Käsittelen tässä luvussa haastateltavieni edustamia organisaatioita ja yhdistyksiä. Yhteensä näitä organisaatioita ja järjestöjä on viisi. Näistä viidestä kaksi (Monikulttuurikeskus Gloria ry ja Jyvälän Settlementti ry) tekee selkeimmin maahanmuuttajille suunnattua työtä, mutta minkään organisaation tai järjestön toiminta ei ole yksinomaan suunnattua vain maahanmuuttajille. Muutila ry:n Homies Youth Workissa, ja Jyväskylän kaupungin taidemuseossa ei ole olemassa pitkälle kehittyntä nimenomaan maahanmuuttajille suunnattua toimintaa, vaan työ tehdään kaikkien jyvaskyläläisten parissa henkilöiden taustasta huolimatta. Esimerkiksi Jyväskylän kaupungin taidemuseo osallistuu kotoutumisen edistämiseen muun muassa tekemällä projekteja yhteistyössä muiden kotouttamistyötä tekevien tahojen kanssa sekä tarjoamalla työharjoittelu- ja suomenkielenharjoittelupaikkoja maahanmuuttajataustaisille. Jyväskylän seurakunnalla taas on myös erikseen maahanmuuttajille tarkoitettua

---

² Ks. Liite 1

toimintaa, mutta se ei ole yhtä laaja-alaista kuin esimerkiksi Monikulttuurikeskus Glorian ja Jyvälän Setlementti ry:n järjestämä toiminta. Haastatteluissa on kuitenkin pyritty keskittymään organisaatioiden ja yhdistysten tekemään työhön kotouttamisen näkökulmasta.

Monikulttuurikeskus Gloria ry

Monikulttuurikeskus Gloria ry on vuodesta 2008³ toiminut kolmannen sektorin järjestö, joka tuottaa erilaista monikulttuurista toimintaa sekä maahanmuuttajille, että kantaväestölle. Monikulttuurikeskus Glorian internetsivujen mukaan se on ”vuorovaikutuksellinen foorumi, jossa ihmiset ja kulttuurit kohtaavat” (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019a). Glorian tavoitteeksi luetellaan monikulttuuristen ryhmien tukeminen, avoimen ja tasa-arvoisen foorumin rakentaminen, yhteisöllisyyden tukeminen, kestävän kehityksen huomioiminen kaikessa toiminnassa, eri tahojen ja ihmisten yhteen saattaminen sekä yhteistyöverkostoissa toimiminen (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019b). Monikulttuurikeskus Glorian toimintamuotoja kuuluvat Info-Gloria, perhe- ja vertaisryhmät, kieliryhmät, nuorille suunnatut ryhmät, kädentaitoihin, liikuntaan ja kulttuuriin liittyvät ryhmät, erilaiset tapahtumat sekä Galleria Gloria. Haastatteluissa Monikulttuurikeskus Gloria ry:tä edustaa Haastateltava 1.

Jyvälän Setlementti ry

Jyvälän Setlementti ry on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, joka järjestää toimintaa ja tapahtumia kaiken ikäisille ihmisille Jyväskylän seudulla. Järjestetty toiminta on hyvinvointia tukevaa sivistys-, koulutus-, kasvatus-, harrastus- ja kansalaistoimintaa. Jyväskylä kuuluu Suomen Setlementtiliittoon, jonka seurauksena se tekee käytännön työtä soveltamalla Setlementtiliiton arvoja ja tavoitteita. (Jyvälän Setlementti ry 2019a.) Setlementtiliiton internetsivujen mukaan setlementtityön tavoitteena on edistää moniarvoisuutta, sosiaalista oikeudenmukaisuutta sekä yhdenvertaisuutta. Setlementtityön arvoiksi on määritelty rohkeus ja luottamus, paikallisuus ja yhteisöllisyys sekä yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus. Setlementtityössä yksilön kunnioittamista, moninaisuuden arvostamista, heikompien tukemista sekä luottamista ihmisiin ja heidän voimavaroihinsa pidetään keskeisenä. (Setlementti 2019.) Jyvälän Setlementti ry:tä haastatteluissa edustavat Haastateltava 5, Haastateltava 6 sekä Haastateltava 7.

---

³ Monikulttuurikeskus Gloria on aloittanut toimintansa jo vuonna 2008, mutta se on toiminut aikaisemmin Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n alla. Omaksi yhdistykseksi Monikulttuurikeskus Gloria ry on perustettu vuonna 2016. (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019c; Haastateltava 1.)

Muutila ry: Homies Youth Work

Muutila ry on sen internetsivujen mukaan yhdistys, jonka tavoitteen on edistää yksilön ja yhteisön oppimista ja hyvinvointia sekä yhteiskunnallista yrittäjyyttä. Homies Youth Work taas on Muutila ry:n hanke, jonka kohteena ovat yksinäisyyttä kokevat nuoret (Haastateltava 2). Homies Youth Workissa työtä tehdään nuoren elämän ympäristöissä, kuten esimerkiksi nuoren kotona. Nuorisotyön lähtökohtana on, että jokaisella nuorella on oikeus olla hänelle itselleen sopivalla tavalla näkyvä. (Muutila ry 2019a; Muutila ry 2019b.)

Homies Youth Workin arvoja ovat rajattomuus, tavoitettavuus ja muokkautuvuus. Homies Youth Workin käyttämät nuorisotyön menetelmät, ympäristöt ja kellonajat eivät ole kovinkaan rajattuja, vaan siinä pyritään tekemään nuorisotyötä pitkälti nuorten ehdoilla ja heitä kuunnellen. (Muutila ry 2019c.) Homies Youth Work järjestää myös yksilö-, pari- ja projektivalmennusta sekä erilaisia koulutuksia.

Muutila ry ja Homies Youth Work ovat vielä suhteellisen uutta toimintaa, eikä niistä löydy kovinkaan paljon tietoa. Haastattelun tekohetkellä Muutila ry on toiminut nimellä Muutostila ry, joka on perustettu Kauppalehden Yrityshaun mukaan vuonna 2014, ja se on vaihtanut nimensä Muutila ry:ksi elokuussa 2018 (Kauppalehti 2019). Haastattelussa Muutila ry:tä edustava haastateltava puhuu Homies Youth Workista hankkeena, jonka toiminta on alkanut kesäkuussa 2017. Haastateltavan mukaan organisaatio on uusi, ja Homies Youth Work on ensimmäinen toimintamuoto Muutila ry:ssä. Haastateltavan mukaan työtä on kuitenkin tarkoitus lähteä kehittämään ja laajentamaan.

Mä tällä hetkellä työskentelen Muutostila ry:ssä ja meillä on semmonen Homies Youth Work – nuorisotyöhanke. [--] Ja kesäkuussa alko tää toiminta. (Haastateltava 2)

Et meillä on uus organisaatio, yhdistys on perustettu pari vuotta sitten ja nyt tää on ensimmäinen toiminta mikä meillä on siellä Muutostila ry:ssä. Että tarkoitus on lähteä sitä laajentaa ja kehittää. Mutta tällä hetkellä tosi pieni. (Haastateltava 2)

Muutila ry:tä ja Homies Youth Workia edustaa haastatteluissa Haastateltava 2.

Jyväskylän kaupungin taidemuseo

Jyväskylän taidemuseo on Keski-Suomen aluetaidemuseo, jonka toimialaan kuuluvat erityisesti keskisuomalainen kuvataide, suomalainen ja kansainvälinen taidegrafiikka ja -valokuva sekä kokoelmia täydentävä koti- ja ulkomainen taide. Taidemuseon painopisteenä on ”osallistumisen ja oivaltamisen mahdollisuuksia tarjoava yleisötyö, museo- ja taidekasvatus”. (Jyväskylän taidemuseo 2019.)

Jyväskylän taidemuseon internetsivuilla on lueteltu Museotoiminnan seitsemän teesiä, joiden mukaan taidemuseo toimii. Ensimmäisen teesin mukaan Jyväskylän taidemuseo on kaikille avoin paikka,

”jossa voi osallistua, oivaltaa, löytää tietoa ja saada hyvää palvelua”. Toisen teesin mukaan taidemuseo on Keski-Suomen aluetaidemuseo, jolla on valtakunnallinen osavastuu oman alueensa visuaalisen kulttuurin saataville saattamisesta ja tallentamisesta. Kolmannen teesin mukaan taidemuseo tukee paikallista ja alueellista kuvataidetoimintaa muun muassa välittämällä kansainvälisiä virtauksia ja edistämällä kontaktien syntymistä. Neljännen teesin mukaan taidemuseo, yhdessä muiden museoiden kanssa, on ”yhteisöllinen muistimme”, joka esittelee yhteistä kulttuuriperintöä sekä tarkastelee kulttuurisia ja yhteiskunnallisia muutoksia kuvallisen kulttuurin kautta. Viidennen teesin mukaan taidemuseo on osa yhteistyöverkostoa, johon kuuluu taiteen ja kulttuurin eri osa-alueiden, koulutuksen, terveydenhuollon, ympäristön, hallinnon, markkinoinnin ja teknisten alojen osaajista. Kuudennen teesin mukaan taidemuseo pyrkii hyödyntämään eri alojen tutkimusta toiminnassaan. Museo tukee muun muassa taidehistorian, historian, taidekasvatuksen, museologian ja museopedagogiikan opetusta tarjoamalla harjoittelumahdollisuuksia sekä tilaisuuksia omien tietojen ja taitojen käyttämiseen. Viimeisen eli seitsemännen teesin mukaan taidemuseo etsii ja kehittää uusia toimintamuotoja ja -malleja ennakkoluulottomasti, sekä arvioi omaa toimintaansa ja tavoitteiden saavuttamista. (Jyväskylän taidemuseo 2019.) Haastatteluissa Jyväskylän kaupungin taidemuseota edustaa Haastateltava 3.

Jyväskylän seurakunta

Jyväskylän seurakunta on Suomen evankelisluterilaisen kirkon suurin seurakunta. Se koostuu yhdeksästä toiminnallisesti itsenäisestä alue seurakunnasta, Huhtasuosta, Keltinmäestä, Keskustasta, Korpi-
lahdesta, Kuokkalasta, Palokasta, Säynäsalosta, Tikkakoskesta ja Vaajakoskesta. Jyväskylän seurakuntaan kuuluu noin satatuhatta jäsentä. Jyväskylän seurakunta järjestää monenlaista toimintaa, kuten esimerkiksi jumalanpalveluksia, erilaisia kerhoja sekä rippikouluja. Erityisesti maahanmuuttajille suunnattua toimintaa järjestetään jonkin verran, kuten esimerkiksi englanninkielisiä jumalanpalveluksia, leiritoimintaa ja monikulttuurisen työn diakonipäivystystä. (Jyväskylän seurakunta 2019a; Jyväskylän seurakunta 2019b, Jyväskylän seurakunta 2019c.) Haastatteluissa Jyväskylän seurakuntaa edustaa Haastateltava 4.

2.3. Aineiston analyysi

Käytän tässä tutkimuksessa aineiston analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka on yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä. Sisällönanalyysia voi pitää yksittäisenä metodina, mutta laajasti ymmärrettynä se kattaa melkein kaikki laadullisen tutkimuksen kulttuuri-, kirjallisuustutkimusta tai nähtyjä sisältöjä käsittelevät analyysimenetelmät. Tiivistetysti sanoen sisällönanalyysi

on tekstianalyysimenetelmä, jonka tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan tutkimuksessa käytettyjen dokumenttien sisältöä sanallisesti. Sisällönanalyysissa tekstistä etsitään merkityksiä ja tarkoituksena on pyrkiä tuottamaan tutkittavasta kohteesta tiivis ja yleistetyssä muodossa oleva kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91,103,106.)

Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen (2008, 160) mukaan etnografisen tutkimuksen analyysissa tärkeää on, että aineiston luokittelua tulisi tehdä nimenomaan aineistosta käsin. Aineistolähtöisessä analyysissa tutkimusaineistosta pyritään tuottamaan jokin teoreettinen kokonaisuus ja ideana on, ettei analyysiyksiköitä ole etukäteen päätetty. Käytännössä kuitenkin puhdas aineistolähtöinen tutkimus on erittäin vaikeaa toteuttaa, sillä kaiken laadullisen tutkimuksen taustalla vaikuttaa yleisesti hyväksytty ajatus tutkijan subjektiivisuudesta ja sen vaikutuksista tutkimusprosessia koskeviin valintoihin. Nämä valinnat vaikuttavat myös aineistolähtöisen analyysin analyysiyksikköjen valintaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–96.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa Milesin ja Hubermanin⁴ (1994, Tuomen & Sarajärven 2009, 108–113 mukaan) mukaan kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto redusoidaan eli pelkistetään. Pelkistämässä analysoitavasta aukikirjoitetusta haastatteluaineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta merkityksetön aines pois. Toisessa vaiheessa aineisto ryhmitellään, jossa aineistosta pyritään löytämään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia, sekä yhdistämään nämä eri luokiksi. Kolmannessa vaiheessa aineisto käsitteellistetään, eli aineiston ”lopputulos” pyritään esittämään johtopäätösten ja käsitteellistämisen kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–113.)

Tiivistetysti sanoen sisällönanalyysin ideana on pilkkoa ja ryhmitellä aineisto erilaisten aihepiirien mukaan. Tästä käytetään usein myös termiä teemoittelu. Teemoittelun ideana on etsiä aineistosta informanteille yhteisiä käsityksiä ja merkityksiä sekä ryhmitellä näitä eri aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Tässä tutkielmassa nämä teemat pohjautuvat käytettyjen teemahaastattelujen teemoihin.

Käytännössä toteutin haastatteluaineiston analyysin värikoodauksen ja lajittelun avulla. Aloitin analyysin lukemalla litteroidut haastattelut läpi ja merkitsemällä yhdellä värillä haastatteluihin kohtia, jotka olivat mielestäni keskeisiä tutkielman aihetta ajatellen. Seuraavaksi keskityin merkitsemiini kohtiin, jotka lajittelin uudelleen kolmella eri värillä. Värit perustuivat Johdanto -luvussa esittämiini tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen keräsin samaa väriä olevat kohdat omiksi tiedostoiksi.

---

⁴ Aineistolähtöisen sisällönanalyysin jakaminen kolmeen vaiheeseen on alun perin Matthew Milesin ja A.M Hubermanin (1994) teoria. Ks. Miles, Matthew B. & Huberman, A.M. 1994. *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks: Sage cop.

Keskityin yksi tutkimuskysymys kerrallaan käymään läpi lajiteltua aineistoa yrittäen löytää sieltä tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiä teemoja. Kävin aineistoa läpi kerta toisensa jälkeen merkiten kaikki mieleen tulevat teemat Word-tiedoston kommenttiosioon. Lopuksi lajittelin teemat isompien kattoteemojen alle, joita käsittelen tarkemmin luvussa kuusi, seitsemän ja kahdeksan. Tämä toistui kaikkien litteroitujen haastattelujen kohdalla.

2.4. Tutkimuseettiset seikat

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan yleensä tutkijoiden harjoittamaa ammattietiikkaa, johon oleellisena osana kuuluvat tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset periaatteet, normit ja arvot. Tutkimusetiikka koskee muun muassa aineiston hankintaan, käyttöön ja säilyttämiseen liittyviä tekijöitä sekä tiedeyhteisön omien arvojen noudattamista. (Kuula 2015, 18–19.)

Martti Grönforsin (1982, 189) mukaan tutkija on eettisessä vastuussa tutkimustyöstään kolmelle eri taholle: tieteelle, kanssaihmisille sekä tutkimuskohteille. Vastuu tieteelle edellyttää tutkijalta toimintaa, joka ei haittaa tieteen edistymistä ja mahdollistaa tutkimustulosten ja mahdollisesti myös aineistojen antamisen muun tieteen käytettäväksi. Vastuulla kanssaihmisille Grönfors tarkoittaa tutkijan vastuuta omasta asemastaan ja tutkimuksensa tuloksista. Niitä ei saa käyttää hyödyntämään tutkijan omaa asemaa tai vaikuttamaan kanssaihmistensä asemaan. Vastuulla tutkimuskohteille taas tarkoitetaan tutkittavien kohtelua heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Tutkija ei saa aiheuttaa tutkittaville vahinkoa, eikä käyttää omaa asemaansa pakottaakseen tutkittavia osallistumaan tutkimukseen. (Grönfors 1982, 189.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) mukaan tutkimuksen tekeminen hyvän tieteellisen käytännön mukaan mahdollistaa tieteellisen tutkimuksen eettisen hyväksyttävyyden ja luotettavuuden. Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimuksen eri vaiheissa, eettisesti kestävien ja tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisien tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmien käyttö, muiden tutkijoiden työn ja saavutusten huomioonottaminen ja kunnioittaminen, tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, tutkittavan yksityisyyden takaaminen sekä tutkittavan vahingoittamisen välttäminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018.) Tutkimuksen luotettavuuteen kuuluu myös oleellisena osana tutkimuksen läpinäkyvyys, jonka kautta tutkijan ajatuksia ja tutkimuksen kulkua voidaan seurata ja ymmärtää (Piirainen 2016, 172).

Eettiset kysymykset tässä tutkimuksessa koskevat pääasiassa tutkittavien riittävää anonymisointia ja informointia sekä haastatteluun liittyviä lupa-asioita. Sirkka Hirsjärven ja Helen Hurmeen (2008, 20)

mukaan tärkeimpinä eettisiä periaatteita ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa ovat tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus sekä informantin yksityisyyden takaaminen. Koska haastattelujen kerääminen ja analysointi sisältävät melkein aina henkilötietojen käsittelyä, on niissä otettava huomioon henkilötietojen keräämistä määrittelevät lait (ks. Henkilötietolaki 523/1999; Tietosuojalaki 1050/2018). Näiden lakien mukaan tutkimukseen osallistumisen tulisi tapahtua informantin suostumuksella, joka taas perustuu riittävään informaatioon tutkimuksen aiheesta, tutkimusprosessin kulusta sekä tutkimusaineistojen käyttötarkoituksesta (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 358.) Informoinnin tavoitteena on antaa tutkittavalle ymmärrys siitä, mitä tutkimus koskee, mihin tutkimusaineistoja käytetään, sekä miten niitä säilytetään tutkimusprosessin ajan. Informoinnin pitäisi sisältää ainakin vastuullisen tutkijan nimen ja yhteistiedot, tutkimuksen tavoite, aineistonkeruun toteutustavat, maininnan luottamuksella annettujen tietojen suojaamisesta, tutkittavilta kerättyjen tietojen käyttötarkoituksen ja käyttöajan sekä maininnan osallistumisen vapaaehtoisuudesta (Kuula 2015, 72). Tätä ohjetta noudattaen laadin tutkimukseen osallistumista koskevan tiedotteen⁵, johon myös pyysin jokaiselta haastateltavalta allekirjoituksen. Olen laatinut myös erikseen haastatteluaineiston arkistointia käsittelevän sopimuksen⁶, jonka kaikki haastateltavat ovat myös allekirjoittaneet.

Myös Euroopan parlamentin ja neuvoston vuonna 2016 asettama ja toukokuussa 2018 voimaantullut uusi tietosuojasetus (679/2016) velvoittaa tutkijaa käsittelemään henkilötietoja entistäkin tarkemmin, joka on myös osaltaan vaikuttanut haastateltavien riittävän informoinnin varmistamiseen. Jyväskylän yliopisto puolestaan velvoittaa laatimaan ennen tutkimuksen alkua henkilötietoja käsittelevän rekisteriselosteen, jossa määritellään, millaisia henkilötietoja tutkija aikoo tutkimuksessaan kerätä. Vaikka varsinaisena tarkoitukseni ei ole ollut kerätä tutkimuksellani henkilötietoja, olen laatinut henkilötietojen käyttöä käsittelevän rekisteriselosteen⁷ tätä tutkimusta varten.

Vaikka en näekään tutkimustani erityisen arkaluonteisena, haastateltavien riittävä anonymisointi on silti tärkeää, myös niin, ettei tutkittavien lähipiireille aiheudu haittaa tutkimuksesta. Anonymisoinnilla tarkoitetaan Arja Kuulan (2015, 78–79) mukaan tunnistettavien piirteiden muuttamista tai poistamista aineistosta. Anonymisointi koskee sekä suoria, että epäsuoria tunnistetietoja. Suorilla tunnistetiedoilla tarkoitetaan tutkittavan koko nimeä, osoitetta, henkilötunnusta, tutkittavan ääntä tai kuvaa (Kuula 2015, 76; Ranta & Kuula-Luumi 2017, 360). Epäsuoria tunnisteita taas ovat muut informantin henkilöllisyyttä määrittelevät tekijät, kuten paikkakunta, syntymäaika tai ammatti (Kuula 2015, 78; Ranta & Kuula-Luumi 2017, 360).

---

⁵ Ks. Liite 2

⁶ Ks. Liite 3

⁷ Ks. Liite 4.

Käytännössä anonymisointi tapahtuu eri tekniikoiden kautta, joista keskeisimpiä ovat muuttaminen, poistaminen ja kategorisointi. Muuttamisessa haastateltavaa koskeva tunnistetieto muutetaan joksikin toiseksi. Esimerkiksi haastateltavan nimen tilalla voidaan käyttää tutkijan itsekeksimää pseudonimeä. Poistamisessa tunnistetieto hävitetään kokonaan poistamalla, eikä sitä korvata esimerkiksi jollain toisella sanalla. Tällaisia poistamista vaativia henkilötietoja ovat esimerkiksi haastateltavan yhteystiedot. Viimeisessä anonymisoinnin muodossa tunnistetiedot kategorisoidaan ja epäsuoria tunnistetietoja muokataan koskevan yleisempiä tasoja. Esimerkiksi haastateltavan tarkka ammatti voidaan muuttaa ammattialaksi tai tarkka paikkakunta muuttaa alueeksi. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 360–361.)

Itse käytin anonymisointitekniikoista poistamista ja kategorisointia. Neljässä haastattelussa nousi esiin joko haastateltavien tai heidän työkavereidensa etunimiä. Poistin nämä kohdat kokonaan ja merkkasin alaviitteeseen, keneen kussakin kohdassa viitataan. Haastatteluissa nousi esiin myös jonkin verran epäsuoria tunnistetietoja, kuten ammatteja ja titteleitä. Nämä korvasin joko neutraaleimmilla käsitteillä, tai poistin ne kokonaan. Koen, että onnistuin säilyttämään haastateltavieni anonymiteetin hyvin koko tutkimusprosessin ajan.

3. Maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyviä käsitteitä

Tässä tutkielmassa oleellista on määritellä ainakin seuraavat käsitteet: maahanmuuttaja, turvapaikanhakija, pakolainen, kiintiöpakolainen, paluumuuttaja, integraatio ja kotouttamispolitiikka. Lisäksi keskeisiä käsitteitä tämän tutkielman kannalta ovat käsitteet *kotoutuminen* ja *kotouttaminen*, jotka on määritelty Johdanto-luvussa.

Maahanmuuttaja määritellään Valtion kotouttamisohjelmassa 2016–2019 maasta toiseen muuttavaksi henkilöksi. Maahanmuuttajan käsitettä käytetään yleensä kuvaamaan kaikkia eri perustein maasta toiseen muuttavia henkilöitä. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 42.) Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 3§) maahanmuuttaja määritellään hieman tarkemmin. Maahanmuuttaja on Suomeen muuttanut henkilö, ”joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti”. Ismo Söderling (2013, 17) pitää maahanmuuttajan käsitettä monitahoisena, sillä maahanmuuttaja käsitteenä sisältää usein myös pakolaisen, turvapaikanhakijan, työvoimasiirtolaisten ja ulkomailta adoptoitujen käsitteet. Söderling huomauttaa, ettei ole olemassa keskivertomaahanmuuttajaa, vaan maahan muuttavat ovat peräisin monista eri maista ja kulttuureista. (Söderling 2013, 17.)

Tuomas Martikaisen ja Marja Tiilikaisen (2007, 18) mukaan maahanmuuttajaan liitetyillä eri käsitteillä (kuten esimerkiksi turvapaikanhakija tai pakolainen) viitataan usein maahantulon syihin tai lailliseen maassa oleskelun statukseen. *Turvapaikanhakija* on henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta toisesta valtiosta. Valtioiden velvollisuuksiin kuuluu päästää tällaiset henkilöt alueelleen ja selvittää kansainvälisen suojelun tarve. Turvapaikan myöntämisen jälkeen hakija saa pakolaisaseman. Pakolaisaseman voi myöntää myös YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR). (Makkonen & Koskeniemi 2013, 61.)

Pakolainen määritellään vuoden 1951 Pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa (77/1968) ensimmäisessä artiklassa henkilöksi

jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edelle mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne.

Yleiskielessä pakolaisen käsitettä käytetään usein viittaamaan kaikkiin suojeluperusteisen oleskeluluvan omaaviin henkilöihin (Makkonen & Koskenniemi 2013, 61). Pakolaiset saapuvat maahan joko itsenäisesti turvapaikanhakijoina tai niin sanottuina *kiintiöpakolaisina* pakolaisleireiltä. *Kiintiöpakolainen* on YK:n pakolaisjärjestön pakolaiseksi määrittelemä henkilö, jolle myönnetty maahantulolupa pakolaiskiintiön mukaisesti. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 18; Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 41.) Maahanmuuttoviraston internetsivujen mukaan Suomen pakolaiskiintiö on viime vuosien aikana ollut 750–1050 henkilön välillä (Maahanmuuttovirasto 2019a).

Edellä mainittujen lisäksi maahanmuuttaja -käsitteen alle mahtuvat myös käsitteet paluumuuttaja ja siirtolainen. *Paluumuuttajalla* tarkoitetaan etnisesti suomalaista henkilöä, joka on muuttanut takaisin Suomeen asuttuaan sitä ennen pysyvästi ulkomailla. Käsitettä sovelletaan usein sekä entisiin että nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneisiin suomalaistaustaisiin henkilöihin. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 18; Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 43.) Maahanmuuttoviraston internetsivujen mukaan paluumuuttajalla tarkoitetaan oleskelulupa-asioissa ”Suomeen muuttavaa henkilöä, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen” (Maahanmuuttovirasto 2019b). Siirtolaisella taas viitataan usein Martikaisen ja Tiilikaisen (2007, 18) mukaan työperäiseen maahanmuuttoon ja -muuttajiin. Siirtolainen voi olla joko maahan- tai maastamuuttaja (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 44).

Maahanmuuttajien sopeutumisesta uuteen asuinympäristöön ja sen käytäntöihin on vuosien kuluessa käytetty useita eri termejä, kuten sulautumista, sopeutumista tai akkulturaatioita. Viime vuosien aikana kotoutumiseen on alettu viittaamaan neutraalimmalla *integraatio* -käsitteellä. Integraatiolla tarkoitetaan Saukkosen (2013a, 65) mukaan julkisessa ja akateemisessa keskustelussa usein kahta eri asiaa. Integraatio mielletään keskusteluissa joko maahanmuuttajan oman paikan löytämisprosessiksi tai kehitykseksi, jossa maahanmuuttaja sekä sopeutuu, että sulautuu osittain uuteen asuinympäristöönsä, kuitenkin säilyttäen oman etnisen ja kulttuurisen identiteettinsä ja siihen liittyvät piirteet (kuten esimerkiksi kielen tai uskonnon). Integraatio -käsitteen suorana suomenkielisenä käännökseenä käytetäänkin usein kotoutumisen käsitettä. Integraation käsite erotetaan esimerkiksi assimilaation (kokonaisvaltainen sulautuminen), multikulturalismin (erillisyyttä korostava) tai marginalisaation (syrjäytymisen) käsitteistä⁸. (Saukkonen 2013a, 65–66.)

---

⁸ Alun perin kanadalaisen psykologi John Berryn (1984) malli maahanmuuttajien akkulturaation strategioista. Akkulturaatiolla tarkoitetaan yleiskielessä joko kulttuuriin sulautumista tai sopeutumista. John Berryn teoriassa akkulturaatio jaetaan neljään eri osaan: assimilaatioon (suuntautuminen vain enemmistökulttuuriin), separaatioon (suuntautuminen vain omaan kulttuuriin), integraatioon (suuntautuminen molempiin kulttuureihin) ja marginalisaatioon (eristäytyminen molemmista kulttuureista). Ks. Berry 1984; 1997; 2006.

Tavat määritellä *kotoutuminen* on vaihdelleet hieman. Käsittelin Johdanto-luvussa *kotoutumisen* ja *kotouttamisen* käsitteitä nykyään voimassaolevan kotouttamislain mukaan. Tapa määritellä *kotoutuminen* kyseisessä laissa on hieman muuttunut sitä edeltäneestä vuoden 1999 kotouttamislaista (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999). Vuoden 1999 laissa kotoutuminen määriteltiin maahanmuuttajan yksilölliseksi kehitykseksi, jonka tavoitteena oli osallistaa maahanmuuttajaa työelämään ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan, kuitenkin tukien maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä ja ylläpitämistä (Saukkonen 2013b, 92). Vuoden 1999 lakiin verrattuna nykyisen määritelmän mukaan kotoutuminen nähdään siis kollektiivisempänä toimintana, joka ei ole pelkästään yksilön itsensä vastuulla. Kotoutuminen nähdään kaksisuuntaisena prosessina, joka koskettaa sekä maahanmuuttajaa, että kantaväestöä. Ajatus kotoutumisen kaksisuuntaisuudesta sisältää oletuksen molempien osapuolten sopeutumisesta uusiin olosuhteisiin. (Saukkonen 2013a, 87.)

Integraatio- eli *kotouttamispolitiikka* on yksi maahanmuuttajapolitiikan osa. Maahanmuuttajapolitiikka on Saukkosen (2013a, 65) mukaan hyvä erottaa käsitteellisesti varsinaisesta maahanmuuttopolitiikasta, jolla tarkoitetaan ihmisten maahantulon mahdollisuuksien ja pitkäaikaisen tai pysyvän oleskelun säätelyä. Maahanmuuttajapolitiikalla taas tarkoitetaan nimenomaan jo oleskeluoikeuden saaneisiin maahanmuuttajiin kohdistuvia hallinnollisia ja poliittisia toimia. Kotouttamispolitiikan tavoitteena on, että toimien avulla mahdollistettaisiin maahanmuuttajien mahdollisimman sujuva sopeutuminen ja oman paikan löytäminen uudessa asuinmaassa. (Saukkonen 2013b, 83.) Työ- ja elinkeinoministeriön internetsivujen mukaan kotouttamispolitiikan painopisteitä ovat maahanmuuttajien kuntalaiseksi asettuminen, aikuisten maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen, maahanmuuttajaperheiden tukeminen, kansainvälistä suojelua saavien sujuva ja hallittu ohjautuminen kuntiin, kansalaisyhteiskunnan kytkeminen mukaan kotouttamistyöhön sekä valtion ja kuntien välinen hyvä yhteistyö. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a.)

Saukkosen (2013b, 84) mukaan integraatiopolitiikan kaksi ääripäätä ovat assimilaatiopolitiikka ja multikulturalistinen politiikka. Assimilaatiopolitiikassa maahanmuuttajilta odotetaan vallitsevan kulttuurin yhteiskuntaan ja kulttuuriin sulautumista. Esimerkkinä assimilaatiopolitiikkaa harjoittaneesta valtiosta Saukkonen käsittelee Ranskaa. Ranskassa kaikki yhteiskunnan jäsenet ajatellaan olevan keskenään tasa-arvoisia. Tämän seurauksena maahanmuuttajilta edellytetään vähemmistöidentiteetistä luopumista ja sulautumista ranskalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Vastapainoksi Ranska tarjoaa maahanmuuttajille suhteellisen helposti saatavaa Ranskan valtion jäsenyyttä eli poliittista kansalaisuutta. (Saukkonen 2014, 34.)

Integraatiopolitiikan toinen ääripää, multikulturalistinen politiikka suosii maahanmuuttajien oman kulttuurisen ja etnisen identiteetin säilyttämistä. Kotoutumisen ajatellaan tapahtuvan paremmin, mikäli maahanmuuttajien oman kulttuurin ja kielen ylläpidon mahdollisuuksia tuetaan. Eri kieliä, kulttuurisia perinteitä ja arvomaailmoja on Saukkosen (2014, 34) mukaan pidetty yhteiskuntaa rikastuttavina tekijöinä. Multikulturalismia on harjoitettu muun muassa Ruotsissa, Britanniassa ja Alankomaissa 1980–1990 -luvulla. (Saukkonen 2014, 34.)

1990-luvun lopulla integraatiopoliittisia malleja alettiin kritisoida. Esimerkiksi multikulturalistisen integraatiopolitiikan harjoittamisen nähtiin aiheuttavan muun muassa puutteellista kielitaitoa ja alhaista koulutustasoa. Integraatiopolitiikan ääripäät ovat kriittisen tarkastelun myötä lähentyneet toisiaan, eivätkä nykyiset integraatiopolitiikat edusta enää niin suorasti vain toista ääripäätä. Nykyään yhteiskuntien monimuotoistuminen hyväksytään aiempaa paremmin, kun taas samalla myös vähemmistöryhmien oman etnisen ja kulttuurisen identiteetin säilyttämiseen suhtaudutaan kriittisemmin. Maahanmuuttajilta edellytetään sitoutumista asuinmaansa sekä muiden länsimaalaisten arvojen ja kulttuuriperinnön noudattamiseen, kun taas kantaväestöltä odotetaan syrjimättömyyttä sekä rasismin irtisanoutumista. (Saukkonen 2014, 34–35.)

Suomalaista kotouttamispolitiikkaa on pidetty usein multikulturalistisena. Suomessa multikulturalistinen kotouttamispolitiikka näkyy esimerkiksi maahanmuuttajille asetetuissa kieleen liittyvissä tavoitteissa. Näiden tavoitteiden tarkoituksena on usein ollut, että maahanmuuttajat ja heidän lapsensa voisivat olla kaksikielisiä. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat ja heidän lapsensa hallitsisivat suomen ja/tai ruotsin, sekä ylläpitäisivät ja kehittäisivät omaa äidinkieltään. Tämä pätee myös kulttuurien säilyttämisen suhteen. (Saukkonen 2014, 38–39.)

Kotouttamisen multikulturalistisesta lähestymistavasta huolimatta Suomea ei voida Saukkosen mukaan pitää täysin multikulturalistisena yhteiskuntana. Saukkosen mukaan Suomessa sekä ihannoidaan ja kannustetaan kulttuurien monimuotoisuuteen ja säilyttämiseen, että samalla kielen ja kulttuurien ylläpito jätetään usein maahanmuuttajien omalle vastuulle. Saukkonen huomauttaa, kuinka suomalaisen kotouttamispolitiikan teorian ja käytännön välillä vallitsee ”melkoinen kuilu”. Tällä Saukkonen tarkoittaa multikulturalistisen kotouttamispolitiikan ja käytännön toteutuksen välistä ristiriitaa. Suomalaiselle kotouttamispolitiikalle on ominaista periaate maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurien säilyttämisen tärkeydestä, mutta käytännössä kotouttamispolitiikan toteutus kohdistuu Saukkosen mukaan yleensä maahanmuuttajan henkilökohtaiseen kehitykseen sekä tämän sopeutumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan, kuten esimerkiksi suomen kielen oppimiseen ja työllistymiseen Suomen

sisällä. Tämän vuoksi Saukkonen pitääkin suomalaista multikulturalismia osittain näennäisenä. (Saukkonen 2014, 40–41; 43.)

Näennäisen multikulturalismin seurauksena Saukkonen näkee, että kotoutumisen ja kotouttamispolitiikan onnistuneisuutta ja epäonnistuneisuutta mitataan ensisijaisesti työllisyyden, suomen tai ruotsin kielen taidon, sosiaaliturvasta riippumattomuuden sekä kantaväestöön ulottuvien sosiaalisten verkostojen kautta. Maahanmuuttajan kielen ja kulttuurin säilyttäminen nähdään usein toissijaisina sekä välineinä suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumisen saavuttamiseen. Tästä johtuen sopeutumisen onnistuttua maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä ei arvosteta enää yhtä paljoa. Tämän vuoksi Saukkonen näkee, että suomalainen kotouttamispolitiikka sisältää myös ”piilotettua sulauttamista”. (Saukkonen 2013a, 138–139.)

4. Maahanmuuton ja kotouttamisen historia ja kehitys Suomessa

Käsittelen tässä kappaleessa maahanmuuton ja kotouttamispolitiikan historiaa ja kehitystä Suomessa. Koska tämän pro gradu -tutkielman varsinaisena aiheena on eri organisaatioiden ja järjestöjen järjestämä kotouttamistoiminta, en koe tärkeänä käsitellä Suomen maahanmuuton historiaa vuosi kerrallaan sen alkuvuosista lähtien. Tämä luku on ennemminkin katsaus niihin maahanmuuton historian tärkeimpiin vuosilukuihin ja tapahtumiin, jotka ovat vaikuttaneet kotouttamispolitiikan ja tätä kautta myös kotouttamistoiminnan kehittymiseen.

4.1. Maahanmuuton historia ja kehitys

Maahanmuuttoa Suomeen on tapahtunut läpi sen historian, mutta perinteisesti Suomi on toiminut ennemminkin maahanmuuttajien lähtö- kuin tulomaana. Maahanmuutto Suomeen oli pitkään Suomesta lähteneiden ja heidän jälkeläisten paluumuuttoa. Laajamittainen maahanmuutto on alkanut Suomessa useita muita Euroopan valtioita myöhemmin, eikä Suomi ole koskaan ollut kovin merkittävässä roolissa suurimmissa muuttoliikevirroissa. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 14; Saukkonen 2014, 35.)

Eniten ulkomaalaisia Suomeen on Jouni Korkiasaaren, Tuomas Martikaisen ja Matti Saaren (2013, 26) mukaan muuttanut 1900-luvun alkuvuosina sekä vuoden 1991 jälkeen kylmän sodan päätyttyä. Itsenäisyyden jälkeisinä vuosikymmeninä Suomessa oli paljon maahanmuuttajia, pääasiassa pakolaisia muun muassa Neuvosto-Venäjän -alueelta. Suomeen tuli yhteensä noin 100 000 Neuvostoliiton tai entisen Venäjän kansalaista vuosien 1917–1944 aikana, joista osa palasi tilanteen rauhoitettua takaisin ja osa jäi Suomeen pysyvästi. (Fredman, Keravuori, Niemi-Kiesiläinen, Nurminen, Pihlajamäki & Suurpää 1989, 47–48; Kuosma 1994, 162.)

Itsenäisyyden ajan ensimmäinen ulkomaalaisasetus säädettiin vuonna 1919 ja se koski pitkälti passi- ja viisumipakkoa sekä oleskeluluvan hankkimisen velvollisuutta pitempiaikaista maassa oleskelua varten. Vuoden 1919 ulkomaalaisasetukseen sisällytettiin myös ensimmäistä kertaa säännöksiä maasta karkottamiselle ja valitusoikeudelle. Tämä paransi hieman ulkomaalaisten oikeusturvaa, sillä valitusoikeuden myötä ulkomaalaisella oli mahdollisuus valittaa oleskelulupaa koskevista päätöksistä. (Kuosma 1994, 160–161.)

Ulkomaalaisasetuksia säädettiin myös vuosina 1923, 1926 ja 1930. Vuoden 1930 ulkomaalaislaissa esiintyy Kuosman (1994, 162) mukaan ensimmäistä kertaa Suomen ulkomaalaislainsäädännön

historiassa *turvapaikkaoikeuden* käsite. Vaikka kyseinen asetus velvoitti poliisiviranomaiset estämään maahantulokriteerit täyttämättömien ulkomaalaisten pääsy maahan, se ei kuitenkaan antanut sille oikeutta estää 'turvapaikkaoikeutta nauttimaan' saapuneen henkilön maahanpääsyä. 'Turvapaikkaoikeutta nauttimaan' saapuneen henkilön oleskelun laillisuus tuli jättää ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. Suomi ei kuitenkaan vielä tuolloin luopunut oikeudestaan karkottaa vieraan valtion kansalaisia, vaan tätä karkotusvapautta rajattiin vasta vuonna 1984. (Kuosma 1994, 162–163.)

Suomen ulkomaalaislainsäädäntö pysyi pitkään suvaitsevaisena maahantulon suhteen, sillä esimerkiksi vuonna 1933 pohjoismaalaisille ja virolaisille annettiin lupa tulla maahan ilman passia. Suvaitsevainen suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan kuitenkin tiukentui myöhemmin ja se näkyi esimerkiksi vuoden 1938 ulkomaalaisasetuksessa maahanpääsyn estämisen syiden lisäämisenä, passintarkastuksen siirtämisenä valtion poliisille sekä viisumivapauden poistamisena vuonna 1939. Myös 1930-luvun taloudellinen lama ja työlupien saannin tiukentuminen vähensivät ulkomaalaisten määrää Suomessa entisestään. (Fredman ym. 1989, 54–55; Korkiasaari ym. 2013, 36.)

1930-luvulla Natsi-Saksan aiheuttama Keski-Euroopan pakolaisongelma alkoi näkyä myös Suomessa. Suomeen muutti ihmisiä Saksasta ja Baltiasta sekä vuosina 1938–1939 myös pakolaisia Itä-vallasta, Unkarista ja Tšekkoslovakiasta. Lisääntyneen pakolaismäärän aiheuttamia ongelmia käsiteltiin valtiopäivillä ensimmäistä kertaa vuonna 1939. Suomi ei kuitenkaan nähnyt olevansa velvollinen huolehtimaan Keski-Euroopan pakolaisista, vaan kiristi lainsäädäntöään entisestään maahanmuuton osalta. (Fredman ym. 1989, 54–55; Kuosma 1994, 166.)

Toisen maailmansodan aikaan Suomeen saapui tuhansittain inkeriläisiä ja virolaisia pakolaisia. Vuoden 1944 välirauhasopimuksesta johtuen Neuvostoliitto vaati Suomea luovuttamaan ja palauttamaan sen hallussa olevat neuvosto- ja liittolaissotavangit sekä muut väkisin tuodut Neuvostoliiton ja Liittoutuneiden Kansakuntien kansalaiset. Tämän vaatimuksen tulkittiin koskevan myös Suomeen tulleita inkeriläisiä, itäkarjalaisia ja virolaisia. Käytännössä paluu ei kuitenkaan ollut Kuosman (1994, 61) mukaan pakollista. Vaatimuksen seurauksena Neuvostoliittoon palasi noin 55 000 inkeriläistä. Lopuista inkeriläisistä noin puolet jäi Suomeen ja puolet pakeni Ruotsiin. Myös Suomeen saapuneista virolaisista suurin osa jatkoi matkaansa Ruotsiin. (Kuosma 1994, 60–61.)

Sodan päättymisen jälkeen suuren pakolaisryhmän muodostivat Neuvostoliitolle luovutetuilta alueilta siirretyt evakot, joita oli yhteensä noin 430 000 (Korkiasaari ym. 2013, 36). Toisen maailmansodan jälkeen ulkomaalaisten muutto Suomeen väheni huomattavasti. Suomi muuttui työperäisen Ruotsiin muuton vuoksi maastamuuttomaaksi. Suuri osa Suomeen suuntautuneesta muuttoliikkeestä oli paluumuuttoa Ruotsista sekä avioliittoperäistä maahanmuuttoa. Ruotsiin muuttoa helpotti vuonna 1954

tehty sopimus passivapaudesta, jonka mukaan Pohjoismaiden sisällä matkustavien Pohjoismaiden kansalaisten ei tarvinnut enää käyttää passia matkustaessaan. (Fredman ym. 1989, 65; Saukkonen 2014, 35–36.)

Suomalainen ulkomaalaispolitiikka ei sotien jälkeen juurikaan kannustanut maahanmuuttoon. Vain vähän pakolaisia pyrki Suomeen, eikä Suomi ollut muutenkaan erityisen aktiivinen pakolaisten vastaanotossa. Oleskelulupien saanti oli vaikeaa eikä ulkomaalaisilla ollut samanlaisia oikeuksia yhteiskunnassa kantaväestöön nähden. (Saukkonen 2013a, 54.) Ulkomaalaispolitiikkaan vaikutti myös huomattavasti Suomen ja Neuvostoliiton vuonna 1948 allekirjoitettu YYA-sopimus, jonka seurauksena pakolaispolitiikasta tuli osa ulkopolitiikkaa. Tämän seurauksena ihmisoikeuksilla ei ollut samaa merkitystä kuin idänpolitiikalla ja idänkaupalla. Esa Aallaksen (1997, 115) mukaan Suomen muita Pohjoismaita myöhäisempi liittyminen YK:n pakolaissopimukseen vuonna 1968 johtui myös osittain ”itäpainotteisesta ulkopolitiikasta”. (Aallas 1997, 113–115.) Geneven pakolaissopimukseen liittymisellä ja YK:n ihmisoikeussopimuksien hyväksymisellä ei Saukkosen (2013a, 54) mukaan kuitenkaan ollut suurta vaikutusta maahanmuuttoon tai maahanmuuttopolitiikkaan.

Suomi pysyi maastamuuttomaana aina 1970-luvulle asti. Toisen maailmansodan jälkeen ensimmäiset pakolaiset vastaanotettiin vuoden 1973 Chilestä siellä tapahtuneen sotilasvallankaappauksen seurauksena sekä myöhemmin Vietnamista. Nämä lukumäärät olivat kuitenkin vielä kansainvälisesti vertailtuina vähäisiä. Vuonna 1983 säädettiin Suomen ensimmäinen ulkomaalaislaki, jonka seurauksena Suomessa asuvien ulkomaalaisten oikeusturva parani. Vuonna 1988 määrättiin vuosittainen pakolaiskiintiö ensimmäistä kertaa. Tuolloin se oli noin sata henkilöä vuodessa. Muita merkittäviä maahanmuuttopolitiikkaan vaikuttaneita tapahtumia oli Suomen liittyminen Euroopan neuvostoon vuonna 1989, Euroopan ihmisoikeussopimukseen vuonna 1990, Euroopan talousalueeseen vuonna 1994 sekä lopulta Euroopan unioniin vuonna 1995. Näillä tapahtumilla on ollut vaikutuksia muun muassa Suomessa asuvien ulkomaalaisten oikeudellisen aseman paranemiseen, liikkumisen vapautumiseen Euroopan unionin alueella sekä turvapaikkapolitiikan yhtenäistymiseen Euroopan unionin turvapaikkapolitiikan kanssa. (Lepola 2000, 23; Saukkonen 2014, 36; Saukkonen 2013a, 54.)

Maahanmuutto Suomeen lisääntyi huomattavasti 1980-luvulla. Vuoteen 1990 asti suuri osa tästä muutosta oli ollut paluumuuttoa Ruotsista takaisin Suomeen. 1990-luvulla tilanne muuttui ja tätä kautta myös muu kuin paluumuuttoperusteinen maahanmuutto lisääntyi. Syinä maahanmuuton lisääntymiselle voidaan nähdä Neuvostoliiton romahtaminen ja tätä kautta myös maastamuuton vapautuminen, yhteiskuntien avautumisen sekä talouden nopea kasvu. Neuvostoliiton romahtamisen seurauksena Suomeen saapui noin 20 000 entisen Neuvostoliiton alueella asunutta inkeriläistä paluumuuttajaa. 1990-luvulla myös pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä nousi huomattavasti.

Suomeen saapui turvapaikanhakijoita muun muassa Somaliasta ja entisen Jugoslavian alueelta. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrän nopea kasvaminen sekä maahanmuuton perustuminen humanitaarisiin ja etnisyyteen liittyviin tekijöihin vaikutti huomattavasti suomalaiseen kotouttamispolitiikkaan. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 8; Lepola 2000, 18–19; Saukkonen 2014, 35–36.)

2000-luvun alkupuolella maahanmuuttopolitiikka Suomessa muuttui. Aiemman humanitaarisiin kysymyksiin painottuvan politiikan sijaan Suomessa alettiin korostaa aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa, jonka tavoitteena oli saada lisää työntekijöitä Suomeen. (Saukkonen 2013a, 55.) Saukkosen (2013b, 93) mukaan kotouttamiskysymyksien poliittisen vastuun kantaminen ja koordinointi 2000-luvun aikana on ollut ”jokseenkin tempoilevaa”. Esimerkkinä Saukkonen mainitsee pakolaisasioiden siirtymisen ministeriöltä toiselle 1990-luvun lopulta aina vuoteen 2012 asti. Viimein vuonna 2012 tilanne vakiintui siten, että vastuu kotouttamispoliittisesta yleiskoordinaatiosta annettiin työ- ja elinkeinoministeriölle ja kotouttamistoimenpiteiden johto työministerin vastuulle. Yhä nykyään maahanmuuttajien kotouttamisesta, siihen liittyvästä lainsäädännöstä sekä työllistymisen edistämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö ja kotoutumisasioista vastaavana ministerinä toimii työministeri. (Saukkonen 2013b, 93–94; Työ- ja elinkeinoministeriö 2019b.)

Maahanmuuton suhteen valtioilla on itsemääräämisoikeus, joka tarkoittaa periaatteessa sitä, että valtiot voivat päättää itsenäisesti maahantulon ja maahanmuuton edellytyksistä. On olemassa kuitenkin monia poikkeuksia ja kansainvälisiä normeja, jotka rajaavat tätä itsemääräämisoikeutta. Nämä poikkeukset ja kansainväliset normit perustuvat yleensä valtioiden solmimiin kansainvälisiin sopimuksiin ja ihmisoikeusperiaatteisiin, jotka taas usein käsittelevät pakolaisuuteen ja suojelun tarpeeseen liittyviä asioita. Keskeisimpiä näistä sopimuksista ovat muun muassa ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948), Euroopan ihmisoikeussopimus (1950), YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (1951) sekä sen lisäpöytäkirja (1967), YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus (1984), YK:n yleissopimus lasten oikeuksista (1989) sekä Euroopan Unionin perusoikeuskirja (2000/2007). (Makkonen & Koskeniemi 2013, 61.)

Suomessa maahanmuuton päälinjat perustuvat nykyään Alitolppa-Niitamon & Säävälän (2013, 8) mukaan kahteen lakiin: ulkomaalaislakiin (301/2004) sekä lakiin kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta (746/2011). Tiivistetysti sanoen tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että EU:n ulkopuolelta tulevilta vaaditaan oleskelulupa, joka voidaan myöntää esimerkiksi humanitääristen syiden, perhesiteen, opiskelun, työnteon tai suomalaisen syntyperän perusteella. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.) Muita keskeisiä maahanmuuttoon liittyviä lakeja ja asetuksia ovat Kansalaisuuslaki (359/2003), Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta (293/2013), Laki ulkomaalaisrekisteristä

(1270/1997), Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), Laki Maahanmuuttovirastosta (156/1995), Valtioneuvoston asetus Maahanmuuttovirastosta (193/2002), Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014), Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014), Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten (907/2017), Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yritysten sisäisen siirron yhteydessä (908/2017), Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018) sekä Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2019 (1256/2018) (Sisäministeriö 2019).

4.2. Kotouttamispolitiikan historia ja kehitys

Pasi Saukkonen (2014, 32) pitää kotouttamispolitiikkaa suhteellisen nuorena keksintönä. Vaikka esimerkiksi Britannia, Belgia ja Ranska vastaanottivat suuria määriä maahanmuuttajia muualta Euroopasta 1800- ja 1900-luvuilla, ei varsinaista integraatiopolitiikkaa kuitenkaan ollut. Työperäisiä maahanmuuttajia kutsuttiin pitkään vierastyöläisiksi, eikä heidän odotettu jäävän maahan pysyvästi. Työperäinen maahanmuutto nähtiin väliaikaisena ratkaisuna, jossa työvoiman tarpeen vähennyttyä työperäiset maahanmuuttajat palaisivat kotimaihinsa. Tulevan paluumuuton vuoksi pidettiin tärkeänä, että tulijat säilyttäisivät oman kielensä ja kulttuurinsa eivätkä sulautuisi valtaväestöön. (Saukkonen 2014, 32–33.)

Suomessa kotouttamispolitiikan kehitys alkuaikoina ajoittuu 1990-luvulle, jolloin maahanmuutto lisääntyi huomattavasti. Laadittaessa maahanmuuttajien vastaanottoon liittyvää lainsäädäntöä käyttöön otettiin käsitteet kotoutuminen ja kotouttaminen. *Kotoutuminen* korvasi aiemman integraation käsitteen ja *kotouttaminen* taas integraatiopolitiikan käsitteen. (Saukkonen 2013a, 66.) Saukkosen (2014, 37) mukaan kotouttamisen käsite otettiin käyttöön sen vuoksi, että sen avulla voitaisiin välttää integraatioon liitettyjä mielikuvia sulautumisesta ja oman identiteetin menettämisestä. Kotoutuminen nähtiin suomen (ja/tai ruotsin) kielen ja yhteiskunnan pelisääntöjen omaksumisena unohtamatta kuitenkaan maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämistä. (Saukkonen 2014, 37.)

Ensimmäinen varsinainen kotouttamislaki säädettiin vuonna 1999. Lain säätämistä edelsi kaksi valtiollista neuvottelukuntaa (pakolaisasian neuvottelukunta sekä pakolais- ja siirtolaisuusasian neuvottelukunta), joiden vuoden 1989 ja 1994 mietintöihin kirjattiin normaalipalveluperiaate, joka on yksi suomalaisen kotouttamispolitiikan olennaisimmista linjauksista. Normaalipalveluperiaatteella

tarkoitetaan periaatetta, jonka mukaan maahanmuuttajille tarkoitettujen palveluiden järjestämistä varten ei perusteta omia erillisiä organisaatioita, vaan eri viranomaistahot pyrkivät järjestämään palvelut omilla toimialoillaan. (Saukkonen 2013a, 86.)

Vuonna 1997 valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen hallituksen pakolais- ja maahanmuuttopoliittista ohjelmaa varten. Kaikkien maahanmuuttajien tehokas ja joustava kotoutuminen yhteiskuntaan ja työelämään asetettiin tavoitteeksi. Kielen ja yhteiskunnan pelisääntöjen omaksumisen lisäksi myös maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia pidettiin yhteiskunnan ja maahanmuuttajan oman edun kannalta tärkeinä. Pakolais- ja maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan pohjautuen hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen turvapaikanhakijoiden vastaanotosta sekä maahanmuuttajien kotoutumista edistävästä toimenpiteistä, joka tuli voimaan toukokuussa 1999. Kyseinen laki myös velvoitti kuntia oman kotouttamisohjelman tekemiseen, toteuttamiseen sekä vaikutusten seuraamiseen. (Saukkonen 2013a, 86, 88; Saukkonen 2013b, 92.)

Vuoden 1999 Laissa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) ensimmäisessä pykälässä on tavoitteeksi asetettu seuraava:

...edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista sekä turvata turvapaikanhakijoiden ja joukkopaon vuoksi tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito järjestämällä vastaanotto. Tämän lain tavoitteena on lisäksi auttaa ihmiskaupan uhreja.

Tämä tavoite ei kuitenkaan koskenut täysin kaikkia maahanmuuttajaryhmiä samalla tavalla. Saukkonen (2013b, 93) huomauttaa, että oikeus kotoutumista edistäviin yksilöllisiin toimenpiteisiin kuten esimerkiksi kotoutumissuunnitelmaan on ollut vuoden 1999 laissa rajattu. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan koski lain mukaan oleskeluluvan saaneilla ja kotikunnan omaavia Suomeen muuttaneita ja Suomessa asuvia henkilöitä, jotka olivat työttömiä työntekijöitä, saivat tietyin edellytyksin toimeentulotukea tai erityistilanteissa olivat alle 18- vuotiaita henkilöitä. Kyseinen oikeus kotoutumissuunnitelman ei siis koskettanut työvoimaan ulkopuolelle kuuluvia maahanmuuttajia, kuten esimerkiksi kotiäitejä tai vanhuksia. (Mikkonen 2005, 55; Saukkonen 2013b, 93.) Makkosen & Koskenniemen (2013, 78) mukaan vuoden 1999 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) heijasteli sen hetkistä yhteiskunnallista tilannetta, joka näkyy siinä, että lain painopisteet olivat humanitaarisessa maahanmuutossa ja työttömien maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Seuraava maahanmuuttajien oikeuksien kannalta tärkeä laki on vuonna 2004 säädetty Yhdenvertaisuuslaki (21/2004). Laissa keskeistä maahanmuuttajien oikeuksien kannalta on viranomaisille annettu

velvoite edistää yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassa. Jokainen viranomainen on velvoitettu laatimaan erityinen suunnitelma etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Laki sisältää myös laaja-alaisen syrjintäkiellon, jonka mukaan ketään ei saa syrjiä esimerkiksi etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, uskonnon tai kielen perusteella. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8; Makkonen & Koskenniemi 2013, 77–78.) Vuoden 2004 Yhdenvertaisuuslakia on uudistettu myöhemmin, ja nykyään voimassa oleva Yhdenvertaisuuslaki on vuodelta 2014 (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014).

2000-luvulla maahanmuuton kasvun ja maahanmuuttoperusteiden lisääntymisen seurauksena myös kotouttamislain uudistamisen tarve voimistui. Vuonna 2006 maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa tehtiin linjaus, jossa huomio kiinnitettiin myös muista, kuin pakolaisuudesta tai turvapaikan hakemisesta johtuvista syistä maahan tulleisiin ja heidän opastuksen ja tuen tarpeeseen suomalaiseseen yhteiskuntaan asettumisessa. Saukkosen (2013b, 95) mukaan linjauksen kunnollinen toteuttaminen on mahdollista vain kotouttamislain uudistamisen kautta. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan vuonna 2011. Keskeistä uudistuksessa oli, että oikeus kotouttamistoimenpiteisiin ja -palveluihin muuttui vähemmän rajatuksi. Uudistetun lain tarkoituksena on ollut saada kotouttamistoimenpiteet ja -palvelut kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien saataville maassa oleskelun perusteista riippumatta. Perustiedon antaminen suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista sekä mahdollisuus alkukartoitukseen on nähty tärkeänä kaikille Suomeen asettuville. (Saukkonen 2014, 39; Saukkonen 2013b, 95.) Käsittelen Lakia kotoutumisen edistämisestä vielä tarkemmin luvussa viisi.

5. Kotouttaminen tänä päivänä

Käsittelen tässä luvussa kotouttamiseen liittyvää käytäntöä nykyisen voimassaolevan kotouttamislain, valtion vuosien 2016–2019 kotouttamisohjelman sekä aineistonkeruuhetkellä voimassaolleen Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelman kautta. Kuten jo johdannossa käsittelin, nykyinen voimassa oleva kotouttamislaki (1386/2010; 31§) painottaa monialaisen yhteistyön tärkeyttä kotouttamisen kehittämisessä. Käytännössä tämä tarkoittaa virallisten kotouttamistahojen ja kotoutumista edistäviä toimenpiteitä järjestävien järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen välistä yhteistyötä. Tästä johtuen olen päätellyt, että tässä luvussa käsittelemäni lait ja ohjelmat ovat vaikuttaneet osittain organisaatioiden ja järjestöjen kotoutumista edistävän toiminnan järjestämiseen. Tästä johtuen pidän niiden yksityiskohtaisempaa käsittelyä tämän tutkielman kannalta tärkeänä.

Tämä luku jakautuu kolmeen alalukuun, jossa käsittelen alaluku kerrallaan nykyisin voimassaolevaa kotouttamislakia. Kahdessa viimeisessä alaluvussa käsittelen kotouttamislain lisäksi myös Valtion kotouttamisohjelmaa sekä Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelmaa, jotka omalta osaltaan perustuvat myös nykyään voimassa olevaan kotouttamislakiin.

Nykyään voimassa oleva kotoutumista määrittelevä laki on vuoden 2011 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Ensimmäisen pykälän mukaan lain tarkoituksena on ”tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan” sekä ”edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken”. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1§.) Laissa määritellään maahanmuuttajan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä, kotoutumisen edistämistä paikallistasolla, valtion kotoutumista edistäviä toimia, kuntaan osoittamista, kustannusten korvaamista, ilman huoltajaa olevan lapsen edustamista, rekisterisäännöksiä sekä muita erillisiä säännöksiä (kuten esimerkiksi kotoutumista edistävään toimenpiteeseen osallistuvan vakuutusturvaa sekä paluumuuton tukemista). Käsittelen tässä luvussa vain maahanmuuttajan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä, kotoutumisen edistämistä paikallistasolla sekä valtion kotoutumista edistäviä toimia, sillä ne ovat mielestäni keskeisimpiä tämän tutkielman aiheen kannalta.

5.1. Kotoutumista edistävät toimenpiteet

Maahanmuuttajan kotoutumista edistäviksi toimenpiteiksi luetellaan kotouttamislaissa muun muassa ohjauksen ja neuvonnan, alkukartoituksen, kotoutumissuunnitelman sekä kotoutumiskoulutuksen järjestäminen. Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen on määritelty osaksi kunnallisia

peruspalveluja sekä työ- ja elinkeinohallinnan palveluja (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 6 §).

Ohjauksen ja neuvonnan järjestäminen veloitetaan lain kahdeksannessa pykälässä kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten tehtäväksi. Edellä mainittujen tahojen velvollisuutena on antaa ”asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä”. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 8 §.)

Alkukartoituksella tarkoitetaan arviota maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muista kotoutumisvalmiuksista sekä tarpeesta kielikoulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Alkukartoituksessa on tarkoituksena selvittää maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, kielitaito, työhistoria sekä tarvittaessa myös muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat tekijät. Alkukartoitus on käynnistettävä viimeistään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai sitä koskevan pyynnön jättämisestä ja vastuu sen käynnistämisestä on työ- ja elinkeinotoimistolla sekä kunnalla. Alkukartoituksen tarkoituksena on arvioida, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelmaa kotoutumista varten. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 9–10§.)

Kotoutumissuunnitelmalla tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä suunnitelmaa

...niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Myös muusta opetuksesta, kuten esimerkiksi maahanmuuttajan oman äidinkielen, luku- ja kirjoitustaidon, perusopetusta täydentävän tai yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta voidaan sopia kotoutumissuunnitelmassa. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan on maahanmuuttajilla, jotka ovat työttömiä työnhakijoita, muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saavia tai alkukartoituksen perusteella arvioitu tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi. Kotoutumissuunnitelman enimmäisaika on kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Enimmäisaikaa on mahdollista pidentää enintään kahdella vuodella erityistilanteissa. Kotoutumissuunnitelma laaditaan kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston toimesta yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kieltäytyminen kotoutumissuunnitelman laatimisesta tai osallistumisesta kotoutumissuunnitelmissa määriteltyihin toimenpiteisiin ilman pätevää syytä voi johtaa maahanmuuttajan työttömyysetuusoikeuden rajoittamiseen tai toimeentulotuen alentamiseen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 11–18 §.)

Kotoutumiskoulutuksella puolestaan tarkoitetaan oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille järjestettyä suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä tarvittaessa myös luku- ja kirjoitustaidon tai työelämään, jatkokoulutukseen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia

lisäävää opetusta. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on suomen tai ruotsin kielen toimivan peruskielitaidon saavuttaminen. Kotoutumiskoulutusta järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena tai omaehtoisena opiskeluna. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 20–21§.)

5.2. Valtion kotouttamistoimenpiteet

Valtion kotoutumista edistäviä toimia ovat muun muassa valtion kotouttamisohjelman laatiminen sekä työ- ja elinkeinoministeriölle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, aluehallintovirastolle sekä työ- ja elinkeinotoimistoille määrätty tehtävät ja vastuualueet.

Kotouttamisohjelman laatimista käsitellään lain 34. pykälässä, joka velvoittaa valtioneuvoston laatimaan valtion kotouttamisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan. Kotouttamisohjelman tulee sisältää kotouttamisen tavoitteet valtakunnallisen kotouttamisen kehittämiseksi. Kotouttamisohjelman valmistelusta vastaa Työ- ja elinkeinoministeriö. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 34§.)

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtäviin kuuluvat vastuu kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta, kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittaminen sekä kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen valtakunnallinen arviointi ja seuranta. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviksi* taas on määritelty kotoutumisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta, kuntien tukeminen ja neuvonta kotoutumisen edistämässä, työ- ja elinkeinotoimistojen ohjaus, neuvonta, tukeminen ja osaamisen kehittäminen kotouttamisessa ja työllistymisen edistämässä, työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen suunnittelu, hankinta ja valvonta, kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano, ilman huoltajaa maassa asuville lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja muiden asunyksiköiden perustamisesta sopiminen ja niiden toiminnan valvominen, hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen sekä toimialueensa kuntien kotouttamisohjelmien laadinnan tukeminen sekä toteutumisen seuraaminen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 35; 37§.)

Aluehallintoviraston tehtävät on määritelty lain 38. pykälässä ja työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät lain 40. pykälässä. *Aluehallintoviraston tehtäviin* kuuluu sen toimialaan kuuluvissa asioissa maahanmuuttajien kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palveluiden suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta vastaaminen sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamisesta huolehtiminen aluehallintoviraston toimialaan kuuluvia toimenpiteiden ja palvelujen suunnittelussa ja järjestämisessä. *Työ- ja elinkeinotoimistojen* vastuulle taas on määrätty maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävien ja tukevien työvoimapalveluiden ja muiden toimenpiteiden järjestäminen

sekä työ- ja elinkeinotoimiston palveluiden soveltuvuudesta myös maahanmuuttajille huolehtiminen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 38§; 40§.)

5.2.1. Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019

Tällä hetkellä voimassa oleva Valtion kotouttamisohjelma on vuosille 2016–2019 asetettu kotouttamisohjelma. Kyseinen kotouttamisohjelma perustuu vuonna 2011 voimaantulleeseen Lakiin kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), jonka 34 §:ssä määritellään valtioneuvoston tehtäväksi laatia kotouttamisen tavoitteet sisältävä neljä vuotta kestävä valtion kotouttamisohjelma. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 3; Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 34§.)

Vuosien 2016–2019 Valtion kotouttamisohjelma sisältää neljä tavoitealuetta. Niitä ovat 1) maahanmuuttajien oman kulttuurin vahvuuksien hyödyntäminen Suomen innovaatiokykyä vahvistamisessa, 2) kotoutumisen tehostaminen poikkihallinnollisesti, 3) valtion ja kuntien välisen yhteistoiminnan lisääminen kansainvälistä suojelua saavien vastaanotossa sekä 4) kannustaminen avoimeen keskusteluun maahanmuuttopolitiikasta sekä rasismien torjunta. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 5.)

Tavoitealueet sisältävät tarkemman kuvauksen tavoitealueen tavoitteista. Lisäksi jokaisen tavoitealueen kohdalle on määritelty käytännön toimenpiteitä. Käsittelen näitä tavoitealueita ja esimerkkejä käytännön toimenpiteistä tässä seuraavaksi yksi tavoitealue kerrallaan.

Tavoitealue 1: Maahanmuuttajien omien kulttuurien vahvuuksien tuonti vahvistamaan Suomen innovaatiokykyä. Ensimmäisen tavoitealueen tavoitteena on nähdä kotouttamistoimet yhä kiinteämpänä osana Suomen elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa. Tällä tarkoitetaan koulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tehokkaampaa hyödyntämistä sekä heidän työurien edistämistä suomalaisilla työmarkkinoilla. Osaamisen hyödyntäminen ja työurien edistämisen taas nähdään vahvistavan Suomen kilpailukykyä ja talouskasvua, joka taas omalta osaltaan arvellaan tuottavan lisää hyvinvointia. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 11;13)

Ensimmäisen tavoitealueen käytännön toimenpiteiksi luetellaan yhteensä yhdeksän kohtaa, joita ovat esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön hanke *Maahanmuuttajien nopea työllistyminen ja osaamisen laaja-alainen hyödyntäminen*, ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden kiinnittäminen suomalaisiin yrityksiin ja työelämään harjoittelujen ja opinnäytetöiden kautta sekä verkoston ja toimintamallien luominen maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvä ohjaamista varten yhteistyössä alueellisten toimijoiden, kuten esimerkiksi TE-palveluiden, yrittäjäjärjestöjen ja yliopistojen kanssa. *Maahanmuuttajien nopea työllistyminen ja osaamisen laaja-alainen hyödyntäminen* -hankkeen tarkoituksena on pyrkiä selvittämään, millaisilla käytännön toimenpiteillä osaaminen voidaan tunnistaa sekä

kiinnittää osaksi elinkeino-, innovaatio-, sekä kehitysyhteistyöpolitiikan kehittämistä ja toimeenpanoa. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 14.)

Tavoitealue II: Kotoutumisen tehostaminen poikkihallinnollisesti. Tavoitealue II sisältää yhteensä viisi painopistettä, joita painotetaan tavoitteen saavuttamiseksi. Näitä painopisteitä ovat tehokas kotouttamisen alkuvaihe, kotoutumiskoulutuksen antamat valmiudet jatkokoulutukseen ja työelämään, maahanmuuttajien työmarkkina-aseman parantaminen, maahanmuuttajanuorten jatko-opintoihin ja työelämään liittyvien valmiuksien vahvistaminen laadukkaana perusopetuksen kautta, maahanmuuttajaperheille annettavasta moniammatillisesta tuesta, opettajien valmiuksista ja opiskeluhuollosta huolehtiminen sekä maahanmuuttajien vapaa-ajan toimintaan osallistumisen tukeminen. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 15; 18; 20; 24; 28; 30.)

Tehokkaan kotouttamisen alkuvaiheen tavoitteena on pyrkimys tarjota yksilöllisiin tarpeisiin perustuva alkupalvelukokonaisuus jokaiselle maahan muuttaneelle. Yksilöllisesti suunnitellun alkupalvelukokonaisuuden tarkoituksena on käynnistää kotoutumisprosessi viipymättä. Tehokkaan alkuvaiheen nähdään antavan hyvät edellytykset kotoutumiseen. Käytännön toimenpiteitä tehokkaan kotoutumisen alkuvaiheen saavuttamiseksi on lueteltu muun muassa alkukartoituksesta saatavien tietojen tehokas hyödyntäminen koulutus- ja työllistymispolkuja rakennettaessa, tulkki- ja kääntäjäpalveluiden entistä tehokkaampi käyttö sekä kaikille maahanmuuttajaryhmille soveltuvan mallin kehittäminen alkuvaiheen palvelukokonaisuutta varten, joka toteutetaan valtakunnallisten toimijoiden yhteistyön kautta. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 15–17.)

Kotoutumiskoulutuksen antamien jatkokoulutukseen ja työelämään liittyvien valmiuksien tavoitteena on nykyistä parempi lähtötaitotason arviointi kielen opetuksessa sekä koulutukseen pääsy enintään kahden kuukauden kuluttua lähtötason testauksesta. Käytännön toimenpiteitä tälle tavoitteelle ovat muun muassa kielenopetuksen integrointi osaksi muuta opiskelua, työharjoittelua sekä työssä oppimista, ammatilliseen koulutuksen valmentavan koulutuksen kielitaitovaatimusten alentaminen sekä opintojen aikaisten kielenopetuksen lisääminen, sekä luku- ja kirjoitustaidon opetuksen siirron valmistelu osaksi aikuisten perusopetuksen kokonaisuutta. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 18–19)

Maahanmuuttajien työmarkkina-aseman parantamisen tavoitteena on ulkomaalaisten työllisyysasteen nosto 59,4 prosentista (v. 2014) 62 prosenttiin (v. 2016) sekä työttömyysasteen lasku 29 prosentista (v. 2015) 27 prosenttiin (v. 2016). *Laadukkaalla perusopetuksella vahvistettujen maahanmuuttajanuorten jatko-opintoja ja työelämää koskevien valmiuksien* tavoitteena on lisätä maahanmuuttajanuorten suorittamien toisen asteen opintojen määrää sekä valmiuksia hakea jatko-opintoihin tai

työelämään. Tätä tavoitetta lähetään tavoittelemaan muun muassa oleskeluluvan saaneiden henkilöiden työelämään siirtymisen nopeuttamisella kaikilla kouluasteilla, uudistamalla aikuisten perusopetuksen tuntijakoa, opetussuunnitelman perusteita ja rahoitusta sekä varmistamalla riittävä osaaminen vieraskielisten oppilaiden oppimisvalmiuksien tunnistamisessa. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 20; 24;28.)

Maahanmuuttajaperheille annettavasta moniammatillisesta tuesta, opettajan valmiuksien ja opiskeluhuollon huolehtimisen tavoitteena on, että maahanmuuttajaperheiden ja niiden jäsenten erityistarpeet otetaan huomioon palveluita järjestettäessä. Konkreettisia toimia tälle tavoitteelle luetellaan muun muassa maahanmuuttajaperheiden ohjauksen vahvistaminen osana perhekeskusten toimintaa sekä kansainvälistä suojelua saavien mahdollisuuksien psykososiaalisiin palveluihin vahvistaminen, alle 12-vuotiaiden ilman huoltajaa tulleiden lasten sijaisperhetoiminnan kehittäminen sekä riittävän osaamisen varmistaminen maahanmuuttajaoppilaiden ja -opiskelijoiden oppimisvaikeuksien, masennustilojen ja stressihäiriöiden tunnistamisessa. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 28–29.)

Maahanmuuttajien vapaa-ajan toimintaan osallistumisen tukemisen tavoitteena on lisätä maahanmuuttajien osallisuutta vapaa-ajan toimintaan, muun muassa vahvistamalla maahanmuuttajille suunnatun kotoutumista edistävien taide- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa, tarjoamalla lisäkoulutusta nuorten työpajojen ja kuntien nuorisotyön työntekijöille erilaisista taustoista tulevien nuorten kohtaamiseen sekä rahoittamalla ja tukemalla kotoutumista tukevaa vapaaehtoistyötä koordinoivia hankkeita sekä ruohonjuuritason järjestöjen toimintaa. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 30–31.)

Tavoitealue III: Valtion ja kuntien välisen yhteistoiminnan edistäminen kansainvälistä suojelua saavien vastaanotossa. Kolmannen tavoitealueen tavoitteena on kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittaminen kuntiin kahden kuukauden kuluttua oleskeluluvan saannista sekä kotoutumisprosessin välitön alkaminen. Yksi edellytys kotoutumisprosessin onnistumiselle nähdään olevan siirtyminen vastaanottokeskuksista tavallisen asumisen piiriin. Asuntojen tarpeen lisääntymisen vuoksi tavoitealueessa kiinnitetään huomiota myös asumisen ja kotoutumisen onnistumiseen sekä asunnottomuuden ehkäisyyn, joita varten nähdään tarpeelliseksi järjestää myös taloudellisen tuen lisäksi asumisen arkeen liittyvää neuvontaa, ohjausta ja lähitukea. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 32–33.)

Tavoitteen saavuttamiseen tarkoitetut toimenpiteet on jaettu kahteen ryhmään: välittömiin ja pitkän aikavälin toimenpiteisiin. Välittömiä toimenpiteitä ovat muun muassa tehostetun tiedottamis- ja neuvottelukampanjan toimeenpaneminen kuntasopimusten solmimiseksi, tyhjinä olevien ARA-vuokra-asuntojen tarjonnan huomioonottaminen kiintiöpakolaisten ja turvapaikanhakijoiden alueellista

sijoittumista suunniteltaessa sekä asumisneuvonnan toimintamahdollisuuksien ja omatoimisen asunonhakuun tukevan tietopalvelun vahvistaminen. Pitkän aikavälin toimenpiteitä taas ovat esimerkiksi pakolaisten kuntaan ohjaamisen sopimusmenettelyn arviointi ja uudistaminen, pakolaisten perheyhdistämisyhteistyön uudistamisen tarpeen arviointi sekä valtion, kuntien ja kolmannen sektorin kumppanuuksien edellytysten vahvistaminen kuntavastaanoton alkuvaiheen järjestelyissä, sekä kotoutumisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseksi. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 34–35.)

Tavoitealue IV: Avoimeen maahanmuuttopoliittiseen keskustelukulttuuriin kannustaminen ja rasismien torjunta. Neljännen tavoitealueen tavoitteena on yhteiskunta, jossa maahanmuutosta voisi keskustella avoimesti sekä muiden ihmisarvoa kunnioittaen, viranomaisten ja maahanmuuttajien väliselle vuoropuhelulle olisi luotu myös virallisia foorumeja sekä eri väestöryhmien välillä vallitsisi toimiva vuorovaikutus. Kotouttamisohjelman mukaan kanssakäynti ja avoin vuorovaikutus arjessa ovat onnistuneen kotoutumisen lähtökohtia. Ohjelmassa nähdään tärkeänä pyrkimys osallistaa kaikkien väestöryhmien jäseniä osaksi yhteiskuntaa. Tämä nähdään mahdolliseksi avoimen keskustelukulttuurin kautta, jossa maahanmuutosta voitaisiin keskustella huomioiden myös sen haasteet ja ongelmat ilman rasismia. Erilaisten asenneilmapiirien nähdään joko edistävän ja hidastavan kotoutumista, jonka seurauksena eri väestöryhmien välillä vallitsevia myönteisiä asenteita ja kunnioitusta sekä tätä kautta myös yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden kokemuksia pidetään tärkeinä tekijöinä. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 36.)

Toimenpiteitä tämän tavoitealueen saavuttamiseksi luetellaan yhteensä kaksi: 1) etnisen yhdenvertaisuuden, rasismien ehkäisyn ja hyvän vuoropuhelu -toimenpideohjelman toteuttaminen, sekä 2) yhdenvertaisuus- ja syrjinnän vastaisen lainsäädännön toimeenpanon ja eri väestöryhmien välisten hyvien suhteiden tukeminen. Etnisen yhdenvertaisuuden, rasismien ehkäisyn ja hyvän vuoropuhelu -toimenpideohjelmassa vastuuviranomaiset viestivät turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ja kotouttamiseen liittyvistä kysymyksistä sekä toimivat verkostossa rasismien tunnistamiseksi, siihen reagoimiseksi sekä sen ehkäisemiseksi. Vastuuviranomaiset keräävät myös tietopakettien maahanmuutosta ja kotoutumisesta Suomessa ja ylläpitävät sitä Internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Ministeriöt yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa taas ovat vastuussa maahanmuuttoon, rasismien ehkäisyyn sekä kotoutumisen edistämiseen liittyvän faktatiedon välittämisen varmistamisesta. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 39.)

Yhdenvertaisuus ja syrjinnän vastaisen lainsäädännön toimeenpanon ja eri väestöryhmien välisten hyvien suhteiden tukemista taas toteutetaan kouluttamalla avainryhmiä yhdenvertaisuuslain velvoitteista, syrjinnän ja rasismien vastaisilla tiedostuskampanjoilla, syrjinnän ilmenemistä koskevan tiedon

keräämisellä sekä vihapuhetta ehkäisevän toiminnan tukemisella. Tämän lisäksi sitä tuetaan toteuttamalla TRUST-hanke, joka kohdistuu turvapaikkatilanteisiin liittyviin haasteisiin ja jossa kehitetään toimintamalleja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi sekä alueellisella että paikallisella tasolla. (Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, 39.)

5.3. Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla

Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla koskee kuntien ja muiden paikallisten viranomaisten järjestämää kotoutumista edistävää toimintaa ja palveluja. Paikallistason kotoutumisen edistämisen yleisenä tavoitteena on tukea paikallisesti kansainvälisyyttä, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oman kielen ja kulttuurin säilyttämisen mahdollisuuksia sekä edistää hyviä etnisiä suhteita, kulttuurien välistä vuoropuhelua, myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä ja maahanmuuttajaryhmien osallisuutta. Kuntaa ja muita paikallisia viranomaisia velvoitetaan myös ottamaan huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 29§.)

Laissa kuntien tehtäviksi määritellään yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kuntaa velvoitetaan myös huolehtimaan kunnan palveluiden soveltuvuudesta maahanmuuttajille, järjestämään edellä käsitellyjä kotoutumista edistävät toimenpiteet ja palvelut sekä huolehtimaan oman henkilöstönsä kotouttamiseen liittyvän osaamisen kehittämisestä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 30§.)

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palveluiden järjestäminen tapahtuu monialaisena yhteistyönä, johon osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto, poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhteisöt ja yhdistykset. Vastuussa kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta ja seurannasta ovat kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 31§.)

Laki velvoittaa 32. pykälässään kuntia laatimaan kotouttamisohjelman. Kotouttamisohjelman tarkoituksena on edistää kotoutumista sekä vahvistaa monialaista yhteistyötä kotouttamiseen liittyvien toimenpiteiden ja palveluiden järjestämisessä. Kotouttamisohjelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kotouttamisohjelman laatimiseen velvoitetaan osallistumaan kunnan lisäksi myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, työ- ja elinkeinotoimisto, Kansaneläkelaitos ja muut kunnan alueella toimivat viranomaiset. Kotouttamisohjelman laatimiseen voidaan tarvittaessa ottaa mukaan myös paikallisia maahanmuuttaja-, kansalais-, työntekijä- ja työnantajajärjestöjä sekä uskonnollisia yhteisöjä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 32§.)

5.3.1. Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelma 2013-2016

Vuosiluvuista huolimatta käsittelen tässä kohtaa Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelmaa 2013–2016. Jyväskylän kaupungin kotouttamisohjelma vuosille 2017–2020 hyväksyttiin vasta keuhällä 2018, jonka vuoksi Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016 on ollut käytössä tätä tutkielmaa varten tehtyjen haastattelujen tekoaikana. Olen varmistanut monikulttuurisuusohjelman voimassaoloajan sähköpostitse Jyväskylän kaupungin Kotouttamispalveluista.

Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelman 2013–2016 tavoitteet on jaettu 14 ryhmään sen mukaan, ketä ja mitä tahoja tavoitteet koskevat. *Työllistymiseen ja työ- ja elinkeinotoimiston tavoitteisiin* kuuluvat maahanmuuttajien työttömyyden puolittaminen vuoden 2011 36 % tasosta 18 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä, maahanmuuttajien osuuden lisääminen kaupungin työntekijöihin sekä suomen kielen taitovaatimuksien muokkaaminen kohtuullisemmaksi työn vaativuuden mukaan sekä riittävän työhön perehdytyksen takaaminen. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 10–11.)

Varhaiskasvatukseen ja opetukseen liitettyjä tavoitteita ovat monikulttuurisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen suunnittelu ja järjestäminen. Palveluita pyritään järjestämään siten, että ne tukisivat kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä ottaisi huomioon eri kieliryhmiin kuuluvien oppijoiden tarpeet. Monikulttuurinen kasvatuksen ja opetuksen tarkoituksena on tukea lapsen ja oppilaan kasvattamista osaksi sekä suomalaista että lapsen omaa kieli- ja kulttuuriyhteisöä. Monikulttuurisuusohjelmassa korostetaan perheen kulttuuritaustan ja kokemusten lähtömaasta huomioimista kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä sekä perheen omankielisten materiaalien ja tulkkauspalveluiden hyödyntämistä viestinnän sujuvuuden varmistamiseksi. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 12–13.)

Nuorisopalveluita koskevia tavoitteiksi luetellaan kaupungin tarjoamien nuorisopalveluiden helppo saatavuus ja osallistuminen, yhteisen koulutuksen tarjoaminen maahanmuuttajanuorten kanssa toimiville ja tätä kautta valmiuksien parantaminen sekä loma-aikojen leiritoiminnan järjestäminen sekä maahanmuuttaja- että kansasuomalaisille nuorille. *Toisen asteen koulutuksen aloittamiseen ja ammattiin valmistumiseen* liitettyjä tavoitteita ovat maahanmuuttajataustaisten nuorten siirtyminen toisen asteen opintoihin, toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen ja koulutuksesta eroamisen vähentäminen sekä ammatillisen koulutuksen päättävien maahanmuuttajanuorten sijoittuminen työhön tai jatko-opintoihin. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 16, 18.)

Maahanmuuttajapalveluille on asetettu yhteensä viisi tavoitetta. Näitä tavoitteita ovat hanke, jossa kehitetään vanhemmuuden vahvistamiseen liittyviä uusia malleja, viranomaisoitteen vuosittainen päivittäminen, kotouttamistyön koordinoitiverkoston rakentaminen, pakolaiskiintiön nostaminen 80

henkilöön sekä alkukartoituksesta ja kotoutumissuunnitelmasta tiedottaminen. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 20–21.)

Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tavoitteeksi määritellään Monikulttuuriohjelmassa maahanmuuttajien aktivointi kansalaisopiston yleissivistäville kursseille, jonka seurauksena vuorovaikutus maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kesken lisääntyy ja tätä kautta myös kielteiset ennakoasenteet vähentyvät, ulkomaalaistaustaisten hakijoiden huomioiminen kansalaisopiston opettajarekrytoinnissa, monikulttuurisen miesten vertaisryhmän perustaminen Jyväskylän taidemuseolle, liikuntapalveluiden maahanmuuttajien liikunnasta vastaavan yhdyshenkilön nimeäminen sekä toiminnan resurssien turvaaminen sekä maahanmuuttajien kouluttaminen kaupungin kulttuuriluotseiksi. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 24; 34.)

Jyväskylän kaupungin henkilöstöä koskevia tavoitteita ovat esimiesten yhdenvertaisuuslakikoulutuksen liittäminen osaksi muuta lakikoulutusta, henkilöstön yhdenvertaisuusosaamisesta huolehtiminen sekä Keski-Suomen tulkkikeskuksen ja oppilaitosten yhteistyön tiivistäminen, jota kautta kielipalveluiden käyttö voisi tulla tutuksi jo opiskeluvaiheessa. *Järjestöjen ja hankkeiden* tavoitteiksi taas on asetettu seuraavat tavoitteet: maahanmuuttajien omankielisen alkuvaiheen neuvonnan kehittäminen, yritys saada maahanmuuttajaperheet, erityisryhmät ja yksilöt palveluiden ja kolmannen sektorin toiminnan piiriin, maahanmuuttajien kannustaminen osallistumaan antamalla tietoa erilaisista toiminta- ja osallistumismahdollisuuksista, maahanmuuttajayhdistysten toiminnan tukeminen sekä maahanmuuttajien osuuden lisääminen päätöksenteossa. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 26; 28.)

Seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen tavoitteiksi on asetettu maahanmuuttajien ohjaaminen seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen toiminnasta heti maahantulon jälkeen, infotilaisuuksien järjestäminen seurakunnille maahanmuuttajapalveluiden toiminnasta sekä seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen monikulttuurisuuspäivän järjestäminen. (Monikulttuurisuusohjelma 2013–2016, 28.)

Käytännössä kotouttamistoimien järjestämisen taustalla vaikuttavat monet erilaiset lait, säädökset, ohjelmat ja tavoitteet. Kotouttamistoimien toteuttaminen vaihtelee kunnittain, mutta periaatteessa jokaisella kotoutujalla on oikeus edellä käsiteltyihin kotoutumista edistäviin palveluihin. Näiden lisäksi kolmannen sektorin järjestöt ja muut organisaatiot osallistuvat kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palveluiden järjestämiseen tukemalla virallisten kotouttamistoiminnoista vastuullisten tahojen toimintaan. Käsittelen seuraavissa luvuissa tarkemmin sitä, miten kolmanteen sektoriin kuuluvat järjestöt sekä muut kotouttamistyöhön osallistuvat organisaatiot käytännössä tukevat maahanmuuttajan kotoutumista Suomeen.

6. Organisaatioiden ja järjestöjen järjestämä kotoutumista tukeva toiminta

Organisaatioiden ja järjestöjen kotoutumisen tukemisen tavat vaihtelevat keskenään jonkin verran. Organisaatioista ja järjestöistä kahdessa tuetaan kotoutumista monipuolisemmin, kun taas loput organisaatiot ja järjestöt tarjoavat oman erikoisalansa mukaisesti tukea kotoutumiseen. Käsittelen tässä seuraavaksi kotoutumisen tukemista haastattelumateriaalia sekä organisaatioiden ja järjestöjen internetsivuja hyödyntäen.

Kaikkien toimintamuotojen tarkoituksena on pyrkiä tukemaan niihin osallistuvaa tämän arjessa ja tätä kautta myös yhteiskuntaan sopeutumisessa sekä kotoutumisessa. Määrittelen, millaisia maahanmuuttajille tarkoitettuja toimintamuotoja organisaatiot ja järjestöt toteuttavat sekä mille arjen eri osa-alueille nämä toimintamuodot sijoittuvat. Näitä arjen eri osa-alueita nousi haastatteluista esille yhteensä neljä. Arjen eri osa-alueet menevät hieman toistensa kanssa päällekkäin, eikä kaikkea toimintaa voi luokitella vain yhteen ryhmään kuuluvaksi. Olen pyrkinyt jakamaan toimintamuodot osa-alueisiin sen perusteella, mitä kategoriaa ne minun mielestäni vastaavat parhaiten.

Organisaatiot ja järjestöt järjestävät myös paljon sellaista toimintaa, jota ei ole varsinaisesti suunniteltu tukemaan maahanmuuttajien kotoutumista. Toiminta voi esimerkiksi antaa mahdollisuuksia eri kieliin ja kulttuureihin tutustumiseen, mutta se ei kuitenkaan varsinaisesti liity suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin sopeutumiseen ja kotoutumiseen. Tästä esimerkkinä voidaan mainita Monikulttuurikeskus Glorian järjestämät kieliryhmät, kuten englannin, saksan ja persian kieliryhmät. En käsittele tämän kaltaisia toimintamuotoja tässä tutkielmassa sen enempää, sillä ne eivät mielestäni ole keskeisiä tämän tutkielman aiheen kannalta.

6.1. Suomen kielen ja kulttuurin opiskelu virallisten kotouttamiskoulutusten ulkopuolella

Monikulttuurikeskus Gloria ry, Jyvälän Settlementti ry sekä Jyväskylän kaupungin taidemuseo tarjoavat kaikki mahdollisuuksia opiskella suomen kieltä ja kulttuuria ennen tai jälkeen kaupungin tarjoamien kotouttamiskoulutuksiin osallistumista. Kielen opiskelu eroaa kotouttamiskoulutuksien kielen opiskelusta muun muassa siten, että sen opiskelumenetelmät ovat toiminnallisempia ja vähemmän opettajajohtoisia.

Monikulttuurikeskus Gloriassa suomen kielen opiskelu tapahtuu ABC-ryhmissä. Suomen kielen ABC-ryhmä on kolmesti viikossa järjestettävä suomen kielen ryhmä, jossa kielioppaat auttavat kielen

opiskelijaa oppimaan ja käyttämään kieltä. Kyseessä ei ole opettajajohtoinen suomen kielen opetus, vaan oppiminen tapahtuu keskustelun ja vuorovaikutuksen kautta oppijan omia tarpeita huomioiden. Kielioppaat eivät välttämättä ole pedagogisia opintoja omaavia opettajia, vaan tärkeämpänä pidetään natiivin kielen puhujan ja oppijan välisestä vuorovaikutuksesta syntyviä mahdollisuuksia kielen oppimiseen. Kaksi kertaa viikossa ABC-ryhmän yhteydessä kokoontuu myös Toisto-ryhmä, jossa tarkoituksena on oppia arkisuomen alkeet kuuntelun ja toistamisen kautta. Ryhmä toimii opettajajohtoisesti ja sopii myös luku- ja kirjoitustaidottomille. ABC-ryhmä pyrkii tarjoamaan mahdollisuuksia opiskella suomea jo ennen virallisia kielikursseja. (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019d.)

Meillä on sellanen Glorian ABC, joka on tiistaisin, keskiviikkosin ja torstaisin kaks tuntia kerralla. Ja se on monesti tämmöstä pre-kielenoppimista. Ei puhuta kieliopetuksesta sinällään, että se on enemmän tämmöstä suomen kielen tukevaa toimintaa. Siinä on vapaaehtoiset, jotka on tukemassa ja tehdään paljon tämmösen pienryhmäopiskelujen kautta. (Haastateltava 1)

ABC-ryhmä antaa myös mahdollisuuksia käyttää ja ylläpitää suomen kielen taitoa. Haastateltava 1:n mukaan ABC-ryhmä auttaa kielen ylläpitämisessä etenkin sellaisia ihmisiä, joilla ei ole mahdollista käyttää kieltä muuten.

Mutta sitten esimerkiksi ikääntyneitten kohdalla... Siis on paljon ihmisiä, jotka on käyny siitä vuodesta 2009 asti. Koska tää on ainut paikka missä he voivat käyttää sitä suomen kieltä ja pitää yllä sitä. Jos he asuvat omassa perheessä ja käyttävät toista kieltä niin sitten ei oo semmosta elävää yhteyttä enää. Niinku työelämän ulkopuolella siihen kieleen. (Haastateltava 1)

Jyvälän Setlementti ry tarjoaa mahdollisuuksia suomen kielen opiskeluun Kotokolo -kurssien kautta. Kotokolo -kurssit ovat kevyempiä opiskelumuotoja, kuten pienryhmätyöskentelyä, hyödyntävä kurssi, joka on suunnattu oleskeluluvan saaneille ja kotoutumissuunnitelmaa toteuttaville esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomille tai kotonaan lastaan hoitaville maahanmuuttajille. Kurssilla annetaan erityisohjausta luku- ja kirjoitustaidottomuuteen ja kotivanhemmuuteen liittyen. Kurssille voi osallistua myös lapsen kanssa kerran viikossa. (Jyvälän Setlementti ry 2019b.) Haastateltava 6 mukaan Kotokolo -kurssit on suunnattu henkilöille, joilla ei ole mahdollisuuksia intensiiviseen kielenopiskeluun esimerkiksi terveyteen tai elämäntilanteeseen liittyvien haasteiden takia. Idea uuden toimintamuodon kehittämiseen on lähtenyt tarpeesta järjestää kielen opiskelua ”lapsen tahtisesti” sekä huomioiden muut mahdolliset kielen oppimista hankaloittavat tekijät.

Jyvälän Setlementti ry on järjestänyt myös Haastateltava 7 ja Haastateltava 6 mukaa iltakoulua, jossa on ollut suomen kielen opetusta pari kertaa viikossa. Iltakoulun järjestäminen on tapahtunut yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Toiminta on ollut avointa kaikille ja opetusmenetelmät ovat olleet vapaamuotoisempia, kevyempiä ja toiminallisia.

Iltakoulu meillä on ollu, jos syksyä [vuonna 2017] ajatellaan. Nyt joululomalla ei oo ollu sillä lailla mitään. Iltakoulu on ollu siis suomen kielen opetusta parina viikossa. Semmosta kevyempää ja vapaamuotoisempaa. (Haastateltava 7)

Se oli sellanen kahtena iltana viikossa yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisten suomalaistaustasten ihmisten kanssa järjestetty tämmönen iltakoulu. Siel oli tosi paljon toiminnallisia menetelmiä ja siinä ei ollu ikärajaa toisin, kun Avaimissa. (Haastateltava 6)

Iltakoulua ei ilmeisesti ole järjestetty vuoden 2017 syksyn jälkeen, sillä en löytänyt siitä tietoa Jyväskylä Setlementti ry:n internetsivuilta. Molemmat haastateltavat myös puhuvat Iltakoulusta menneessä aikamuodossa, jonka seurauksena voidaan olettaa, ettei toimintaa järjestetä enää säännöllisesti.

Monikulttuurikeskus Glorian ja Jyväskylän Setlementti ry:n lisäksi Jyväskylän kaupungin taidemuseo ja Jyväskylän seurakunta ovat osallistuneet suomen kielen opiskelu- ja ylläpitomahdollisuuksien tarjoamiseen. Jyväskylän kaupungin taidemuseon tarjoamat suomen kielen opiskelumahdollisuudet rajoittuvat lähinnä työ- ja suomen kielen harjoittelupaikkojen antamiseen. Jyväskylän seurakunta taas on ennen haastattelun tekohetkeä tarjonnut mahdollisuuksia suomen kielen opiskeluun muun muassa venäläistaustaisille iäkkäille ihmisille tarkoitetun Suomikerhon kautta. Haastatteluhetkenä toiminta oli kuitenkin tauolla tilaongelmien vuoksi. Toimintaa on Haastateltava 4 mukaan tarkoitus jatkaa tilaongelmien ratkettua.

Edelle käsiteltyjen suomen kielen opiskelumahdollisuuksien lisäksi Jyväskylän Setlementti ry tarjoaa koulutuksia, jossa suomen kielen opiskelun lisäksi opetetaan myös muita taitoja liittyen muun muassa arkeen, työllistymiseen ja kouluttautumiseen. Näitä ovat *Avaimet onnistumiseen* -koulutus sekä *Oma polku* -hanke. Avaimet onnistumiseen -koulutus on 17–29 -vuotiaille, työttömille tai vailla opiskelupaikkaa oleville oleskeluluvan saaneille maahanmuuttajanuorille tarkoitettu opiskelu- ja työvalmiuksia tukeva koulutus. Koulutus tapahtuu monikulttuurisen pienryhmätoiminnan kautta, jonka tarkoituksena on tukea osallisuutta ja itseohjautuvuutta, vahvistaa elämän- ja arjenhallintaa sekä tarjota työkaluja tulevaisuuden suunnitteluun. Pienryhmät kokoontuvat viitenä päivänä viikossa ja opetus tapahtuu muun muassa suomen kielen, liikunnan, musiikin, kädentaitojen, kokkailun ja tutustumiskäyntien kautta. Koulutuksen keskeisiä koulutussisältöjä ovat *koti tutuksi* (arjen taidot ja elämänhallinta), *kulttuuri tutuksi* (kulttuurinen identiteetti ja vuorovaikutus), *ympäristö tutuksi* (sosiaaliset verkostot ja monipuoliset toiminnan mahdollisuudet) sekä *tulevaisuusverstas* (henkilökohtaiset ohjauskeskustelut, suomalaisen koulutusjärjestelmään tutustuminen, omien vahvuuksien ja ammatillisten kiinnostusten kartoittaminen ja tutustumiskäynnit oppilaitoksiin ja työharjoittelupaikkoihin). (Jyväskylän Setlementti ry 2019c; Jyväskylän Setlementti ry 2019d.) Haastateltava 6:n mukaan Jyväskylän Setlementti ry:n pitkäaikaisin maahanmuuttajatyön muoto on juuri Avaimet onnistumiseen -koulutus.

Alun perin kyseinen koulutus järjestettiin hankkeena, mutta vuosien kuluessa se on vakiintunut osaksi Jyvälän Setlementti ry:n maahanmuuttajille suunnattua toimintaa.

Oma Polku -hanke on haastattelun tekohetkellä ollut vielä tuloillaan oleva projekti. Haastateltava 6 osasi kuitenkin jo kertoa jotain kyseisestä hankkeesta. Oma polku -hankkeen toiminta on tietääkseni aloitettu vuonna 2018, mutta tarkkaa alkamisajankohtaa en löytänyt. Oma Polku -hanke on Suomeen yksin, ilman perhettä tulleille oleskeluluvan saaneille nuorille maahanmuuttajille tarkoitettu hanke, jonka tarkoituksena on tukea nuorta löytämään oma polkunsu uudessa kotimaassaan. Oma Polku -toiminnan tavoitteena on nuorten kotoutumista vahvistamalla nuorten sosiaalista verkostoa, arjen hallinnan taitoja ja opiskelunvalmiuksia, tarjota nuorille kohdennettua, säännöllistä ja tavoitteellista yksilö- ja vertaisryhmäohjausta sekä laajentaa nuorille suunnattujen palveluiden tavoittamista omankielisten ja saman kulttuuritaustan ymmärtäviä mentoreita, jotka pyrkivät auttamaan nuoria heille ajankohtaisissa asioissa. (Jyvälän Setlementti ry 2019e; Setlementti – Kotipolkuhankkeiden blogisivusto 2019.)

Haastateltava 6 kuvaa Oma polku -hanketta seuraavasti:

Joo ja se on se osahanke mitä me lähetään toteuttamaan on Oma polku -hanke, jossa tullaan palkkaamaan Oma polku -ohjaajia, ja tarkoittaa siis oman kielisiä ohjaajia, esimerkiksi afganistanilais- tai irakilais- tai syyrialaistaustaisia esimerkiksi arabian tai darin kielellä puhuvia. Siinä erityisenä kohderyhmänä on alaikäisenä ilman vanhempia Suomeen tulleet nuoret. He voi nyt tällä hetkellä olla täysikäisiä mut he on tulleet ilman vanhempia alaikäisinä niin heille erityistä palvelua, yksilöohjausta ja tarvittaessa ryhmässä toimintaa. Ideana on, että Oma polku -ohjaaja toimii linkkinä tämän nuoren ja sen koulutustahon välillä jos tää nuori opiskelee. (Haastateltava 6)

Ylipäätään kaikkien haastattelemieni organisaatioiden ja järjestöjen toiminta pyrkii tarjoamaan mahdollisuuksia käyttää suomea sekä oppia kieltä käytännössä. Kielen oppiminen nähdään usein tapahtuvan toimintaan osallistumisen ja tätä kautta myös kielen käytön kautta. Esimerkkinä tästä Haastateltava 4 mainitsee Aseman pysäkissä toimivat vapaaehtoiset maahanmuuttajat:

Ja meillä myös työskentelee siellä [Aseman pysäkki] maahanmuuttajia vapaaehtoisena. On niitä joiden kielitaito on kaksi tai kolme sanaa mutta siellä se karttuu ku ei ne eläkeläiset vapaaehtoiset oikein noita muita kieliä hallitse. Niin siellä sitten kielitaito karttuu nopeasti. (Haastateltava 4)

6.2. Ohjaus, neuvonta ja kuunteleminen

Ohjaukseen, neuvontaan ja kuuntelemiseen liittyvää kotoutumista tukevaa toimintaa järjestävät Monikulttuurikeskus Gloria sekä Jyväskylän seurakunta.

Monikulttuurikeskus Glorian järjestämä ohjaus- ja neuvontatyö tapahtuu Info Gloriassa. Info Gloria on maahanmuuttajien neuvontapiste, joka tarjoaa maahan muuttaneille tietoa suomalaisen yhteiskunnan palveluista sekä maahan muuttaneen henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Neuvontapisteestä voi saada apua muun muassa asumiseen, koulutukseen, työhön, oleskelulupiin, sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä kansalaisuusasioihin liittyvissä kysymyksissä. Info Gloriassa voi saada palvelua suomeksi, englanniksi, persiaksi, venäjäksi, viroksi, thaiksi ja arabiaksi. (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019e.)

Haastateltava 1 kokee, että Info Gloria toimii kaupungin kotouttamispalvelujen rinnalla lisäämässä palvelutarjontaa. Haastateltavan mukaan Monikulttuurikeskus Gloria välittää jo itsessään paljon arkielämään liittyvää ”hyötytietoa”. Haastateltava uskoo, että pystyy auttaa ihmisiä kotoutumaan kertomalla omasta tavasta elää ja tehdä asioita. Erikoisimmissa asioissa apua löytää Info Gloriasta, jossa työskentelee eri kielisiä ammattilaisneuvojia. Haastateltava 1 pitää Info Gloriaa helpompana asiointipaikkana etenkin, jos kielitaito muualla asioimiseen ei ole riittävä. Haastateltavan mukaan kaupunki tarjoaa riittävästi ohjausta ja neuvontaa pakolaisstatuksella oleville henkilöille, mutta muiden syiden vuoksi maahan tulleet jäävät usein näiden palvelujen ulkopuolelle. Info Gloria ikään kuin paikkaa näitä katvealueita tarjoamalla helposti lähestyttäviä ohjaus- ja neuvontapalveluja.

Jyväskylän seurakunta järjestää maahanmuuttajille suunnattuja ohjaus- ja neuvontapalveluja diakoniatyön kautta. Diakoniatyö tarkoittaa Haastateltava 4:n mukaan auttamista, sielunhoitoa, kuuntelemista, ohjausta ja keskustelua.

Ja diakonin tehtävät on aika moninaiset, sisältää erinäköstä auttamista, sielunhoitoa, kuunteleminen ja mulla ei oo taloudellinen auttaminen, mutta mä sitte ohjaan taloudellista apua kaipaavat sitten muitten diakonien tykö. (Haastateltava 4)

Se on ohjausta, se on keskustelua, se on sitä, että katotaan ihmisten tilanteita ja yleensä he tulee minun luokse, kun he tarvii apua. (Haastateltava 4)

Diakonityössä keskustelu Haastateltava 4:n mukaan koskee usein sielunhoidollisia keskusteluja ja turvapaikkapäätöksiä. Haastateltava 4 kertoo, kuinka tietämättömyys omasta tulevaisuudesta ja turvapaikkapäätöksen lopputuloksesta aiheuttaa hätäännystä ja ahdistusta joissakin asiakkaisissa. Haastateltava pyrkii omien sanojensa mukaisesti kuuntelemaan ja tukemaan turvapaikkapäätösprosesseissa omien kykyjensä mukaan. Haastateltava 4 kertoo myös, kuinka kirkkoturva puhututtaa diakoniatyön asiakkaita. Kirkkoturvalla haastateltava tarkoittaa kielteisestä turvapaikkapäätöksestä ja palautusuhasta johtuvaa turvan pyytämistä kirkolta. Kirkkoturvan tarjoamisen ajatuksena ei ole piilottaa sen hakenutta viranomaisilta, vaan pyrkiä selvittämään yhteistyössä viranomaisten ja lakimiesten kanssa palautuksen perusteet ja mahdollinen oikeus valittaa päätöksestä.

Haastateltava 4 myös kertoo käyvänsä jonkin verran vastaanottokeskuksessa tapaamassa asiakkaita, mutta varsinaista toimintaa vastaanottokeskuksessa ei seurakunta järjestä.

MP: Käyttekö te esimerkiksi vastaanottokeskuksissa?

Haastateltava 4: Joo jonkun verran, mut meillä ei oo siellä mitään varsinaista toimintaa. Et jonkun verran oon ite käynyt asiakkaita tapaamassa siellä. (Haastateltava 4)

6.3. Vapaa-ajan ja harrastusten tukeminen

Vapaa-ajan ja harrastusten tukeminen haastattelemissani organisaatioissa ja järjestöissä voidaan jakaa kahteen alaluokkaan: nuorille suunnatun sekä kaikille tarkoitetun vapaa-ajan ja harrastustoiminnan tukemiseen.

Vain nuorille tarkoitettua vapaa-ajan ja harrastustoiminnan tukemista järjestävät Monikulttuurikeskus Gloria sekä Muutila ry. Monikulttuurikeskus Glorian nuorisotyö kattaa pääasiassa 17–29 -vuotiaiden monikulttuuristen nuorten kanssa tehtävän toiminnan. Toimintaan kuuluu nuorten kanssa järjestetyt erilaiset ryhmät, kuten esimerkiksi kokkailuryhmä ja Nuorten kahvila. Ryhmät on yleensä suunnattu sekä maahanmuuttajataustaisille, että suomalaisille. Nuorisotyöhön osallistuvien nuorten kanssa järjestetään myös tapahtumia, nuorisovaihtoa sekä kehitetään Glorian nuorisotyötä. Nuorisotyöhön kuuluu myös yksilöohjausta. (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019f.)

Muutila ry:n Homies Youth Work toiminnan kohteena ovat yksinäisyyttä kokevat nuoret. Järjestön tekemä nuorisotyö painottuu pitkälti nuorten vapaa-aikaan. Haastateltava 2 kokee, että kotoutumisen tukeminen tapahtuu heidän järjestössään juuri vapaa-ajan tukemisen kautta. Käytännössä työ sisältää esimerkiksi eri harrastusmahdollisuuksiin tutustumista sekä kontaktien tarjoamista suomalaisiin.

Nää hankkeet toimii vapaa-ajan sektorilla, et puhutaan tämmösestä perusnuorisotyöstä, et mielekästä vapaa-aikaa ja ehkä se kotoutumisen tuki tulee niinku sieltä. Et me tarjotaan sinne vapaa-aikaan sisältöjä. Esimerkkinä tällä hetkellä yks nuori maahanmuuttaja-taustanen hän toivoo, että nimenomaan kierretään eri harrastuspaikkoja. Käyään tutustumassa shakki-kerhoon ja nyrkkeilyyn ja... Et tulee se ympäristö tutuks. Ja sitte taas yks maahanmuuttajataustanen kaipaa nimenomaan sitä meidän kontaktia, että saa puhua suomea ja kantasuomalaisen kanssa viettää vapaa-aikaa. (Haastateltava 2)

Homies Youth Work on vapaa-ajan sisältöjen lisäksi tarjonnut myös jonkin verran apua esimerkiksi asiointiin, mutta pääpiste on toiminnan tuottamisessa vapaa-aikaan. Vapaa-ajan tukemisen kautta järjestö myös kokee tuovansa sisältöä asiakkaidensa arkeen.

Kaikille suunnattua vapaa-aikaa ja harrastusmahdollisuuksia tukevaa työtä tekevät Monikulttuurikeskus Gloria, Jyvälän Setlementti sekä Jyväskylän seurakunta. Monikulttuurikeskus Gloria järjestää viikoittain kokoontuvaa kädentaitoryhmää sekä jalkapallovuoroa (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019g). Jyvälän Setlementti ry taas puolestaan tukee vapaa-aikaa ja harrastusmahdollisuuksia muun muassa Sillat -projektin kautta. Sillat -hankkeessa tavoitteena on rakentaa siltoja eri taustoista tulevien ihmisten välillä. Toiminta perustuu toiminnalliselle pedagogiikalle ja kulttuurisensitiiviselle ohjaukselle. Hankkeessa toimintaa järjestetään kolmen eri toimintamuodon kautta. Ensimmäisenä toimintamuotona on viikoittain kokoontuva Tuu ja tee! -ryhmä, jossa harjoittaa suomen kielen taitoaan puhumalla ja tekemällä erilaisia asioita yhdessä sekä tavata uusia ihmisiä. Toisena toimintamuotona on sosiaali-, kasvatus- ja nuorisoalan opiskelijoille ja ammattilaisille suunnatut koulutukset, joissa käydään läpi toiminnallisten metodien käyttöä monikulttuurisessa työssä. Kolmantena toimintamuotona Sillat -hankkeessa ovat erilaiset tapahtumat ja työpajat. (Jyvälän Setlementti ry 2019f.)

Jyväskylän seurakunta on tukenut vapaa-ajan ja harrastustoiminta tarjoamalla erilaisia liikuntaryhmiä. Käytännössä vapaa-ajan ja harrastustoiminnan tukeminen on Jyväskylän seurakunnan puolelta tapahtunut antamalla tiloja ja mahdollisuuksia erilaisten maahanmuuttajien omien ryhmien toimimiselle.

Jonku verran on sellasia että on ollu inkerin paluumuuttajien omaa suomikerhoa ja silloin ku meillä vielä oli näitä tiloja niin oli kongolaisten jalkapalloryhmää ja oli kiinalaisten... Siis oli mut nyt ku meillä vähän ne tilat silleen... Ne oli paljon liikuntapainotteisia ryhmiä silloin. (Haastateltava 4)

Muita vapaa-aikaan sijoittuvia Jyväskylän seurakunnan maahanmuuttajille suunnattuja toimintamuotoja ovat aikuisriippikoulujen, kasteopetuksen sekä kansainvälisten jumalanpalvelusten järjestäminen.

Aikuisriippikouluja ja kasteopetusta käy tosi monet. [--]. Et on yleensä yksityisriippikouluja niin sanotusti. (Haastateltava 4)

Joo meillä on kansanväliset jumalanpalvelukset. Meil on Sunday Service, joka on noin kerran kuukaudessa. [--]. Se on englanninkielinen jumalanpalvelus. Ja sit on kerran kuussa tämmönen kaksikielinen englanti-suomi jumalanpalvelus Taulumäen kirkossa. Muilla kielillä ei oo tällä hetkellä. (Haastateltava 4)

6.4. Kohtaamisen, tuen ja verkostoitumisen mahdollistaminen

Kaikkien haastateltavieni organisaatioiden ja järjestöjen toiminta perustuu vahvasti eri ihmisten välisen kohtaamisen ajatukselle. Kohtaaminen ei välttämättä tarkoita pelkästään maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välillä tapahtuvaa kohtaamista, vaan pikemminkin kohtaamista kaikkien eri taustoista tulevien ihmisten välillä.

Haastateltava 2 näkee yhdeksi kotoutumisen haasteeksi sen, etteivät maahanmuuttajataustaiset ja kantasuomalaiset ole tarpeeksi vuorovaikutuksessa keskenään. Haastateltava kertoo, kuinka heidän pienryhmätoiminnan järjestäminen on mahdollistanut vuorovaikutusta maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten välillä. Haastateltava kertoo, kuinka he ovat saaneet pienryhmätoiminnan kautta maahanmuuttajataustaiset ja kantasuomalaiset viettämään aikaa yhdessä ja pitää tätä onnistuneena toimintana.

Kohtaamista, tukea ja verkostoitumista tukevaa toimintaa järjestetään myös muun muassa erilaisten perheryhmien kautta. Gloriassa järjestettäviä perheryhmiä ovat muun muassa viikoittain järjestettävä perhekahvila Monimessi, joka kuukausi järjestettävä Ilta-Monimessi sekä viikonloppuisin järjestettävät Monikielisten perheiden Brunssi, Dutch Toddlers sekä Latinolasten lauantai. Edellä mainittujen lisäksi Gloriassa on kokoontunut myös teemallisia perheryhmiä (esimerkiksi musiikkiryhmiä) sekä kieli- ja kulttuurisidonnaisia perheryhmiä (esimerkiksi filippiiniläiset perheet). (Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019h.)

Haastateltava 1 mukaan Monimessi perhekahvila -toiminnan tarkoituksena on mahdollistaa ihmisille tilaisuuksia tutustua uusiin ihmisiin ja verkostoitua uusien ihmisten kanssa. Uusien tuttavuuksien ja verkostoitumisen nähdään tukevan ihmisen arkea sekä uuteen maahan sopeutumista.

Meillä on Monimessi- perhekahvila aina näin perjantaisin. [--] Se on sellanen mihin kokoontuu kanssa ympäri maailmaa ihmisiä jotka ovat muuttaneet Suomeen, yleensä alle kouluikäisiä lapsia. [--]. Sit siellä on myös ikääntyviä ihmisiä mukana, mummoja ja vaareja, ja ajatus on, että tämmösen perhekahvilan muodon kautta löytää sitten uusia tuttavuuksia ja tukee sitten ihmisten arkee. Monestiha se on semmonen nivelkohta, ku muuttaa uuteen maahan. Ei oo niitä tuttuja verkostoja, että meillä on niinku tämmösiä monimessi-mummeja ja ukkeja, jotka on käytettävissä. (Haastateltava 1)

Jyväskylän seurakunta puolestaan tarjoaa verkostoitumista, kohtaamista ja vertaistukea perheille ja lapsille suunnatun leiritoiminnan kautta. Haastateltava 4 kertoo, että järjestettäviä leirejä on monenlaisia. Leirit ovat yleensä teemallisia, ja nämä teemat voivat liittyä esimerkiksi kansallisuuteen tai tiettyyn kulttuuriin. Haastateltava kokee, että Jyväskylän seurakunnan maahanmuuttajille järjestettävän toiminnan yksi vahvuus on juuri leirityö.

Jyväskylän seurakunta järjestää kohtaamista ja verkostoitumista edistävää toimintaa myös ylläpitämällä Aseman pysäkkiä. Aseman pysäkki on kaikille avoin kolme kertaa viikossa auki oleva ilmainen kahvila. Kahvilaan voi tulla juomaan kahvia, tapaamaan ihmisiä, keskustelemaan, laulamaan tai osallistumaan tietovisaan tai papin tuntiin. Kahvila pyörii pitkälti vapaaehtoisten voimin.

Jyväskylän kaupungin taidemuseo osallistuu myös omalta tavallaan kohtaamisen ja verkostoitumisen edistämiseen. Muihin organisaatioihin ja järjestöihin verrattuna Taidemuseon juuri

maahanmuuttajille suunnattu toiminta ei ole kovinkaan järjestäytyneitä ja säännöllisiä. Maahanmuuttajien kanssa työskentely tapahtuu pääasiassa erilaisten projektien kautta. Haastateltava 3 kertoo esimerkkinä maahanmuuttajien kanssa tehdystä Unelma-työpajasta. Haastateltava kertoo työpajasta seuraavasti:

Se perustu tähän voimauttavan valokuvan menetelmään. [--] Periaate oli se, että he tekee taiteilijan kanssa kuvat, elikkä he miettii omia haaveitaan ja unelmiaan, esimerkiksi miten he näkee itsensä tulevaisuudessa, että mikä se on se heidän unelmansa. Sitten taiteilija rakentaa semmosen – esimerkiksi ku siellä oli poika, joka haluaa lentokapteeniksi – niin hän teki kuvan ohjaamosta, jossa tää poika oli lentokapteenina. Tai sitten prinsessa haaveita hevosen selässä niin tää photoshoppasi tän taustan ja teki... Ja nää perustu haastatteluihin. Ne teki haastatteluja ja tekivät omia kuviaan – siis piirsivät niitä unelmiaan ku ne ei osannu välttämättä sitä suomee niin hyvin. Sit näistä kuvista tuli näyttely. (Haastateltava 3)

Kohtaamista ja verkostoitumista edistäviä projekteja Taidemuseo on järjestänyt yhteistyössä Monikulttuurikeskus Glorian kanssa. Esimerkkinä yhteistyössä järjestetyistä projekteista Haastateltava 3 kertoo Kulttuurisauna -nimisestä projektista. Kulttuurisauna –projektin tarkoituksena oli luoda kaikille kaupunkilaiselle tarkoitettu paikka, jossa ihmiset voisivat tavata. Kulttuurisauna muotoutui yhteistyön myötä hiljalleen kohti kulttuurikahvila-tyyppistä toimintaa.

Et me ollaan tehty esimerkiks Monikulttuurikeskus Glorian kanssa iso kaksivuotinen projekti. Sellanen Kulttuurisauna. [--] Tarkotus oli et siit tulee koko kaupungin paikka mikä on viihtysä ja missä ihmiset voi tavata. Me saatiin rahoitus siihen ja lähettiin tekemään tämmöstä omaehtosta toimintaa eli palkattiin siihen taiteilija ja hän istu siellä ja tutustu ihmisiin ja haastatteli mitä ne haluais ja synty tämmönen kulttuurikahvila- ajatus. Että ihmiset alkaa järjestämään kulttuuri-iltoja ja haluaa kertoa omasta kulttuurista. (Haastateltava 3)

7. Kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat tekijät

Käsittelen tässä luvussa kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavia tekijöitä perustuen haastatteluista saatuun aineistoon. Käsittelen ensimmäiseksi haastatteluista esiin nousseita motiiveja kotouttamistoiminnan järjestämiselle sekä sen jälkeen haastateltavien edustamien organisaatioiden ja järjestöjen kotouttamiseen liittyvän työn toimintaperiaatteita.

7.1. Motiivit kotouttamistoiminnan järjestämiselle

Löysin haastatteluista yhteensä neljä erilaista motiivia kotouttamistoiminnan järjestämiselle. Vahvimpana motiivina esiin nousi *tarve kotouttamistoiminnan järjestämiselle*. Tämä ilmeni haastatteluissa siten, että työntekijät olivat joko itse havainneet tarpeen tietynlaiselle toiminnalle tai saaneet palautetta muilta tahoilta.

Haastateltava 1 näkee edustamansa järjestön järjestämän kotouttamistoiminnan lähteneen tarpeesta kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamiselle.

Se mistä se lähti silloin 2008 ja minkä takia se rahis sen rahoituksen anto, se lähti siitä tarpeesta. Eli Jyväskylässä oli huomattu jo pidemmän aikaan, että olis käyttöä sellaiselle yhteiselle paikalle missä tapahtus niitä kohtaamisia. Että silloin varmaan ajateltiin aika pitkälle just sitä kantasuomalaisen ja maahantulleittein, ehkäpä erityisesti pakolaisten kohtaamista. (Haastateltava 1)

Myös Haastateltava 6 kertoo, että heidän toiminta on lähtenyt tarpeesta. Haastateltava 6 kertoo, kuinka hänen edustamansa järjestön tekemien hankkeiden taustalla on myös ollut huomio siitä, että kyseistä toimintaa tarvitaan. Esimerkkinä haastateltava kertoo, kuinka järjestön resurssit aiemmissa toimintamuodoissa eivät olleet riittäviä vastaamaan ilman perheitä tulleiden nuorien erityishaasteisiin. Tästä johtuen nämä erityishaasteet huomioonottavia toimintamuotoja on pyritty kehittämään enemmän tarpeita vastaaviksi. Kehittämistyön seurauksena on lopulta muodostunut aiemmin luvussa 6.1. käsittelemäni Oma polku -hanke.

Myös Avaimet onnistumiseen -koulutus on lähtenyt kentältä tulleesta tarpeesta. Haastateltava 6 kertoo, kuinka koulutus aloitettiin vuonna 2012 pelkästään naisille suunnattuna toimintana. Se, miksi päädyttiin järjestämään vain naisille suunnattua toimintaa, johtui haastateltavan mukaan kotouttamistyön kentällä esiin nousseesta havainnosta, jonka mukaan naiset olivat eniten tällaisen toiminnan tarpeessa. Haastateltavan mukaan tilanne maahanmuuton suhteen on kuitenkin muuttunut, jonka

seurauksena haastateltavan edustamaan järjestöön hakeutuu enemmän miehiä. Haastateltava 6 näkee, että sukupuoli- ja kulttuurisensitiiviselle työlle on ollut erityistä tilausta.

Myös Muutila ry:n Homies Youth Workin tekemä työ on lähtenyt tarpeesta. Haastateltava 2 kertoo, kuinka verkostoituminen eri oppilaitosten ja peruskoulujen kanssa on mahdollistanut sen, että järjestön toimintaan ohjataan mukaan nuoria myös tätäkin kautta. Oppilaitokset ja peruskoulut ovat pitäneet toimintaa tärkeänä ja tätä kautta haastateltava kokee saaneensa viestiä siitä, että heidän järjestämälleen toiminnalle on tarvetta.

Meillä on tosi haastava kohderyhmä! Auttamisen näkökulmasta verkostot on ihan ehotoman tärkeä siinä. Et ollaan verkostoiduttu oppilaitosten kanssa ja peruskoulujen kanssa et sieltä on tullu ohjauksia ja just sitä näkökulmaa, että onneks tämmöstä toimintaa on olemassa, että sille on selkeä tarve ollu. (Haastateltava 2)

Yhdessä haastattelussa nousi esille myös haastateltavan näkemys siitä, kuinka etenkin kolmanteen sektoriin kuuluvat järjestöt toimivat usein *virallisen kotouttamistoiminnan katvealueiden paikkaajina*. Haastateltava 2 kokee, että kolmannen sektorin organisaatiot ja järjestöt pyrkivät usein tarjoamaan sellaista kotoutumiseen liittyvää toimintaa, mitä kaupunki tai kunta ei järjestä. Näin ollen kolmanteen sektoriin kuuluvat järjestöt näkevät haastateltavan mukaan usein tarpeellisena järjestää kaupungin tai kunnan järjestämän virallisen kotouttamistoiminnan rinnalla myös muuta kotoutumista tukevaa toimintaa.

Toisena motiivina kotouttamistoiminnan järjestämiselle löysin *halun auttaa ja tukea ihmisiä kotoutumisessa*. Varsinaisesti sana *halu* nousee esiin vain yhdessä haastattelussa, mutta uskon, että halu tehdä kotouttamiseen liittyvää työtä pätee myös muihinkin haastateltaviin. Halua auttaa ja tukea ilmaisee mielestäni haastateltavien tapa puhua tehdystä kotouttamiseen liittyvästä työstä. Työtä kuvattiin tärkeäksi, merkitykselliseksi ja mieluisaksi, jonka seurauksena olen päättellyt, että organisaatioiden ja järjestön kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttaa halu osallistua maahanmuuttajien kotoutumista edistävään työhön. Lisäksi kuten olen jo aiemmin käsitellyt, haastateltavien edustamat organisaatiot ja järjestöt eivät ole velvollisia järjestämään kotouttamistyötä, jonka seurauksena voidaan päätellä, että taustalla vaikuttaa työntekijöiden oma vapaaehtoinen halu ja mielenkiinto osallistua kotoutumista edistävään työhön.

Halu auttaa ja tukea kotoutumisessa ilmenee Monikulttuurikeskus Gloriaa edustavan haastateltavan haastattelussa muun muassa siten, että Haastateltava 1 kertoo kokevansa, että Gloria tekee Jyväskylästä paremman paikan elää. Haastateltava kokee, että Glorian tekemä kotouttamiseen liittyvä työ auttaa ja tukee ihmisiä elämään omannäköistä elämää sekä hyväksyy ihmiset omina itsenään.

Me ollaan puhuttu siitä, että Glorian avulla me ollaan ajateltu tekevämme Jyväskylästä hyvän paikan elää kaikille ihmisille. Että ihminen voisi elää omannäkönsä elämää ja tulis hyväksytyksi sellasena kuin on. Ja voisi käyttää omia voimavarojaan parhaalla mahdollisella tavalla. (Haastateltava 1)

Jyväskylän taidemuseota edustavan haastateltavan haastattelussa halu auttaa ja tukea tulee esiin siinä, että Haastateltava 3 pitää maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvää työtä tärkeänä. Haastateltava näkee, kuinka kotouttamiseen liittyvän työn epäonnistuminen johtaa kotoutumisen epäonnistumiseen, josta taas seuraa haastateltavan mukaan muita ongelmia. Haastateltava 3 näkee keskeisenä yhdessä tekemisen ja auttamisen roolin. Haastateltava 3 kokee, että Suomella voisi olla mahdollisuus toimia mallimaana, jossa maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen hoidetaan hyvin.

Jyvälän Setlementti ry:tä edustavassa haastattelussa Haastateltava 7 nostaa esiin järjestön toiminnan taustalla vaikuttavan halun auttaa, opettaa ja tukea. Haastateltava 7 kokee, että he voivat tarjota kaupungin järjestämästä kotouttamiskoulutuksesta poikkeavan tavan tukea maahanmuuttajia kotoutumisessa. Lähtökohdat auttamiseen, opettamiseen ja tukemiseen ovat yksilökeskeisempiä ja tarkoitettu erityisesti niille, joille kotouttamiskoulutuksissa järjestettävä opetus ei sovi.

Pienestähän se on lähteny ja sit kasvanu ja ajatus siitä, että halutaan auttaa ja opettaa ja tukea sitte eri tavalla kuin kaupungin järjestämä maahanmuutto- ja kotoutustyö. Se on sitte sitä ihan kielisuuntautunutta. Että siellä ei paljon katota minkälainen se ihminen on tai että hänen tarve on, vaan se on että okei kuus tuntia päivässä paukutetaan päähän sitä kieltä ja sitte jos et opi ni jaa, kokeile jotain muuta. Että me ollaan sitte se kokeile jotain muuta -vaihtoehto. (Haastateltava 7)

Jyväskylän seurakuntaa edustava Haastateltava 4 näkee, että maahanmuuttajien auttaminen ja kotoutumisen tukeminen kuuluvat seurakunnan perustehtäviin. Pohja-ajatuksena toiminnan järjestämiselle on haastateltavan mukaan maahanmuuttajien tarve apuun ja tukeen ja tätä kautta sen tarjoaminen.

Me ei kysytä, että mihinkä uskontokuntaan kukaki kuuluu vaan me autetaan... se kuuluu seurakunnan perustehtävään ja sinne ytimeen se, että autetaan niitä jotka apua tarvitsevat kyselemättä sen kummemmin, että mitä uskontokuntaa edustat tai mitä puoluetta tai mitään muutakaan sellasta. Autetaan niitä jotka apua tarvitsee. Se on varmaanki se pohjalla se, että maahanmuuttajat tarvii kotoutumisessa apua ja tukea niin me tarjotaan sitä sitten. (Haastateltava 4)

Kolmas motiivi, mikä haastatteluissa nousi esiin, oli *halu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen*. Tämä tosin nousi esiin vain Monikulttuurikeskus Gloria ry:tä ja Muutila ry Homies Youth Workia edustavien haastateltavien haastatteluissa.

Haastateltava 2 mukaan Muutila ry Homies Youth Workin yhteiskunnallisen vaikuttamisen halu ilmenee nuorisotyökentän haastamisena ja uuden ajattelun luomisena. Haastateltava 2 kokee, että

järjestön toimintaan kuuluu oleellisena osana vahva vaikuttamisen halu sekä pyrkimys muuttamaan nuorisotyökentällä vallitsevaa ajattelua ja tuomaan työhön uusia tapoja tehdä nuorisotyötä. Yritys muuttaa nuorisotyökentällä vallitsevaa ajattelua lähtee haastateltavan mukaan heidän tavastaan pyrkiä rajattomuuteen sekä pois virka-aikaan ajoittuvasta nuorisotyöstä. Haastateltava kertoo, kuinka edustamalleen järjestölle tärkeää on tarjota nuorisotyön palveluita silloin, kuin nuori niitä eniten tarvitsee. Tämä ei siis rajoitu vain arkipäiviin aamuihin ja päiväaikaan, vaan järjestö tekee työtä myös viikonloppuisin. Haastateltava kertoo, kuinka järjestö haluaa ”ravistella” muuta nuorisotyön kenttää kiinnittämällä huomiota muun nuorisotyön saatavilla olevaan aikaan ja sen kohdentumiseen. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ei kuitenkaan ole järjestössä keskiössä, vaan toiminnassa korostuvat yksilö- ja pienryhmätyöskentely. Halua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kuitenkin on, ja toimintaa halutaan kehittää siihen suuntaan.

Monikulttuurikeskus Glorian yhteiskunnallinen vaikuttaminen ilmenee Haastateltava 1:n mukaan pyrkimyksenä jakamaan ja kertomaan eteenpäin maahanmuuttajien ajatuksista sekä heidän kohtaamista ongelmista. Haastateltava 1 näkee, ettei vaikuttamistyö ole ”politiikan tekoo sinällään”, vaan ennemminkin järjestön omaan tiedon ja taidon jakamista muille kotouttamistyötä tekeville tahoille.

Neljäs ja viimeinen motiivi kotouttamistyön järjestämiselle ilmeni varsinaisesti vain yhdessä haastattelussa. Uskoisin kuitenkin, että kyseinen motiivi ei ole täysin vieras muille haastateltaville, mutta suoranaisesti ne nousivat esille vain Muutila ry Homies Youth Workia edustavan haastateltavan haastattelussa. Tämä motiivi on *oma henkilökohtainen kiinnostus tai intohimo maahanmuuttoa, kotoutumista ja kotouttamista koskevaan työhön*. Oma henkilökohtainen kiinnostus tai intohimo kotouttamistyön tekemiselle ilmenee Haastateltava 2:n haastattelussa muun muassa siten, että haastateltava kertoo taipumuksestaan palata aina maahanmuuttajien kanssa tehtävään työhön. Haastateltava 2 kokee, että edellisen työprojektin päätyttyä, hän on tuntenut halua tehdä töitä muiden, kuin maahanmuuttajien kanssa. Haastateltava kuitenkin kertoo, kuinka on yhä uudelleen palannut takaisin maahanmuuttajien kanssa tehtävään työhön.

Haastateltava 2 pitää maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä omana intohimonaan, jota haastateltava on kokenut jo yläasteikäisestä. Haastateltava kertoo, kuinka löysi yläasteella tehdyn ainekirjoituksen, jossa haastateltava oli kirjoittanut aineen kahdesta pakolaistytöstä ja heidän matkastaan Suomeen.

Mutta mistä se johtuu niin mä oon tosi paljon miettiny sitä ja tässä vuosien varrella – siitä ei oo montaa vuotta – kun mä... Se oli hämmäntävä hetki, ku mä siivosin mun kaappeja ja sit mä löysin – mä asuin pienellä paikkakunnalla ja oon muuttanu aika paljon nii sieltä voi olla jotain sellasta yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ulkomaillaki oon

*ollu yhen pienen pätjän lapsena- mut siis löysin mun ainekirjotusvihon kasiluokalta ja mä olin silloin siellä pienellä kylällä missä mä asuin ni kirjoittanu kahesta pakolaisty-
töstä jotka muutti Suomeen sen aineen ja heidän matkasta sieltä ku he lentokoneella
tuli. Ja mä olin niinku et okei, että tää on ollu mulla sitte jo oikeesti jo aika pitkään tää
asia. (Haastateltava 2)*

Haastateltava 2 kertoo, että hänen intohimonsa maahanmuuttajien kanssa tehtävään työhön kumpuaa yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Haastateltava pitää yhdenvertaisuuden edistämistä tärkeänä, eikä voi hyväksyä eriarvoisuuden ilmapiiriä. Haastateltava kokee, että työnsä kautta pystyy vaikuttamaan eriarvoisuuden ilmapiirin muuttumiseen.

*Haastateltava 2: Mutta ehkä tällä hetkellä mun intohimo siihen kumpuaa yhdenverta-
suuden näkökulmasta. Et jotenki on työn ja sitte opintojen ku mä oon tässä kokoajan
kouluttautunu lisää ja ettiny tietoo ja hankkinu tietoon ni jotenki se tämmönen eriarvoi-
suuden ilmapiiri... Et se jotenki on se semmonen mitä mä en voi hyväksyä. (Haasta-
teltava 2)*

MP: Yrität sitte muuttaa sitä?

Haastateltava 2: Joo.

7.2. Kotouttamistoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat toimintaperiaatteet

Toimintaperiaate 1: Toiminta on avointa kaikille, eikä henkilöiden taustoilla ole väliä

Tämä toimintaperiaate nousi esiin viidessä haastattelussa. Yhteistä näille haastateltaville oli ajatus siitä, ettei toimintaan osallistuvien henkilöiden taustan tietäminen ole olennaista toiminnan järjestämisessä. Haastateltavat kokivat, että toimintaa pystytään järjestämään myös ilman tarkkoja tietoja osallistujien edustamista taustoista tai maahantulon syistä. Haastateltava 1 kertoo, kuinka Monikulttuurikeskus Gloria ry:n yksi periaatteista on, etteivät he kysele ihmisiltä heidän statuksiaan. Haastateltava kertoo, kuinka he pyrkivät siihen, ettei ihmisiä erotella taustojen mukaan, vaan heille pyritään antamaan mahdollisuus määritellä itse itsensä. Toimintaan uutena mukaan tulevan ihmisen kohtaaminen tapahtuu tiedustelemalla sitä, mitä tulija ja järjestö voisivat tehdä yhdessä ja mitä tulija haluaisi tehdä.

*Se on ehkä yks, vois melkein ajatella periaatekin se, että me ei kysellä ihmisiltä heidän
statuksiaan. Ei erotella vaan että ihminen itse määrittelee sen mitä hän haluaa. Yleisin
se meidän kysymys on silloin kuin uusi ihminen tulee, että moi, että mitä me voitais tehdä
yhdessä ja mitä sä haluisit tehdä. Tavallaan se, että minkä takia hän on Suomessa, on
hänen oma asiansa ja hän jakaa siitä sitten sen verran kuin näkee. (Haastateltava 1)*

Tämä periaate ainakin Monikulttuurikeskus Gloria ry:n kohdalla voidaan nähdä onnistuneeksi, perustuen kävijäpalautteeseen. Haastateltava kertoo, kuinka järjestössä kävijät ovat kertoneet, että

järjestöön on helppo tulla. Kävijöiden mukaan järjestössä vallitsee hyvä ilmapiiri, jossa kävijät otetaan vastaan yksilöinä, eikä tietyn statuksen tai etnisen taustan kautta.

Myös Haastateltava 3 kertoo, kuinka myös Taidemuseon toiminnan järjestämisen taustalla vaikuttaa periaate siitä, ettei ihmisiä eroteltaisi maahanmuuttajiin ja kantasuomalaisiin. Haastateltavan edustama organisaatio on tehnyt projekteja, jotka ovat olleet suunnattuja nimenomaan maahanmuuttajille, mutta pääpiirteittäin toiminta on ollut avointa kaikille. Toiminnan järjestämisessä on pyritty ottamaan huomioon kaikki ryhmät. Haastateltava pitää tärkeänä, että museo tekee yhteistyötä erilaisten ryhmien kautta, jotta he oppisivat ymmärtämään erilaisten ryhmien tarpeet ja tätä kautta kehittämään palveluitaan yhä edelleen.

Meillä on ollu projekteja, joita on suunnattu maahanmuuttataustasille ja johtuu tietysti siitäkin, että valtiovalta meitä säätelee rahoituksen avulla, mutta periaate on se, että me ei kauheesti diskriminoitais heitä maahanmuuttajiksi. (Haastateltava 3)

Ja että kaikki ryhmät otetaan huomioon eli saavutettavuus ja kaikenlainen saavutettavuus sekä tilojen että tiedon ja ymmärryksen ja ekonomian ja monelta alalta otetaan huomioon ja sit tehdään yhteistyötä erilaisten ryhmien kanssa, jotta me ymmärretään millä tavalla heidän kans pitää toimia, jotta me pystytään parantamaan palveluita. (Haastateltava 3)

Haastateltava 4:n mukaan hänen toimintaperiaatteensa kotouttamista edistävään työhön lähtee luterilaisesta kristillisyydestä sekä lähimmäisen kunnioittamisesta. Haastateltava 4 kertoo, kuinka hän pyrkii kohtaamaan jokaisen ihmisen ihmisenä. Haastateltava myös kertoo, ettei ole erityisen kiinnostunut siitä, mitä uskontokuntaa ihmiset edustavat. Haastateltavan mukaan tilanteita, joissa maahanmuuttajan uskonnollinen suuntaus tulisi tietää on harvassa. Haastateltava 4 kertoo esimerkin tilanteesta, jossa on joutunut kysymään asiakkaan uskontokuntaa. Haastateltavaan oli otettu kotoutumispalveluista yhteyttä, ja kerrottu lapsensa menettäneestä maahanmuuttajasta ja tämän hautajaisvalmisteluja koskevan avun tarpeesta. Hautajaisvalmisteluista johtuen haastateltavan oli pitänyt kysyä, mihin kristilliseen kirkkoon asiakas kuului, jotta haastateltava osasi ohjata asiakkaan oikeaan paikkaan.

Viimeksi oon kysyny ku oli kotoutumispalveluista tuli mulle soitto että maahanmuuttaja joka menetti lapsensa ja hautajaisjärjestelyt ja että sä diakonina voisit vähän olla viisaampi tässä että miten edetään ja mä sitten että mihinkäs uskontokuntaan hän kuuluu. Ja hän oli kristitty, joten mää olin että mäpä tapaan hänet ja sitten kysyin että mä kuulin että sä oot kristitty että minkäs sortin kristitty sä oot koska se vaikuttaa sitten näihin käytännön järjestelyihin aika paljon. Ja hän oli ortodoksi niin mä ohjasin hänet ortodoksikirkolle. (Haastateltava 4)

Myös Jyväskylän Setlementti ry pyrkii kohtamaan ihmiset ihmisinä, eikä ihmisen taustaa pidetä toiminnan järjestämisen kannalta keskeisenä. Ajatus ihmiseltä ihmiselle on peräisin Jyväskylän

Setlementti ry:n yhteisistä arvoista. Haastateltava 6 kokee tärkeäksi, että Jyväskylä voi tehdä työtä erilaisten ihmisten kanssa heidän taustoistaan tai maassaolostaan huolimatta.

Mää aattelen että Jyvälän arvoissa ku puhutaan ihmiseltä ihmiselle niin eihän me lähetä miettimään että onks maahanmuuttaja ihminen, kaikkihan me ollaan ihmisiä, et siinä mielessä ja kaikkea Suomessa olipa tausta mikä hyvänsä tai maassaolon syy mikä hyvänsä et siinä mielessä on erittäin relevanttia että me ollaan kaikille olemassa. [--].
(Haastateltava 6)

Haastateltava 7 on myös samaa mieltä Haastateltava 6:n kanssa. Haastateltava 7:n mukaan lähtökohta toiminnan järjestämiselle on ajatus siitä, että kaikilla tulisi olla mahdollisuus oppia. Haastateltava 7 pitää Setlementti-liittoa avoimena ja kaikkia vastaanottavana ja tukeva organisaationa, eikä koe, että ihmisten lähtökohdilla olisi merkitystä. Haastateltava kokee myös, että kaikille avoin toiminta sopii erityisen hyvin maahanmuuttajatyön ideologiaksi.

Toimintaperiaate 2: Ihmisten yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja niihin vastaaminen sekä ihmisen tukeminen

Tämä toimintaperiaate nousi esiin neljässä haastattelussa. Haastatteluista nousi vahvana esille haastateltavien ajatus edustamansa järjestön roolista ihmisen yksilöllisen elämän tukijana. Tukeminen lähtee kartoittamalla ihmisten yksilöllisiä tarpeita, jonka jälkeen toiminta pyritään muokkaamaan siten, että se vastaa esille nousseisiin tarpeisiin.

Haastateltava 1:n mukaan Monikulttuurikeskus Gloria ry:n toiminnan taustalla on ajatus, jonka mukaan ihminen haluaa toimia yhteiskunnan ja yhteisönsä jäsenenä. Haastateltavan mukaan järjestö muodostaa yhteisön, jossa ihmisen on mahdollista olla oma itsensä. Tämän kautta haastateltava näkee, että rohkeus toimia yhteiskunnan jäsenenä lisääntyy. Rohkeuden lisääntymisen seurauksena haastateltava näkee, että ihminen pystyy paremmin lähteä tavoittelemaan itselleen haluamaansa tulevaisuutta. Tärkeänä haastateltava pitää sitä, ettei ihmisen tarvitse olla yksin, vaan saa tukea järjestöltä. Haastateltava kertoo, että he pyrkivät kuulemaan ihmisiä yksi kerrallaan sekä selvittämään, mitä hän toivoo ja haluaa.

Haastateltava 6:n mukaan myös heillä on toiminnassa mukana vahva rinnalla kulkemisen ja osallistamisen pyrkimys, jonka avulla ihmiset voivat saada ”avaimia” omaan elämäänsä. Haastateltava 6 myös kertoo, kuinka Avaimet onnistumiseen -kurssin toiminnassa on mukana ihmisiä, jotka tarvitsevat yksilöllisempää tukea ja apua. Haastateltava 6 kertoo kohtaavansa jokaisen kurssille osallistuvan opiskelijan ensin henkilökohtaisesti. Haastateltava 6 mukaan Jyväskylä ovat päätyneet tähän ratkaisuun, koska he olivat huomanneet, että kurssin keskeyttäneiden määrä on pienempi, mikäli kurssille

osallistujat tavataan henkilökohtaisesti ennen kurssin alkua. Yksilöllisen lähestymistavan avulla voidaan synnyttää luottamusta järjestön ja osallistujien välillä, sekä tätä kautta myös motivaatio kurssin sisältöjen oppimiseen kasvaa.

Haastateltava 6 kokee, että iso osa heidän tekemästään työstä on ihmistä kannattelevaa työtä, jossa tarkoituksena on miettiä ja koota yhdessä ihmisen tarvitsemia tukiverkostoja. Työn suunnittelussa ja asiakkaan kohtaamisessa keskeistä on miettiä asiakkaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti huomioiden ja pyrkiä tuomaan sen tueksi erilaisia toimintamuotoja. Yksilöllinen lähestymistapa näkyy myös siinä, että Avaimet onnistumiseen -kurssin toimintaan osallistujille annetaan mahdollisuus vaikuttaa kurssin sisältöihin. Haastateltavan mukaan kurssin alusta ensimmäiset kaksi viikkoa käytetään tutustumiseen ja opiskelijoiden toiveiden kartoittamiseen. Toiminnan suunnittelussa käytetään apuna myös ennen kurssin alkua tehtyjä yksilöllisiä haastatteluja.

Haastateltava 7 kertoo, että käyttää Avaimet onnistumiseen -kurssin opettajana työssään sekä opiskelijoiden ohjaamisessa paljon rohkaisevaa ja kannustavaa työotetta. Opiskelijoita pyritään kannustamaan osaksi yhteiskuntaa ja kulttuuria rohkaisemalla ja kannustamalla itse tekemään erilaisia asioita. Työskentelyssä oppilaiden kanssa tärkeää on myös pohtia yhdessä tulevaisuuden suunnitelmia ja tavoitteita sekä kehittää keinoja saavuttaa niitä. Haastateltava pitää tärkeänä kurssille osallistuvien rohkaisemista, voimaannuttamista sekä herättelemistä, ja se ilmenee toiminnassa monin eri tavoin.

Mää ajattelen, että paras tapa tulla osaks tätä yhteiskuntaa ja tätä kulttuuria ja näitä ihmisiä on mennä sinne sisälle ja sukeltaa vaan ja luoda rohkeutta, että sä oot tosi hyvä tyyppi ja sä oot vahva... Että tätä naispuhetta nuorten kesken pidetään paljon, että hei me voidaan ihan hyvin tehdä ite asioita. Harjotellaan poraamista ja sahaamista ja tehään asioita. Että ei se oo siitä kiinni, että sä oot nainen ettetkö sä vois tehdä jotakin asiaa. Ja toisaalta myös miehille ihan sama juttu. Että kaikkee voi tehdä ja kaikki on mahdollista täällä. Että mitä haluat ja sit kokeillaan ja sit mietitään, et onks se se juttu. Ja tehään siis tulevaisuuskarttoja, että mietitään sitä tulevaisuutta ja pohditaan, että mihin haluaa mennä ja että mikä on se tavote mihin sitte pyritään päästä. Ja sitte lähetään miettimään, että mitkä on ne portaat mitä pitkin sinne sitte pääsis. Että semmonen rohkaisu ja voimauttaminen ja herätteleminen ja ravistelemisenki välillä. (Haastateltava 7)

Myös Haastateltava 2 edustaman Muutila ry - Homies Youth Workin toiminnassa yksilökeskeistä lähestymistapaa pidetään tärkeänä. Haastateltavan mukaan heidän järjestönsä tuki kotoutumiselle lähtee yksilöllisestä näkökulmasta, jossa tavoitteet asetetaan hyvin yksilöllisesti. Haastateltava 2 myös kertoo, että heidän järjestönsä pyrkii reagoimaan mahdollisimman nopeasti muuttuviin tilanteisiin ja järjestön tekemän nuorisotyön kohderyhmän tarpeisiin. Toiminnan järjestäminen lähtee kokeilevaisuuden ja testaamisen lähtökohdista, ilman pitkiä aikoja vaativia suunnitelmia.

Haastateltava 2: [--] sitten on myös se, että meidän yhdistys pyrkii siihen, että se pystyy nopeasti reagoimaan muuttuviin tilanteisiin ja muuttuviin asioihin. (Haastateltava 2)

MP: Mitä sää tarkoitat tällä?

Haastateltava 2: Esimerkiksi yhteiskunnan muutoksia, että et vaikka jos puhutaan yksinäisyydestä ja vaikka meidän hankkeessa yksinäisyyden ilmentymisestä, että me pystytään nopeasti reagoimaan, et okei nyt tunnustetaan et täällä onki tällöinen nuorten ryhmä, et mitäs me tehää ja meidän ei tarvi käyä kovin semmosta... No jonku mielestä voi olla silleen että me mennään pyllä eellä puuhun (nauraa) et tavallaan ku meillä ku me huomataan joku tarve ni me lähetään tosi nopeesti kokeilemaan ja testaamaan näitä.

Yksilökeskeisestä lähestymistavasta kertoo myös järjestön tapa tehdä nuorisotyötä. Järjestön tekemä nuorisotyö ei rajoitu pelkästään järjestön omissa tiloissa tehtävään työhön vaan se pyrkii tarjoamaan apua ja tukea myös nuoren kotona. Järjestön toiminnassa yksinäisyys ymmärretään tekijäksi, joka voi johtaa syrjäytymiseen. Tämän vuoksi järjestö pitää tärkeänä, että he menevät sinne, missä yksinäisyys kulminoituu, eli nuorten koteihin.

Toimintaperiaate 3: Pyrkimys tasa-arvoisuus, kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen kaikessa toiminnassa

Tämä toimintaperiaate menee hieman päällekkäin ensimmäisen toimintaperiaatteen kanssa, mutta mielestäni tämä toimintaperiaate on ensimmäistä toimintaperiaatetta hieman laajempi ja yleisempi, sillä se sisältää ajatuksen yleisestä ihmisten välisestä tasa-arvosta, niin maahanmuuttajien, kuin kansuomalaisten kesken. Pyrkimys tasa-arvoisuuteen, kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen kaikessa toiminnassa nousi esiin viidessä haastattelussa.

Monikulttuurikeskus Gloria ry:n toiminnassa tämä toimintaperiaate näkyy yhteisesti sovitut arvoissa, jotka eivät ole Haastateltava 1:n mukaan muuttuneet kymmeneen vuoteen Näitä arvoja ovat Haastateltava 1:n mukaan seuraavat:

Kunnioitamme jokaisen työtä ja toimintaa kansallisuudesta, iästä, sukupuolesta, asemasta, koulutuksesta, uskonnosta ja mielipiteestä riippumatta. Taustojemme erilaisuudesta huolimatta kohtelemme toisiamme oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, suvaitsevaisesti ja erilaisia mielipiteitä kunnioittaen. Kunnioitamme luontoa ja ympäristöä. Toimimme luotettavasti ja vastuullisesti. Pyrimme auttamaan toisiamme saavuttamaan tavoitteet. Annamme luvan toisille ja itselle erehtyä. Olemme omia itseämme ja annamme muidenkin olla. Tunnistamme omat pelkomme ja ennakkoluulomme ja keskustelemme niistä. Käytämme omia silmiä, korvia ja ymmärrystä, kun muodostamme näkemystä todesta. Etsimme ratkaisuja yhdessä sovitellen ja neuvotellen. (Haastateltava 1)

Vaikka Monikulttuurikeskus Gloria pyrkiikin toiminnassaan tasa-arvoisuuden lisäämiseen, se ei ole Haastateltava 1:n mukaan yksinkertaisesti järjestettävissä. Järjestö on uskonnollisesti ja poliittisesti

sitoutumaton, mutta se ei haastateltavan mukaan kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö niistä asioista saisi puhua. Lähtökohta tasa-arvoisessa toiminnassa ilmenee sen kautta, että järjestö haluaa olla mukana erilaisissa verkostoissa ja toiminnoissa, vaikka nämä toiminnot liittyisivätkin esimerkiksi uskontoon. Haastateltavan mukaan mukana olo erilaisissa verkostoissa ja toiminnassa on tärkeää, koska ne vaikuttavat monen ihmisen elämään.

Tasa-arvoon, kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen pyrkivä toimintaperiaate näkyy Haastateltava 3:n mukaan Jyväskylän kaupungin taidemuseon toiminnassa ajatuksena, jonka mukaan kaikilla on oikeus kulttuuriin ja taiteeseen. Haastateltavan mukaan kaikilla on oikeus antaa merkityksiä taiteelle, eikä taidetta voi ymmärtää vain yhdestä näkökulmasta. Haastateltava näkee taiteen asiana, joka koskettaa kaikkia, eikä ole sidoksissa esimerkiksi maan rajoihin tai ihon väriin.

Taide on semmonen mikä koskettaa kaikkia, se ei oo sidoksissa mihinkään maan rajoihin eikä mihinkään. On toki kulttuurisia eroja mutta kyllä se on silti yhteistä kaikille. Se on niin inhimillistä ja se on siellä niin perusteissa, että ihon värin ja kielen ei vaikuta siihen yhtään mitään. (Haastateltava 3)

Jyväskylän seurakunnan toiminnassa tasa-arvoisuuteen, kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen pyrkivä toimintaperiaate näkyy Haastateltava 4:n mukaan siinä, että ihmistä pyritään lähestymään hänen taustaansa ja katsomustaan kunnioittaen. Kunnioittaminen ei kuitenkaan haastateltavan mukaan tarkoita sitä, etteikö seurakunta saisi tuoda omaa uskonnollista vakaumustaan esille.

Mutta se on lähinnä se, että toista ihmistä kunnioittaen, hänen taustaansa ja hänen katsomustaan kunnioittaminen mut kuitenkin suoraselkäisenä kristittyinä ja kristillisenä kirkkona. (Haastateltava 4)

Myös Jyvälän Setlementti ry:n toiminta perustuu pitkälti tasa-arvoisuuden, kunnioittamisen ja suvaitsevaisuuden ajatuksiin. Toiminta perustuu setlementti-arvoihin, johon Jyväskylä on sitoutunut. Arvot painottavat jokaisen ihmisen yksilöllistä lähestymistapaa, puolueettomuutta, tasa-arvoisuutta sekä kannustamista.

Me ollaan tehty sitoumus Setlementtiliiton kanssa. Me otetaan heidän strategiaa ja toimintaperiaatteita. Että ihminen on ihminen oli se mikä tahansa se tausta. Että me ollaan puolueeton, me ollaan sitoutumaton toimija ja meillä kaikki on tasa-arvoisia ja pääasia että ollaan ihminen ihmiseltä, tuetaan ihmistä hänen kasvussaan ja jos vielä niin että se voimavara on siinä ihmisessä itsessään. (Haastateltava 5)

Haastateltava 7 lisää edellä mainittujen arvojen joukkoon myös sukupuolisensitiivisyyden.

Mun mielestä ne ajatukset mitä me toteutetaan ja mistä näkökulmista peilataan aina sitä suunnittelua ja toteutusta on se tasa-arvoisuus, sukupuolisensitiivisyys ja se tukeminen opiskeluun ja oppimiseen ja Suomeen kotoutumiseen. (Haastateltava 7)

Toimintaperiaate 4: Maahanmuuttajien osaamisen tukeminen ja osallistaminen toimintaan

Tämä toimintaperiaate nousi esiin neljässä haastattelussa. Yhteistä näille haastatteluille on se, että kaikissa niissä maahanmuuttajien osallistaminen osaksi toimintaa nähdään keskeisenä. Toimintaa ei siis järjestetä pelkästään siten, että kantasuomalainen työntekijä tekee asioita valmiiksi maahanmuuttajan puolesta, vaan maahanmuuttajia pyritään osallistamaan toimintaan mukaan. Haastateltava 3 kertoo, kuinka jo alusta alkaen Jyväskylän kaupungin taidemuseon toiminta on muodostunut yleisön kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Toiminnan järjestämisessä painotetaan yhdessä tekemisen tärkeyttä.

Ja ihan jo alkumetreiltä meillä oli selvää, että me tullaan tekemään paljon yhteistyötä yleisön kanssa. Että ei tarjota suoraan heille vaan heidän kanssaan tehdään niitä asioita. (Haastateltava 3)

Haastateltava 1 kokee, että Monikulttuurikeskus Glorian tehtävä on tehdä näkyväksi maahanmuuttajien osaamista sekä tukea heitä siinä. Näkyväksi tekemisen ja tukemisen tarkoituksena on pyrkiä hyödyntämään osaamista jyvaskyläläisissä ja keskisuomalaisissa yrityksissä. Haastateltava näkee kotoutumisen kaksisuuntaisena prosessina, jonka onnistuminen ei ole mahdollista, jos yhteiskunta ei ota maahanmuuttajia toimintaansa mukaan.

Myös Jyvälän Setlementti ry painottaa toiminnassaan osallistamisen tärkeyttä. Haastateltava 5 mukaan toiminnan tarkoituksena ei ole ratkaista ihmisten ongelmia heidän puolestaan, vaan antaa heille mahdollisuuksia löytää itsestä voimavarat ongelmien tai tavoitteiden ratkaisuun ja saavuttamiseen.

Haastateltava 7 kertoo esimerkin Jyvälän Setlementti ry:ssä tehtävästä osallistamisesta. Kyseessä on Avaimet onnistumiseen -kurssin nuorten kanssa järjestetyt ravintolapäivät. Haastateltava 7 kertoo projektista seuraavasti:

Mun mielestä ihana esimerkki siitä yhdessä tekemisestä ja itse tarttumisesta ja toimimisesta oli meidän ravintolapäivä viime syksynä. Se oli semmonen kunnan kokonaisuus, missä porukka pääsi ite tekemään ja se oli heidän ideansa ja he lähti sitä tekemään. Suunniteltiin menuut ja tyypit ite kävi kaupassa ja osti ruuat ja teki ne ruuat ja laitto ja ihan mielellön projekti. Ja sit puuhapajassa tehtiin bannerit ja julisteet ja mainokset. Ja liikuntatunnilla jaettiin niitä mainoksia ympäri Kortepohjan aluetta. Ja sit se varsinainen päivä, että pitkä työ oli ennen sitä mut sit ku oli se päivä ni sehä meni mielettömän hienosti. Hienosti palvelivat asiakkaita suomeksi ja kaikki oli hienosti pukeutuneena ja viimesen päälle laitettu kaikki ja huolehtivat hyvin kaikki systeemit. (Haastateltava 7)

Haastateltava kokee projektin olleen opettavainen kokemus sekä itselle, että opiskelijoille. Projektissa roolit oli jaettu opiskelijoiden kesken heidän kiinnostusten ja vahvuuksien mukaan. Haastateltava näkee, että projektin kaltaiset toimintamuodot lisäävät opiskelijoiden motivaatiota oppia uusia asioita, sillä toiminnan järjestämiselle on joku syy, jokaiselle annetaan vastuuta ja työ tehdään yhteistyössä

koko ryhmän kesken. Ravintolapäivät -projektista saadut tulot päätettiin käyttää vastaanottokeskuk- sen hyväksi. Tämän taustalla oli ajatus siitä, että myös maahanmuuttajilla on mahdollisuus auttaa muita ihmisiä. Tämä ajatus taas lisää entisestään ajatusta maahanmuuttajista auttamisen kohteen si- jasta aktiivisina ja osaavina toimijoina.

Haastateltava 7: Sen tapahtuman jälkeen kaikki ylimenevä käytiin lahjottamassa [pois- tettu nimi] vastaanottokeskukseen. Ajatus oli, että he voivat myös auttaa. Että ku he ovat jo täällä ja heillä menee jo näin hyvin ja he pystyy toteuttamaan tällaisia asioita ni sitte he haluaa auttaa niitä jotka ei vielä oo siinä tilanteessa ja olla silleen esimerk- kinä myöskin.

MP: Eikä vaan aina olla avun kohteena?

Haastateltava 7: Niin. Ja että he on ite niitä jotka tekee ja pärjää täällä ja osaa ja on aktiivisia. (Haastateltava 7)

Toimintaperiaate 5: Tapoja oppia suomen kieltä ja kulttuuria on monenlaisia

Tämä toimintaperiaate tuli esille näin selkeässä muodossa oikeastaan vain Jyvälän Setlementti ry:tä koskevilla haastatteluissa. Jyvälän Setlementti ry:n tekemässä maahanmuuttajille suunnatussa toi- minnassa pidetään tärkeänä toiminnallisten menetelmien hyödyntämistä oppimisessa. Opetus kurs- silla ei ole perinteistä opettajalähtöistä tai koulu- ja oppimiskeskeistä, vaan se painottuu myös hyvin- voinnin ja mielenterveyden tukemiseen. Opetus antaa tukea myös arkisen elämän rakentamiseen ja ylläpitämiseen, sen sijaan, että opetus painottuisi vain suomen kielen ja kulttuurin opettamiseen.

Ja sit ku meillä on se vapaa-ajan tausta, että mehä lähettiin miettii niitä toiminnallisia ohjausmenetelmiä silloin siinä ensimmäisessä projektissa niin meillä on tavallaan kul- kenu se matkassa mukana, että me annetaan menovinkejä ja viedään heitä paikkoihin jossa he voi sitte viettää muutakin arkea ja elämää. Että ei oo vaan se koulu ja oppi- miskeskeinen perinteinen käsitys vaan myös se kokonaisvaltainen käsitys siitä hyvin- voinnista ja mielenterveyden tukemisesta ja niinku se mitä kroppa sanoo niin on vaan merkki siitä mitä kaikkee sulla on sisällä ja niihin kiinnitetään huomiota. (Haastateltava 6)

Myös vertaisuudelle voidaan antaa toiminnassa enemmän tilaa. Jyvälän Setlementti ry on saanut Haastateltava 5 mukaan hyvää palautetta toiminnallisten opetusmetodien käytöstä. Kurssille osallis- tujat ovat pitäneet siitä, ettei opetus ole täysin opettajajohtoista.

Haastateltava 7 kertoo käyttävänsä työssään myös toiminnallisempia metodeja. Haastateltava kertoo, kuinka opetuksen suunnittelussa huomioidaan arkielämän kannalta tärkeitä tekijöitä. Kielen opetta- misen tavoitteena ei ole niinkään ole saavuttaa tietty eurooppalaisen viitekehyksen määrittelemä tai- totaso, vaan tavoiteltava taitotaso määritellään opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Aika toiminnallista suomen kielen opetusta. Ja lähetään sen arkielämän kannalta sitä opetusta miettimään. Että ei niinkään se että mikä on tavoitetaso kielenopiskelussa B.B1 vaan se, että ajatellaan sitä ihmistä ja katotaan että mitä hän tarviis. Siihen monenlaisia tukipalveluja. (Haastateltava 7)

Toiminnallisen opetuksen metodeja käytetään etenkin tilanteissa, joissa opiskelijalle pelkästään paikalla istuminen ja kirjasta opiskelu ei välttämättä ole se parhain tapa oppia. Toiminnallisessa opetuksessa muun muassa tehdään ruokaa, lenkkeillään, virkataan, pelataan ja ollaan yhdessä, ja siinä tekemisen lomassa opiskellaan kieltä. Myös käytännön kielitaidon harjoittamisen rooli korostuu. Haastateltava 7 myös kertoo, että pyrkii hyödyntämään työssään mahdollisuutta joustavampaan ja vapaampaan opetukseen. Haastateltava kertoo tekevänsä työtä ”fiiliksellä”. Tällä haastateltava tarkoittaa sitä, että pyrkii hyödyntämään opetuksessa erilaisia tapoja opettaa. Haastateltava kertoo, että yrittää opetuksessa aistia opiskelijoiden tunnelmaa ja sen mukaan suunnitella päivän opetusta.

Mä yritän aistia sitä porukkaa ja sitä tunnelmaa ja sitä, että joo on suunnitelma ja tänään käydään se verbi ja näi, mut sit että voi olla tietty nippu monisteita mitä käydään ja on kirja mitä voidaan käyttää, mutta että katotaan se asia, sen sisältö ja sitten et jos tuntuu siltä nii tehää paperilla harjoituksia tai sitte jos ei tunnu ni sit me aika paljon tehää kaikkee näyttelemistä ja parityöskentelyä ja ryhmissä ja lähetään ulos tekemään jotain tai katotaan videoita... Tietokoneella tehää jonku verran harjoituksia ja etitään ite lisää niitä harjoituksia, jotta ne oppis mistä niitä harjoituksia löytää. (Haastateltava 7)

8. Työntekijöiden kokemuksia organisaatioiden ja järjestöjen tekestä kotouttamistyöstä

Käsittelen tässä luvussa työntekijöiden omia henkilökohtaisia kokemuksia edustamansa järjestön tai organisaatioiden järjestämästä kotouttamistoiminnasta. Tämä luku jakautuu kolmeen alalukuun, josta ensimmäisessä käsittelen työntekijöiden kokemuksia kotouttamistoiminnan järjestämisen onnistuneisuudesta ja merkityksestä. Käsittelen haastatteluissa esiin nousseita kokemuksia järjestö ja organisaatio kerrallaan. Toisessa alaluvussa käsittelen työntekijöiden kohtaamia haasteita kotouttamistoiminnan järjestämisessä sekä viimeisessä haastatteluissa esiinnousseita kehitysideoita kotoutumista edistävän toiminnan kehittämiseen.

8.1. Kokemus kotouttamistoiminnan järjestämisen onnistuneisuudesta

Monikulttuurikeskus Gloria ry

Monikulttuurikeskus Gloria ry:tä edustava haastateltava kokee, että järjestö on onnistunut työssään.

Haastateltava 1 kokee, että Gloriassa on hyvä ja innokas henkilöstö tekemässä kyseistä työtä.

Kyllä mä ajattelen, että me ollaan onnistuttu. Kyllä se Gloriassa on ihan tosi hyvä henkilöstö ja ihmiset on innokkaina tekemässä sitä työtä. (Haastateltava 1)

Haastateltava 1:n haastattelussa nousee esiin kolme eri osa-aluetta, missä haastateltava kokee Monikulttuurikeskus Glorian onnistuneen. Eniten Haastateltava 1 näkee järjestön onnistuneen *kohtaamisten mahdollistamisessa*. Haastateltavan mukaan järjestö on onnistunut järjestämään monenlaisia ja jopa epätodennäköisiä kohtaamisia. Esimerkkinä kohtaamisesta Haastateltava 1 kertoo järjestön järjestämässä taidenäyttelyssä tapahtuneesta kohtaamisesta yliopiston taidehistorian laitoksen työntekijän ja vasta maahan tulleen miehen välillä. Työntekijä ja maahan tullut olivat Haastateltavan mukaan käyneet pitkän keskustelun eräästä näyttelyssä olleesta taideteoksesta.

No jos mä aattelen ihan yleisellä tasolla niin siinä kohtaamisessa me ollaan onnistuttu. Me ollaan onnistuttu järjestämään hyvin erilaisia kohtaamisia. Hyvin epätodennäköisiä kohtaamisia. Esimerkiks yhen taidenäyttelyn avajaisissa – meillä on myös sellanen galleria Gloria, joka on tällänen pop up -galleria – siellä oli taidehissan laitokselta työntekijä ja sit oli vasta maahantullu, kaks viikkoo aikaisemmin pakolaisstatuksella tullu nuori mies joka sattuu puhumaan englantia ja mäki satuin vaan kuulemaan, että hän kerto, että on vasta tullu Suomeen. Niin he uppoutuivat keskusteluun yhen teoksen yhteydessä ja kävivät pitkän pitkän keskustelun siitä teoksesta. Ja täysin varmaan tietämättä toinen toistensa statuksesta ja musta se oli jotenki tosi hieno. (Haastateltava 1)

Toisena onnistumisen osa-alueena Haastateltava 1 nostaa esiin Glorian tarjoaman *oman itsen toteuttamisen mahdollistamisen*. Haastateltava 1 kokee, että Gloriassa parhaimmillaan toteutuu mahdollisuus oman itsen toteuttamiseen sekä tätä kautta myös toisten tukeminen. Haastateltava 1 ei koe, että työ olisi ”hyväntekeväisyystyötä” maahanmuuttajia kohtaan vaan pikemminkin toiminta antaa mahdollisuuksia oman itsen toteuttamisen ja oman polun etsimisen.

Viimeisenä onnistumisen osa-alueena haastateltava nostaa esiin *tapahtumien ja juhlien järjestämisen*. Haastateltava kertoo esimerkkinä onnistumisesta joka vuosi järjestettävän Itsenäisyyspäiväjuhlan. Itsenäisyyspäiväjuhla toteutettiin yhdessä kansalaisopiston kanssa. Tilaisuus oli iso, sillä siihen osallistui Haastateltava 1 mukaan yli 600 ihmistä. Haastateltava nostaa esiin myös vapaaehtoisten tekemän työn merkityksen. Haastateltava kertoo, kuinka juhlan ohjelma toteutettiin vapaaehtoistyönä. Kokonaisuudessaan juhlan järjestämiseen osallistui Haastateltavan mukaan yli 50 vapaaehtoista.

Ja sitte ihan viimesimmistä tulee mieleen se ku meillä oli Itsenäisyyspäiväjuhla. Me ollaan alusta asti haluttu viettää Suomen itsenäisyyspäiväjuhlaa ja seki on lähteny Gloriassa kävijöistä. [--]. Ja nyt oli itsenäisyyspäivän juhla mihin vuokrattiin kaupungin teatteri ja me tehtiin yhdessä se työ kansalaisopiston kanssa ja se oli tosi onnistunu. Siellä oli yli 600 ihmistä. Mitä me laskettiin, että siellä oli yli 50 vapaaehtosta tekemässä sitä ja se ohjelma oli täysin vapaaehtosten tekemä. Ihan upeita esityksiä niinku joka vuos. Että se jos tämmöstä lähiajan yksittäistä yksittäistä tapahtumaa nii kyllä mä mietin, että kahen tunnin mielettömän värikäs, koskettava, kuitenkin semmonen se ei ollu yhtään pönötysjuhla, siel oli tosi paljon perheitä mukana, sekä Suomessa aina olleita että Suomeen tulleita mutta kuitenkin siinä oli arvostusta herättävä fiilis. (Haastateltava 1)

Haastateltava 1 kokee Monikulttuurikeskus Gloria ry:llä olevan merkitystä Jyväskylässä järjestettävässä kotoutumista edistävässä toiminnassa. Haastateltava kokee, että Gloriolla on iso merkitys ihmisten arjessa, sillä se tarjoaa ihmisille paikan, jonne voi tulla ja josta voi saada apua ja tukea. Haastateltavan mukaan Monikulttuurikeskus Gloriolla on hyvät verkostot, joiden avulla ihmisiä voidaan ohjata eri palvelujen ja avun piiriin, mikäli vastausta ongelmaan tai tarvittavaa tukea ei voida antaa Gloriasta.

Mä nään sen tosi tärkeeksi ja uskon että Gloriolla on iso merkitys ihmisten arjessa. Että se on tosissaan paikka mihin voi tulla monen eri asian takia ja voi tulla ihan muuten vaan. Ja sitten se, että sillä on tarjota jotakin hyvin erilaisille ihmisille. Että se ihminen jos pystyy ja uskaltaa ja haluaa kommunikoida ulos sitä omaa tarvetta ja halua niin meillä on tarttumapintaa. Että me ei välttämättä ite osata, ei osata järjestää sitä, ei osata tehdä mut me tietään kuka Jyväskylässä tekee. Neuvotaan eteenpäin. Et meillä on tosi hyvät verkostot [--]. (Haastateltava 1)

Haastateltava 1 myös kehuu Jyväskylää mukavaksi kaupungiksi ja kertoo, kuinka yhteistyö eri tahojen kanssa on toimivaa.

[--] ja täytyy sano, että Jyväskylä on kyllä harvinaisen mukava kaupunki silleen, ku tää on niin pieni ja meillä on hyviä toimijoita. Että kaikki nää taidemuseot ja Keskisuomen museo ja Keskisuomen kirjailijat ja elokuvakeskus ja... Ne on tosi hanakoita ottamaan. Tai sitte kirjasto. Toimii hirveen hyvin sellaset asiat. Eikä mulla kyllä oo pahaa sanottavaa – me tehään paljon yhteistyötä ton InfoGlorian puitteissa TE-keskuksen kanssa, AVIN kanssa ja poliisin kanssa – ja ne on toiminu hirveen hyvin. (Haastateltava 1)

Haastateltava 1 pitää myös positiivisena sitä, kuinka muut kotouttamistoimintaa järjestävät tahot ovat ottaneet mukaan myös Monikulttuurikeskus Glorian, huolimatta siitä, että se on kolmannen sektorin toimija. Haastateltavan mukaan muut kotouttamistyötä tekevät tahot tunnistavat Monikulttuurikeskus Glorian ja järjestössä kävijöiden omaavan tiedon ja taidon olemassaolon, ja ovat myös halukkaita myös hyödyntämään tätä osaamista. Kokonaisuudessaan Haastateltava 1 kokee, että Jyväskylä on parempi kaupunki Monikulttuurikeskus Glorian ansioista. Haastateltava myös esittää toiveen, että Gloria saisi jatkaa toimintaansa myös tulevaisuudessa.

Että kyllä mä ihan naivisti ajattelen niin, että Jyväskylä on parempi kaupunki ku Gloria on olemassa. Ja toivon että se sais jatkaa toimintaa. (Haastateltava 1)

Muutila ry – Homies Youth Work

Muutila ry:n Homies Youth Workia edustava haastateltava kokee, että on ainakin henkilökohtaisesti itse onnistunut työssään. Onnistumisen tunnetta haastateltava perustelee nuorilta saamallaan palautteella.

No täytyy sanoa silleen, että koen että oon onnistunu. Että oon monessa asiassa onnistunu ja se että minkälaista palautetta saa nuorilta. (Haastateltava 2)

Onnistumisen osa-alueita Haastateltava 2:n haastattelussa nousi esille yhteensä neljä. Ensimmäisenä Haastateltava 2 nostaa esille *nopean reagoinnin*. Haastateltava kokee, että järjestö on onnistunut reagoimaan nopeasti nuorten yksinäisyyden kokemuksiin. Tämä mahdollistuu haastateltavan mukaan ”pienen ja näppärän” organisaation kautta. Toisena onnistumisen osa-alueena haastateltava nostaa esille *innokkaan, kokeilevaisen ja rohkean asenteen* nuorisotyöhön. Haastateltava 2 kokee, että järjestö tekee työtä ”myönteisellä voimalla” sekä on rohkea ja kokeileva toiminnan kehittämisessä.

Sitte ehkä semmonen asenne mikä meillä on. Että jotenki sellasella myönteisellä voimalla ja aika innolla pusketaan eteenpäin. Ja myös rohkeus. Me ollaan rohkeita tekee ja kokeilee, just vaikka tuota tavotettavuutta. (Haastateltava 2)

Tärkeimpänä onnistumisena haastateltava pitää järjestössä vaikuttavaa *myönteistä ja voimavaralähtöistä tulokulmaa* nuorisotyöhön ja nuoriin. Haastateltava kertoo, kuinka järjestö pyrkii välttämään aiheettoman huolipuheen tuottamista. Huolipuheen välttämällä haastateltava tarkoittaa sitä, että

nuoren yksinäisyyttä ei lähestytä huolen tai ongelman näkökulmasta. Tämä näkyy Haastateltavan mukaan esimerkiksi siten, että järjestö puhuu yksinäisyyttä kokevista nuorista yksinäisten nuorien sijaan.

Kotouttamista ajatellen Homies Youth Work on Haastateltava 2:n mukaan onnistunut tukemaan nuorten kotoutumista mahdollistamalla suomen kielitaidon kehittämistä, harrastusmahdollisuuksia tarjoamalla sekä saattamalla nuoria yhteen.

MP: Miten te ootte sun mielestä onnistunu kotouttamistyössä? Miten te ootte eniten vaikuttanu jonku nuoren kotoutumiseen? Millä tavalla ja miten te ootte onnistunu siinä? Haastateltava 2: No varmasti sieltä tulee tää suomenkielentaito ja sitten ne harrastusmahdollisuuksiin tutustumiset ja nuorten yhteen saattaminen. (Haastateltava 2)

Jyväskylän kaupungin taidemuseo

Jyväskylän taidemuseota edustanut Haastateltava 3 ei ollut varma, onko taidemuseo onnistunut kotouttamiseen liittyvässä työssä. Haastateltava kertoo, kuinka hänestä tuntuu, että on pystynyt osallistumaan kotouttamiseen liittyvään työhön vain vähän.

MP: Miten sää koet, että miten tämä museo on onnistunu auttamaan jyväskyläläisiä maahanmuuttotautustasia kotoutumaan tänne paremmin? Haastateltava 3: En tiää, tuntuu jotenki et hirveen vähän on pystynyt tekemään. (Haastateltava 3)

Haastateltava 3 kertoo kuitenkin yhden esimerkin, josta voidaan päätellä, että Taidemuseon osallistuminen kotouttamiseen on ainakin joissain mittapuissa ollut onnistunutta. Haastateltava kertoo henkilöstä, jota ei erään projektin alkaessa kiinnostanut taide yhtään. Projektin aikana Taidemuseo sai kuitenkin innostettua henkilöä käymään museossa useammin.

Toisaalta kyllä mä luulen, että vaikka tuossa 100 vuotta 1000 tulkintaa- projektissa siinä oli osa sellasia jotka osallistunu niihin tulkintoihin ja kerto just sillä tavalla että ku mä olin täällä siellä suomenkielen kurssilla ja käytiin täällä niin enhän mä mennyt tuosta aulasta edemmäs. Että häntä ei kiinnostanu yhtään taide. Nyt hän on tässä mukana ja hän on aivan innoissaan, että vitsi tämmöset jutut mä tuon tänne kaverini ja tälleen. (Haastateltava 3)

Haastateltava kokee, että heidän tekemänsä työn vaikuttavuutta ihmisten elämään on vaikea sanoa, eikä sitä voida kunnolla mitata. Haastateltava kuitenkin luulee, että Taidemuseo on pienten asioiden kautta onnistunut tuomaan jotain uutta ihmisten elämään.

Jyväskylän seurakunta

Haastateltava 4 ei suoranaisesti haastattelussaan kommentoi, onko Jyväskylän seurakunta ylipäättään onnistunut haastateltavan omasta mielestä kotoutumisen edistämiseen liittyvässä työssä. Haastateltava 4 kuitenkin kertoo, että kokee työnsä ”tosi palkitsevana”. Päivät ovat haastateltavan mukaan erilaisia ja vaihtelevia. Haastateltava 4 pitää monikulttuurisuuteen, maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvää työtä sen verran tärkeänä, että se ansaitsisi hänen mielestään oman työntekijän, jolla olisi aikaa keskittyä monikulttuurisuuteen, maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyviin asioihin ja haasteisiin.

Haastateltava 4 nostaa esiin haastattelussaan vain yhden onnistumisen osa-alueen. Haastateltava 4 kokee Jyväskylän seurakunnan onnistuneen erityisesti *hengellisyyden tarjoamisessa*. Haastateltava kokee, että Jyväskylän seurakunta on onnistunut tarjoamaan ihmisille keinoja löytää oma hengellinen yhteisö.

MP: Missä sun mielestä tää Jyväskylän seurakunta on eniten onnistunu tässä monikulttuurisessa ja kotouttamiseen liittyvässä työssä? Mikä on se teidän vahvuus? Miten se poikkeaa muista toimijoista? Eli miten sä aattelet et jos tätä toimintaa ei ois niin mikä ois erilaista? Mikä on se just teidän juttu mitä te tuotte?

Haastateltava 4: No se on se hengellisyys. Se on se kristittyjen yhteisö ja sen oman hengellisen yhteisön löytäminen.

Jyvälän Setlementti ry

Jyvälän Setlementti ry:tä edustava haastateltava kokee järjestön onnistuneen maahanmuuttajatyössä hyvin.

MP: Miten te ootte onnistunu teidän tässä maahanmuuttajatyössä?

Haastateltava 5: Hyvin! Oikeinkin hyvin.

Onnistumisia Jyvälän Setlementtiä koskevissa haastatteluissa nousi esiin yhteensä viisi erilaista. Yksi näistä on Haastateltava 5 esille nostama *verkostoitumisen onnistuminen*. Haastateltava 5 kertoo, kuinka muut kotoutumista edistävää työtä tekevät tahot ovat tunnistaneet myös Jyvälän Setlementti ry:n yhdeksi kotouttamistoimijaksi. Haastateltava 5 kuvaa verkostotyötä palapelinä, jossa jokaiselle taholle on oma paikkansa. Verkostotyön toimivuudesta johtuen ihmisen ohjaaminen oikean avun pariin on helpompaa.

Myös Haastateltava 6 pitää Jyvälän Setlementti ry:n keräämää yhteistyöverkostoa onnistuneena. Haastateltava 6 näkee, että yhteistyöverkoston olemassaolo on osittain mahdollistanut toiminnan

rahoituksen jatkumisen. Haastateltava kokee, ettei Jyvälän Setlementti ry:n toiminta olisi samassa muodossa olemassa ilman yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Mut et on laaja yhteistyöverkosto ja se on ollu ehkä yks syy minkä takii me ollaan saatu hyvin rahoitusta tälle toiminnalle. Että ilman sitä yhteistyökenttää ja sitä yhteistyöverkoston jatkuvaa päivitystä, niin ei me oltais tässä. (Haastateltava 6)

Haastateltava 5 kokee, että Jyvälän Setlementti ry on onnistunut myös *työllistämisen- ja koulutuspolitiikan toteuttamisessa*. Tämä toteutuu muun muassa tarjoamalla harjoittelupaikkoja halukkaille. Myös palkkasuhteisiin palkattaisiin mielellään lisää työntekijöitä, mutta rahaa siihen ei Haastateltava 5:n mukaan ole.

Kolmas onnistumisen osa-alue Jyvälän Setlementti ry:n järjestämässä toiminnassa on *arjen tukeminen*. Haastateltava 6 kertoo esimerkin naisesta, joka ei puutteellisen kielitaitonsa vuoksi uskaltanut Avaimet onnistumiseen -kurssin alussa avata oman kotinsa ovea. Kurssin päätyttyä nainen kertoi, kuinka pelko oven avaamisesta oli kadonnut.

Mä voisin kertoa ihan pienen esimerkin yhestä naisesta joka meille tullessaan niin hänen tilanne oli se et hän ei uskaltanu avaa kotinsa ovea. Kerrostalossa asui. Koska hän ei osannu sanaakaan suomee ja hän pelkäs et mitä mä teen siinä tilanteessa jos joku tulee mun ovikelloo pimpottaa ja mä en tiä mitä mä teen. Et niinku näinkin ahdistavasta tilanteesta ja yksinkertasesta kuitenkin tilanteesta voi olla kyse ja sitte ku kurssi pääty ni hän sano et nyt mä uskallan avaa mun kotioven. (Haastateltava 6)

Kyseisestä tapauksesta on jo vuosia, mutta Haastateltava 6 kertoo pitävänsä sitä ”muistona ja symbolina” kotouttamiselle. Haastateltava 6 kertoo, kuinka Avaimet onnistumiseen -kurssin päätyttyä opiskelijoilta kysytään muun muassa sitä, tietääkö opiskelija, mistä saa tarvittaessa apua, onko opiskelija oppinut tuntemaan suomalaisia tai saanut uusia ystäviä sekä voiko opiskelija paremmin kuin kurssia aloittaessa. Haastateltava 6 kertoo onnistuneensa kyselyjen vastausten perusteella tarjoamaan opiskelijoille mahdollisuuksia kotoutumiseen.

Myös Haastateltava 7 kokee, että Jyvälän Setlementti ry on onnistunut tukemaan ihmisiä arjessa. Haastateltava 7:n mukaan Avaimet onnistumiseen -kurssi on onnistunut tarjoamaan voimavaroja ja rohkeutta arkeen ja oman tulevaisuuden suunnitteluun. Tämä on myös omalta osaltaan valmiuksia osallistua intensiivisimpiin suomen kielen koulutuksiin.

Haastateltava 7 kertoo esimerkin opiskelijasta, joka oli asunut neljä vuotta Suomessa ilman, että oli joutunut käyttää suomea missään. Suomen kielen taidon puuttumisen vuoksi opiskelija ei ollut juuri-kaan ymmärtänyt, mitä Suomessa tapahtuu, eikä ollut myöskään tutustunut suomalaisiin.

Haastateltava 7 kertoo, kuinka Avaimet onnistumiseen -koulutukseen osallistumisen kautta opiskelijalle avautui ”uusi maailma”. Opiskelijan kertoman mukaan koulutus oli avannut tämän silmät sekä ”päästänyt pois autiolta saarelta muiden ihmisten joukkoon”. Tästä opiskelija oli ollut kiitollinen. Haastateltava 7 kokee, että tällaisten tapauksien vuoksi hän jaksaa tehdä kotouttamiseen liittyvää työtä.

Haastateltava 7 kokee Jyvälän onnistuneen myös *toiminnallisen opetuksen hyödyntämisessä*. Haastateltava pitää Jyvälää ”tienraivaajina” toiminnallisen opetuksen kentälle. Henkilökohtaisesti haastateltava kokee, että toiminnalliset opetusmenetelmät ovat hänen kohdallaan peräisin tämän erilaisesta koulutautumispolusta. Haastateltavan mukaan toiminnalliset opetusmenetelmät ovat tulleet käyttöön erilaisien kokemusten ja käytännön työn kautta. Haastateltava kokee, että Jyväskylä on raivannut tietä Avaimet onnistumiseen -koulutuksen myötä perinteisistä opetusmuodoista poikkeaville opetustavoille, kuten muun muassa toiminnallisimmista ja yksilökohtaisemmista lähtökohdista lähtevälle opetukselle.

8.2. Kotouttamistoiminnan järjestämisen haasteet

Haasteita maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvän toiminnan järjestämiselle nousi haastatteluissa esiin yhteensä 12. Näistä haasteista kaksi nousi esiin useammassa eri haastattelussa, kun taas loput kymmenen yksittäisissä haastatteluissa.

Rahoitukseen ja tilaongelmiin liittyvät haasteet nousivat haastatteluista esiin selkeimmin. Monikulttuurikeskus Gloria ry:tä edustava Haastateltava 1 kertoo, kuinka haastavinta toiminnan järjestämisessä on sovittaa toiminnan suunnittelu ja tuleva rahoitus yhteen. Rahoituksen saamisen liittyvä haastateltavan mukaan epävarmuutta, sillä päätökset rahoituksen antamisesta tehdään vuodeksi kerrallaan. Haastateltava kertoo, kuinka joutuu sovittamaan kuluvalle vuodelle tehty toimintasuunnitelma uudestaan siten, että se vastaa lopullista saatua rahoitusta. Haastateltava kokee, että toimintasuunnitelman ja rahoituksen yhteensovittamiseen menee paljon resursseja

Kyllä se varmaan haastavinta on yhä vaan se rahotus. Että meillä on STEA ja kaupunki rahottajina ja nehan tulee vuosittain ne päätökset. Ja sen rahotuksen epävakauden siettäminen on melkosta hommaa. Niinku nyt esimerkiksi alan tekemään nyt uudelleen toimintasuunnitelmaa minkä mä oon tehny tälle vuodelle koska mun täytyy sopeuttaa se nyt sen mukaan mitä me tosi asiassa saatiin. Että siihen menee aika paljon resursseja ja kuitenkin siltäki osalta puhutaan ihan perusrahotuksesta. [--]. Että kyllä se haastavin osuus on yhä se taloudellinen puoli. (Haastateltava 1)

Myös Jyväskylän seurakuntaa edustava Haastateltava 4 nostaa esiin taloudelliset haasteet. Haastateltava 4 kertoo, kuinka oman liikuntasalin puuttumisesta johtuen seurakunta joutuu maksamaan tilavuokrasta täyttä hintaa. Korkean hinnan vuoksi seurakunnalla ei ole Haastateltava 4:n mukaan

mahdollista tukea kovinkaan montaa liikuntaryhmää. Tämän seurauksena aiemmin järjestetyt liikuntaryhmät ovat haastatteluhetkellä olleet ”jäässä”.

Jyvälän Setlementti ry:n toimintaa vaikeuttavat taloudelliset haasteet ilmenevät Haastateltava 5 mukaan siinä, etteivät resurssit riitä vastamaan vallitsevaan kysyntään. Haastateltava 5 kertoo, että Jyväskylä palkkaisi mielellään lisää työntekijöitä, mutta rahaa siihen ei ole.

Tilaongelmat liitettiin haastatteluissa taloudellisiin haasteisiin. Haastatteleva 1 mukaan ilman rahoitusongelmia Monikulttuurikeskus Gloria hankkisi todennäköisesti itselleen uusia tiloja. Nykyiset tilat Haastateltava 1 kokee riittämättöminä ja sama tilanne on jatkunut jo parin vuoden ajan. Haastateltava 1:n mukaan nykyinen tilanne ei riitä tarjoamaan tiloja kaikille halukkaille ryhmille. Tila-ahtaus tulee esiin myös Haastateltava 1:n mukaan isompia tapahtumia järjestettäessä.

Myös Jyväskylän seurakunnalla ja Jyvälän Setlementti ry:llä on haasteita tilojen suhteen. Seurakunta on aiemmin järjestänyt maahanmuuttajille suunnattua toimintaa enemmän, mutta muun muassa remonteista johtuen seurakunnalla ei ole ollut haastatteluhetkellä käytössään juurikaan tiloja toiminnalle. Toimintaa aiotaan jatkaa, kunhan tilaongelmat saadaan ratkaistua.

No tällä hetkellä meillä on vähän maahanmuuttajien omat ryhmät aika hintsallaan, koska meillä tilat tuolla missä eniten maahanmuuttajia on niin ovat melkein kaikki joko remontissa tai poistettuna käytöstä tai muuten poissa, että odotellaan, että saamme muun muassa Huhtakodin käyttöön... Että sitten voi ryhmiä ruveta siellä järjestämään. (Haastateltava 4)

Jyvälän Setlementti ry:n edustavan Haastateltava 6:n mukaan uusista tiloista huolimatta Jyväskylä on ”tosi täyteen buukattu”. Haastateltava 6 kokee, ettei uutta maahanmuuttajille suunnattua toimintaa voida järjestää ilman lisätilaa.

Et koska ne on sellasia että esimerkiksi just, että Jyväskylään on just tosi täyteen buukattu. Ihanaa et meil on uus talo ja meil on laadukkaat puhtaat tilat ja et täällä on monipuolisia toiminnan mahdollisuuksia. Mut et me ei tahota mahtuu. Et jos meitä tulis yhtään enempää maahanmuuttajatoimintaan niin ei tän katon alle. (Haastateltava 6)

Myös Haastateltava 7:n haastattelusta tulee ilmi, kuinka tilaongelmat vaikeuttavat Avaimet onnistumiseen -kurssin järjestämiseen. Haastateltava 7 mukaan haastavaa on, ettei Avaimet onnistumiseen -kurssilla ole yhtä paikkaa, jossa koko opetus tapahtuu. Toisaalta haastateltava pitää tätä myös ”rikkauteena”, sillä sen avulla opiskelijat oppivat liikkumaan ja hahmottamaan kaupunkia paremmin.

Loput kymmenen haastetta koskivat jokainen vain tiettyä organisaatioita tai järjestöä. Muutila ry:n Homies Youth Workia edustava työntekijä nostaa haastattelussaan esille itse huomaamansa haasteen *omasta roolista nuorisotyöntekijänä*. Haastateltava 2:n mukaan vapaa-aikaan keskittyvä nuorisotyö on hänen kohdallaan johtanut tilanteisiin, jossa nuorisotyön kohde on mieltänyt tehdyn työn ystävyyden kautta. Haastateltavan mukaan hetket, jossa toiminta on päättynyt ja tätä kautta myös yhteys nuoren ja nuorisotyöntekijän välillä ovat mahdollisesti katkenneet, ovat olleet kipeitä ja hankalia käsitellä. Haastateltava 2 pitää nuorien tapaa mieltää nuorisotyöntekijä ystävänä isona viestinä, johon nuorisotyönkentällä pitäisi puuttua.

Yks näkökulma mikä on ollu itelle aika vaikee ku me ollaan toimittu siellä vapaa-ajan sektorilla ja maahanmuuttajataustaset tytöt ja nuoret naiset – varsinki nuoret naiset – helposti mieltää sen työn ystävyyden kautta. Kun se ei ole koulua ja se ei ole kurssia ja muuta tällästä nii sit ne onki ollu aika kipeitä ne hetket kun se toiminta päättyy ja tavallaan siihen suhteeseen on – vaikka he ymmärtää et me ollaan työntekijöitä – mut he on ladannu siihen ystävyyden näkökulmaa. Se on ollu tosi hankala ja se on vaikee itelle käsitellä. (Haastateltava 2)

Jyväskylän kaupungin taidemuseota edustavan Haastateltava 3 haastattelusta nousee esiin kaksi haastetta. Näistä toinen on *suomen kieli- ja työharjoittelijoiden ohjaaminen*. Haastateltava 3 pitää suomen kieli- ja työharjoittelijoiden ohjaamista vaikeana, koska nämä harvemmin ovat varsinaisen taidealan opiskelijoita. Tämän seurauksena myös työtehtävien löytäminen harjoittelijoille on hankalaa. Toisena haasteena Haastateltava 3 nostaa esiin *Taidemuseon ja virallisten kotouttamista järjestävien tahojen eristyneisyyden toisistaan*. Haastateltava kokee, ettei tieto Taidemuseon tarjoamasta kotoutumiseen liittyvästä toiminnasta tavoita maahanmuuttajia tarpeeksi laajasti. Haastateltavan mukaan viralliset kotouttamista järjestävät tahot eivät usein tiedä Taidemuseon tarjoamista maahanmuuttajille suunnatuista palveluista. Haastateltavan mukaan viralliset kotouttamista järjestävät tahot ja Taidemuseo eivät kohtaa.

Seki ku siellä on niin paljon erilaisia ihmisiä niin miten he ylipäätänsä tavottaa nää palvelut? Me ollaan niin erillään esimerkiks virallisista toimijoista. Että niitten viranomaisten pitäis saada enemmän koulutusta, että he osais viedä ihmisiä ilmasiin paikkoihin missä he vois linkittyä yhteiskuntaan ja osallistua toimintaan. Että ku he ei itekkää tiiä näistä. Eikä he tiiä kuka näistä tietää. Että me ei oikee kohdata ja ne pitäis ehottomasti saada kohtaamaan. Että eihän me museoväki heitä koskaan välttämättä tavata ilman että ne tulee tänne. (Haastateltava 3)

Jyväskylän seurakuntaa koskeviksi haasteiksi Haastateltava 4 määrittelee *kirkkoturvatapaukset sekä tilanteet, joissa yhteistä kieltä ei ole*. Kirkkoturva-tapauksissa haasteeksi nousee Haastateltavan mukaan se, ettei tällä ole juristin koulutusta. Tästä johtuen kielteisen turvapaikkapäätöksen läpikäyminen uudelleen seurakunnan puolesta nähdään hankalaksi.

Yhteisen kielen puuttuminen pyritään ratkaisemaan muun muassa käyttämällä Google Kääntäjää ja selkokieltä. Virallisissa asioissa käytetään haastateltavan mukaan apuna myös tulkkia.

Onneksi on Google kääntäjä (nauraa). Joka paljolti auttaa ja sitten siinä pelataan käsillä. [--]. Mutta että selkokielellä yritetään, että mihin asti päästään. Ja sitten kun on viralliset asiat ja tälläset näin niin sitten hankitaan ihan virallinen tulkki. Mutta nämöset arkipäiväisemmät niin yritetään siinä sitten rämpiä eteenpäin. (Haastateltava 4)

Jyvälän Setlementti ry:n haastatteluissa tila- ja rahoitusongelmien lisäksi haasteiksi nähdään *toiminnan yhteen sovittaminen monen eri tahon ja tekijän kanssa, kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien kohtaamisen järjestäminen, järjestetyn kotouttamistoiminnan projektiluontoisuus, työn henkinen vaativuus ja kuluttavuus sekä Avaimet onnistumiseen -koulutusta koskeva opetuksen suunnittelu vastaamaan kaikkien kurssille osallistuvien tarpeita.*

Haastateltava 6 mukaan kotoutumiseen liittyvien koulutusten järjestäjiä, toimintamuotoja ja aikatauluja on valtavat määrät, jonka seurauksena Jyvälän tekemän työn ja muiden tahojen tekemän työn yhteensovittamisesta tulee haasteellista. Haasteellista toiminnan yhteensovittamisesta tekee se, ettei Jyväskylässä ole haastateltavan mukaan yhtä koordinoivaa tahoa, joka olisi perillä siitä, minkälaista kotouttamiseen liittyvää toimintaa Jyväskylässä on olemassa. Haastateltava pitää uuvuttava ja turhauttavana sitä, ettei aina tiedä, kohtaavatko kysyntä ja tarjonta.

Avaimet onnistumiseen -koulutuksessa Haastateltava 6 pitää haastavimpana mahdollistaa kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien kohtaaminen. Haastateltava pitää vaikeana saada maahanmuuttajat ja suomalaiset tutustumaan toisiinsa, ja tämä toimintamuoto vaatiikin haastateltavan mukaan vielä panostusta ja yhteistyön lisäämistä muiden tahojen kanssa.

Et ehkä kaikkein haastavinta on ollu [Avaimet onnistumiseen koulutuksessa] just se suomalaisten kanssa tutustuminen ja sen polun löytäminen. Siinä ei oo vielä löytyny riittävän vahvaa vastetta sille mitä me ollaan yritetty... Et siihen täytyy vielä panostaa ja yhteistyötä lisätä muiden tahojen kanssa. (Haastateltava 6)

Kotouttamiseen liittyvän toiminnan järjestämisen kannalta Haastateltava 6 pitää haasteellisena sitä, että työ tehdään usein projektiluontoisesti erilaisten parin vuoden mittaisten projektien kautta. Lyhytkestoisten projektien avulla voidaan kyllä saada haastateltavan mukaan ”jotain hienoo aikaseks”, mutta ongelmaksi nousee edellä mainitun hienouden jatkuminen ja kestäminen myös tulevaisuudessa. Haastateltava 6 kertoo, kuinka tuloksia Avaimet onnistumiseen -koulutuksesta on ruvettu näkemään vasta viime vuosien aikana. Haastateltavan mukaan koulutuksen ensimmäiset vuodet ovat vaatineet paljon ponnisteluja, jotta koulutus on saanut jatkaa toimintaansa. Haastateltavan mukaan lyhytkestoisissa projekteissa ongelmana onkin, ettei niiden tuloksia päästä näkemään kunnolla.

Haastateltava 6 nostaa esiin myös työn kuluttavan luonteen. Haastateltava 6 kokee, että on osaltaan vastuussa työhyvinvoinnin toteutumisesta. Työtä haastateltava kuvaa henkisesti vaativaksi työksi, sillä työssä ”tullaan niin iholle ja niin lähelle”. Haastateltava kokee tärkeänä, että työntekijöiden työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen kiinnitettäisiin enemmän huomioita ja sitä tultaisiin kehittämään tulevaisuudessa.

Viimeisenä haasteena Jyvälän Setlementti ry:tä edustavista haastatteluista nousee esiin opetuksen suunnittelun vaikeudet vastaamaan kaikkien Avaimet onnistumiseen -koulutukseen osallistuneiden tarpeita. Haastateltavan mukaan koulutukseen osallistujia on hyvin eri lähtökohdista. Samassa ryhmässä saattaa haastateltavan mukaan olla sekä peruskoulun käymättömiä että yliopistotutkintoja suorittaneita ihmisiä. Tämän seurauksena opiskelijoiden jakaminen pienempiin ryhmiin opiskelijoiden tarpeita vastaten on haastavaa.

No meillä on niin heterogeeniset ryhmät, että sen opetuksen suunnittelun kannalta se on haaste, että on ku on ihan ummikkoja, jotka tulee suoraan meille, sitte on sellasia, jotka on ollu vuosikausia täällä, et heillä voi olla ihan erilaiset lähtökohdat tulla. On sellasia, jotka ei oo käyny peruskoulua ollenkaan, että oppimisvalmiudet on sellaset et lähetään tyyliin siitä kynäotteesta harjoittelemaan. Ja sitten on niitä, joilla on yliopistotutkintoja ja ei oo nyt vaan paikkaa missä opiskella tai ei oo sitä kielitaitoo ollenkaan. Sit toisaalta on ihan lukutaidottomia, suomen kielellä vähintään, ettei sitä taitoa ole, mut sit saattaa puhua kauheen hyvin suomen kieltä. Että miten me jaetaan ne ryhmät, että mitkä on ne perusteet tai että mikä on se juttu mitä kukanenki tarvii. (Haastateltava 7)

8.3. Kehittämisideoita kotoutumista edistävän toiminnan kehittämiseksi

Haastattelujen lopussa kysyin viimeisenä haastateltavilta ehdotuksia kotoutumista edistävän toiminnan parantamiseksi. Pyysin haastateltavia kuvittelemaan tilanne, jossa toiminnan järjestämiseen ei vaikuttaisi haastateltavien edellä kertomat haasteet (esimerkiksi rahoitukseen tai tiloihin liittyvät ongelmat). Ideoita toiminnan kehittämiseksi nousi haastatteluista esiin yhteensä yhdeksän. Haastatteluista nousi myös esiin kaksi ihmisryhmää, jotka haastateltavien mukaan tarvitsivat lisää heille järjestettyä toimintaa ja tukea.

Monikulttuurikeskus Gloriaa edustava Haastateltava 1 nosti esiin kaksi kehittämisideaa, joita hän piti tärkeänä kotoutumista edistävässä työssä. Näitä olivat *taiteen hyödyntäminen toiminnassa* sekä *yhteistyön lisääminen koulujen kanssa*. Haastateltava 1 kertoo haluavansa järjestää Galleria Gloriaa kokoaikaisena. Tällä hetkellä galleriaa ei järjestetä säännöllisesti rahoituksen puutteesta johtuen. Haastateltava kuitenkin kokee taiteen puhuttelevan monia ja olevan monen elämässä läsnä sekä hyvänä keinona lisätä kansainvälisyyttä ja kohtaamisia ihmisten välillä.

Haastateltava 1 myös kertoo pitävänsä tärkeänä, että Monikulttuurikeskus Glorian ja jyväskyläläisten koulujen yhteistyötä voitaisiin kehittää. Haastateltavan mukaan esimerkiksi kansainvälisyyteen liittyvässä opetuksessa olisi tärkeää hyödyntää maahanmuuttajaperheiden osaamista. Haastateltavan mukaan tällaisen opetuksen järjestämiselle tyypillistä on, että sitä varten kutsutaan vierailijaluennoit-sijoita muista kaupungeista. Haastateltava kokee, että opetuksessa olisi tärkeämpää hyödyntää ensin jyväskyläläistä osaamista ja vasta sitten muiden kaupunkien vierailijoita.

Jyväskylän kaupungin taidemuseota edustavan Haastateltava 3 kertoo haluavansa *lisätä yhteistyötä etenkin Monikulttuurikeskus Glorian kanssa*. Haastateltava haluaisi, että taidemuseo ja Gloria voisivat toimia yhteisissä tiloissa, ja näin ollen olla ”luonnollisesti yhteydessä” toisiinsa. Tämä lisäisi Haastateltava 3 mukaan myös mahdollisuuksia kohtaamisiin. Haastateltava 3 kuitenkin painottaa, että puhuu haastattelussa tässä kohtaan vain omasta puolestaan, ei Taidemuseon nimissä.

Jyväskylän seurakuntaa edustavan työntekijän haastattelussa nousee esiin halu auttaa maahanmuuttajia *voimaantumaa*. Haastateltava 4 kertoo haluavansa järjestää toimintaa, jossa voitaisiin antaa maahanmuuttajille ”voimaa uudessa yhteiskunnassa elämiseen ja uudenlaiseen elämään sopeutumisessa”. Esimerkkinä tällaiselle toiminnalle haastateltava mainitsee hemmottelujen järjestämisen pienten lasten äideille, jotka ovat kotona lasten kanssa tai eivät ole välttämättä päässeet mukaan seurakunnan järjestämään perhetyöhön.

Muutila ry:tä ja Jyvälän Setlementti ry:tä edustavissa haastatteluissa nousi esiin *maahanmuuttajiin liittyvän negatiivisen asenneilmapiirin* muuttamisen tärkeys. Molemmat haastateltavat kokivat, että syrjivä asenneilmapiiri maahanmuuttajia kohtaan estää kotoutumisen onnistumista, jonka seurauksena sen muuttamisena pidettiin keskeisenä. Haastateltava 2 kokee, että suvaitsemattomuus ja syrjintä ovat osittain piilossa olevaa. Syrjintä ja suvaitsemattomuus ilmenee haastateltavan mukaan usein yhteiskunnasta poissulkevana toimintana muun muassa kielitaitovaatimusten kautta. Tällä Haastateltava 2 tarkoittaa kotouttamisessa vaikuttavaa ajatusta siitä, että vain riittävä suomen kielitaito mahdollistaa pääsyn mukaan yhteiskuntaan. Haastateltava kokee, että puutteellisesta kielitaidosta johtuvat vuorovaikutusongelmat maahanmuuttajien ja kantasuomalaisen välillä tulisi nähdä yhteisenä vuorovaikutushaasteena, ei vain maahanmuuttajan omana syynä.

Haastateltava 6 taas kertoo kaksi konkreettista esimerkkiä maahanmuuttajien kohtaamasta syrjivästä asenneilmapiiristä. Ensimmäinen esimerkki koskee Avaimet onnistumiseen -kurssin opiskelijoiden kohtaamaa rasistista huutelua kirjastovierailun aikana.

Et ihan esimerkiks, me mentiin syksyllä kirjastovierailulle niin he sai osakseen rasistista huuhdelua ja käytiin melkein käsiks, että se oli niinku näin lähellä. Se oli pelottava

tilanne, me jouduttiin sitä tosi huolella miettiä et mitkä on meidän toimintamallit ja ohjeet tämmösten tilanteiden varalle. Mut et tuli semmonen olo, että kirjasto! Joka on koko kansan olohuone, et siel pitäis voida olla. (Haastateltava 6)

Toinen esimerkki koskee Jyvälän asiakkaan kohtaamia ennakkoluuloja asunnon vuokraamisen suhteen.

Et yks asiakas just kerto, että hän on kuus kuukautta putkeen yrittäny etsii asuntoo ja se ei onnistu. Että aina menee suomalainen edelle. Että tämmösii rakenteellisia ja asenteellisia haasteita on. (Haastateltava 6)

Haastateltava 6 kokee, että tällaiset tilanteet vaikeuttavat huomattavasti maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen. Etenkin nuoriin tällainen käytös vaikuttaa Haastateltava 6 mukaan paljon. Haastateltavan mukaan jo muutama huono kokemus kantasuomalaisten rasistisesta tai syrjivästä käytöksestä voi antaa nuorelle olon, ettei tämä ikinä tule kotoutumaan Suomeen. Haastateltava kertoo, kuinka haluaisi tehdä työtä asenneilmapiirin muuttamiseksi, mikäli Jyvälän Setlementti ry:n resurssit antaisivat periksi.

Konkreettisenä toimintaehdotuksena asenneilmapiirin muuttamiseksi Haastateltava 5 ehdottaa *koulutusten järjestämistä*. Haastateltava 5 kokee, että syrjivä asenne johtuu usein pelosta tuntematonta kulttuuria ja tapoja kohtaan. Haastateltava kokee, että tiedon ja kohtaamisten lisäämisen kautta tällaiset pelot voitaisiin saada vähenemään. Haastateltava mukaan Jyvälä on suunnitellut myyvänsä tällaisia koulutuksia esimerkiksi taloyhtiöille. Maahanmuuttajien kulttuureja ja tapoja käsitteleviä koulutuksia voitaisiin Haastateltava 5 mukaan järjestää taloyhtiökokouksissa, jonka seurauksena myös kynnys asunnon vuokraamiseen maahanmuuttajalle voisi madaltua.

Jyvälän Setlementti ry:tä edustavan Haastateltava 7:n haastatteluissa ehdotukseksi kotoutumista edistävän toiminnan kehittämiseksi nousi *ystävötoiminnan kehittäminen*. Haastateltava 7 näkee, että kotoutumisessa keskeisellä sijalla on sosiaalisten suhteiden muodostaminen. Kontaktien puuttuminen sekä kantasuomalaisiin että muihin ihmisiin johtaa helposti maahanmuuttajan syrjäytymiseen. Tämän seurauksena sellaista toimintaa, joka mahdollistaisi tutustumista kantasuomalaisiin ja muihin ihmisiin halutaan kehittää eteenpäin.

Myös *eri harrastusvaihtoehtojen testaamisen mahdollistamista* pidetään tärkeänä. Harrastuksiin tutustumisen kautta maahanmuuttaja voisi tutustua uusiin ihmisiin sekä saada sisältöjä arkeen. Haastateltava 7 kokee, että nuorille tarkoitettun Liikuntalaturi –toiminnan lisäksi myös toiminnan ikärajan ylittäneille maahanmuuttajille tulisi olla tarjolla mahdollisuuksia käydä tutustumaan eri liikuntamuotoihin. Ongelmiksi eri liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin tutustumisessa nousevat niiden maksullisuus sekä puutteelliset eri kieliset ohjeet ilmoittautumisessa ja mukaan pääsyssä. Haastateltavan

mukaan tärkeää olisi, että etenkin opiskelu- ja työpaikattomille maahanmuuttajille mahdollistettaisiin harrastustoimintaan osallistumista tukemaan ja ylläpitämään arkea.

Viimeisenä tärkeäksi koetuksi kehittämistä vaativaksi osa-alueeksi kotoutumista edistävässä työssä nousi *työhyvinvoinnin kehittäminen ja siihen panostaminen*. Haastateltava 6 kertoo, kuinka hänen mielestään sosiaali- ja opetusaloilla ja etenkin järjestötyön kentillä työntekijöiden hyvinvointiin ei uhrata juurikaan rahaa:

Siihen mä panostaisin, että työntekijät jaksais työssä. Jotenki tuntuu, että sosiaalialalla, opetuslalla, kaikessa tää on niin aliarvostettua työtä tietyllä lailla. Kyllä arvostetaan sanoissa mutta sitten se, että mitä kaikkea pidetään huolta työntekijästä niin ei oo rahaa siihen. Ja ilman rahaa sitä ei hirveen hyvin voi tehdä. [--]. Et kaikki ei tietysti ole vaan rahasta kiinni mut sit sellasia virkistyspäiviä ja muita vaikka kuntoseiteitä ja muita niin eihän meillä tämmösessä järjestökentässä niitä oo mahollista käyttää. (Haastateltava 6)

Haastatteluista nousi esiin myös kaksi erityisryhmää, joiden kotoutumisen ja arjen tukemiseen pitäisi haastateltavien mukaan kiinnittää enemmän huomiota. Näitä ryhmiä ovat *nuoret maahanmuuttajataustaiset naiset* sekä *kahden kulttuurin lapset*. Haastateltava 2 kertoo haluavansa toteuttaa hankkeen, joka tekisi maahanmuuttajataustaisten nuorten naisten elämää näkyväksi. Haastateltava 2 kokee, että Suomessa vallitsee liikaa ”kategorisoivia ajattelutapoja” maahanmuuttajanaisista, josta johtuen Haastateltava 2 haluaisi hankkeensa kautta pyrkiä rikkomaan näitä ajattelutapoja sekä näyttämään millaista elämää maahanmuuttajataustaiset nuoret naiset Suomessa elävät.

Toiseksi erityisryhmäksi nousi Jyväskylän seurakuntaa edustavan työntekijän haastattelussa kahden kulttuurin lapset. Haastateltava 4 kertoo huolestaan kahden kulttuurin lapsien sopeutumiseen seuraavasti:

Ja jotenki mua puhuttelee ja on mielenpäällä nää kahden kulttuurin lapset. Et ne perheet joissa toinen vanhemmista on maahanmuuttajataustanen ja toinen on suomalainen, kantaväestöä. Niin se et miten ne lapset ja nuoret kun sopeutuminen voi olla tosi rankkaa ja ne on ihan erilaiset kysymykset kuin täysin maahanmuuttajaperheen lapsilla, joissa se kulttuuriin sopeutuminen on että meillä on kotona tää kulttuuri ja muualla toinen. (Haastateltava 4)

Haastattelussa nousee esiin myös huoli siitä, ettei tällaisia lapsia Haastateltava 4:n mukaan mielletä täysin suomalaisiksi tai toisen vanhemman kotimaan kansalaisiksi. Epävarmuus omasta paikasta ja kuulumattomuudesta voivat aiheuttaa ongelmia sopeutumisessa. Haastateltava 4 pitää tärkeänä, että kahden kulttuurin lapsille kehitettäisiin toimintaa, joka ottaisi huomioon lasten erikoistarpeet.

Kokonaisuudessaan tätä tutkielmaa varten haastatteleman eri jyväskyläläisten organisaatioiden ja järjestöt kokivat, että ovat omalta osaltaan voineet edesauttaa Jyväskylään muuttavien maahanmuuttajien kotoutumista. Kotoutumista edistävän toiminnan järjestäminen on kohdannut monia haasteita, mutta yleisesti ottaen työntekijät kokevat onnistuneensa kotoutumista edistävän työn järjestämisessä. Kotoutumista edistävän työn kehittäminen nähdään tärkeänä, mutta sitä hidastaa haastateltavien mukaan etenkin resurssien puute. Jokaisessa haastattelussa tuli kuitenkin vahvasti esiin halu kehittää ja luoda uutta kotoutumista edistävää toimintaa.

9. Johtopäätökset

Tämän maisterintutkielman tarkoituksena oli selvittää miten Jyväskylässä toimivat paikalliset organisaatiot ja järjestöt tukevat Jyväskylään muuttavien ihmisten kotoutumista, mitä motiiveja ja toimintaperiaatteita niiden kotouttamiseen liittyvien palveluiden järjestämisen taustalla on sekä minkälaisia kokemuksia organisaatioiden ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa organisaation tai järjestön tekemästä kotouttamistyöstä. Kokonaisuudessaan tutkimuksen toteuttaminen onnistui hyvin ja tutkimusta varten kerätty tutkimusaineisto pystyi vastaamaan hyvin tutkimuskysymyksiin.

Haastateltavani organisaatiot ja järjestöt tukevat Jyväskylään muuttaneita maahanmuuttajia monin eri tavoin. Yhteistä näiden organisaatioiden ja järjestöjen järjestämälle kotoutumista edistävälle toiminnalle on se, että ne järjestävät kotouttamiseen liittyvää toimintaa ikään kuin paikaten virallisia kotouttamisesta vastuussa olevia tahoja. Toiminta ei siis ole varsinaista virallisten kotouttamismallien mukaisesti tehtävää kotouttamiseen tähtäävää toimintaa, vaan ideana on pikemminkin pyrkiä tarjoamaan sellaisia palveluita, mitä Jyväskylän kaupunki ei tarjoa. Toiminnassa keskeistä on pyrkimys tukea ihmisiä heidän arjessa ja vapaa-ajassa. Tämän lisäksi tärkeänä pidetään myös maahanmuuttajien yksilöllistä tukemista. Suomen kielen ja kulttuurin oppimisen nähdään tapahtuvan toimintaan osallistumisen kautta, jonka seurauksena maahanmuuttajien mahdollisuuksia käyttää suomea pyritään tukemaan.

Tätä tutkielmaa varten haastatellut organisaatiot ja järjestöt järjestävät kotoutumista edistävää toimintaa omiin vahvuuksiin perustuen. Jokaisen organisaation ja järjestön toiminnassa voidaan kuitenkin nähdä vaikuttavan muutamia samankaltaisia motiiveja ja toimintaperiaatteita. Toiminnan järjestämisen motiiveiksi määriteltiin tarve kotouttamistyölle, halu tukea ja auttaa maahanmuuttajaa kotoutumaan, halu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä oma henkilökohtainen kiinnostus tai intohimo maahanmuuttoa, kotoutumista ja kotouttamista koskevaan työhön. Kotoutumista edistävän työn järjestämiseen liittyviä toimintaperiaatteita haastatteluista nousi esiin yhteensä viisi, joista vahvimpia olivat toiminnan avoimuus kaikille taustasta huolimatta, ihmisten yksilöllisten tarpeiden huomiointi, sekä niihin vastaaminen sekä pyrkimys tasa-arvoon, kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen kaikessa toiminnassa. Muita haastatteluista esiin nousseita toimintaperiaatteita olivat maahanmuuttajien osallistamisen tukeminen ja osallistaminen toimintaan sekä ajatus siitä, että tapoja oppia suomea ja suomalaista kulttuuria on monenlaisia.

Suurin ero tätä tutkielmaa varten haastateltujen organisaatioiden ja järjestöjen tekemän kotouttamistyön sekä Jyväskylän kaupungin virallisen kotouttamistoiminnan järjestämisen välillä on mielestäni organisaatioiden ja järjestöjen toiminnassa vahvasti vaikuttava toimintaperiaate, jossa

maahanmuuttaja pyritään ottamaan yksilöinä vastaan, ilman, että oltaisiin sen suuremmin kiinnostuneita tämän lähtömaasta tai muista taustoista. Maahanmuuttaja pyritään kohtaamaan yksilölliset tarpeet omaavana ihmisenä, ilman, että tämän maahanmuuttaja -statusta painotetaan. Maahanmuuttajat nähdään jyvaskyläläisinä, joilla on mahdollisesti erityisiä tarpeita, mutta jotka haluavat toimia yhteiskunnassa samoin kuin kantasuomalaisetkin.

Organisaatioiden ja järjestöjen työntekijät kokivat, että ovat pääosin onnistuneet kotouttamiseen liittyvän toiminnan järjestämisessä. Haastatteluista nousi vahvana esiin monikulttuurisuuden arvostaminen sekä oman työn pitäminen tärkeänä. Toiminta nähdään merkityksellisenä ja sitä halutaan jatkaa ja kehittää yhä edelleen. Vahvimmiksi onnistumisen osa-alueiksi nousivat eritaustaisten ihmisten kohtaamisen mahdollistaminen, arjen tukeminen sekä ihmisten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja auttaminen. Haasteina toiminnan järjestämiselle nousi esiin muun muassa rahoitukseen ja toimintatiloihin liittyvät ongelmat sekä toiminnan yhteen sovittaminen monen eri tahon ja tekijän kanssa.

Tätä tutkielmaa varten haastatellut organisaatiot ja järjestöt ovat osallistuneet oman toimintansa kautta myös luvussa 5 käsittelemiini Valtion kotouttamisohjelmassa ja Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Vaikka organisaatioiden ja järjestöjen tekemä kotoutumista edistävää työtä ei ole kehitetty yksinomaan saavuttamaan Valtion kotouttamisohjelmassa ja Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelmassa asetettuja tavoitteita, niiden voidaan silti nähdä osallistuneen tavoitteiden saavuttamiseen. Selkeinten tämä näkyy Valtion kotouttamisohjelmassa II ja IV tavoitealueiden sekä Monikulttuurisuusohjelmassa kolmannen sektorin järjestöille, seurakunnille ja Taidemuseolle asetettujen tavoitteiden kohdalla. Näiden lisäksi osa järjestöistä ja organisaatioista voidaan nähdä osallistuneen myös Monikulttuurisuusohjelmassa määriteltyihin kulttuurien välisen vuorovaikutuksen tukemiseen sekä monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen esimerkiksi järjestämällä toimintaa monikulttuurisille perheille.

Valtion kotouttamisohjelman 2016–2019 II tavoitealueen (Kotoutumisen tehostaminen poikkivaltionosuudessa) suhteen organisaatiot ja järjestöt ovat osallistuneet tavoitteen saavuttamiseen etenkin tarjoamalla mahdollisuuksia ja sisältöjä maahanmuuttajien vapaa-aikaan. IV tavoitealueen (Avoimeen maahanmuuttopoliittiseen keskustelukulttuuriin kannustaminen ja rasmin torjunta) suhteen organisaatiot ja järjestöt ovat edesauttaneet tavoitteiden saavuttamista tekemällä työtä tasa-arvon, kunnioittamisen ja suvaitsevaisuuden lisäämiseksi, järjestämällä kohtaamisia eri ihmisten välillä sekä jakamalla tietoa eri kulttuureista ja tavoista.

Jyväskylän kaupungin monikulttuurisuusohjelman tavoitteisiin järjestöt ja organisaatiot ovat osallistuneet tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston perusteella jonkin verran. Jyväskylän kaupungin

taidemuseon yhdeksi tavoitteeksi on määritelty monikulttuurisen miesten vertaisryhmän perustaminen. Se, onko tämä vertaisryhmä perustettu, ei tullut esiin Taidemuseota edustavan työntekijän (Haastateltava 3) haastattelussa. Muut kulttuuri- ja liikuntapalveluille asetetut tavoitteet eivät varsinaisesti koskeneet yksinomaan Taidemuseota.

Kolmanteen sektoriin kuuluville maahanmuuttajien kotoutumista tukeville hankkeille ja järjestöille asetettuja tavoitteita on saavutettu tämän tutkielman aineiston perusteella mielestäni hyvin. Esimerkiksi Monikulttuurikeskus Gloria ry on osallistunut maahanmuuttajien omankielisen neuvonnan kehittämiseen. Monikulttuurisuusohjelmassa järjestöjä koskevaksi tavoitteeksi on asetettu maahanmuuttajien omankielisen alkuvaiheen neuvonnan kehittäminen. Tietoa siitä, onko Monikulttuurikeskus Glorian tekemä omankielinen neuvontatyö osallistunut nimenomaan maahanmuuttajien kotouttamisen alkuvaiheen neuvontatyön kehittämiseen, ei tullut Gloriana koskevassa haastattelussa esiin. Olettaisin kuitenkin, että Info Glorian tekemä neuvontatyö tunnustetaan myös muissa neuvontapalveluita järjestävissä tahoissa ja näin ollen se omalta osaltaan osallistuu neuvontatyön kehittämiseen.

Muihin järjestöille ja hankkeille asetettujen tavoitteita olivat yritys saada maahanmuuttajaperheet, erityisryhmät ja yksilöt palveluiden ja kolmannen sektorin toiminnan piiriin sekä maahanmuuttajien kannustaminen osallistumaan antamalla tietoa erilaisista toiminta- ja osallistumismahdollisuuksista. Näiden tavoitteiden saavuttamiseen osallistuvat haastateltavista järjestöistä kaikki. Esimerkiksi Monikulttuurikeskus Gloria järjestää paljon toimintaa maahanmuuttajaperheille, kun taas Muutila ry:n Homies Youth Work puolestaan pyrkii saamaan toimintaansa mukaan myös maahanmuuttajataustaisia nuoria.

Seurakunnille ja uskonnollisille yhteisöille asetetuiksi tavoitteiksi oli määritelty muun muassa maahanmuuttajien ohjaaminen seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen toimintaan heti maahantulon jälkeen sekä monikulttuurisuuspäivän järjestäminen. Nämä tavoitteet eivät nousseet esiin Jyväskylän seurakuntaa edustaman työntekijän haastattelussa, joten tietoa siitä, onko seurakunta saavuttanut kyseiset tavoitteet, ei ole. Uskon kuitenkin, että tähän on vaikuttanut se, että haastateltu seurakuntaa edustava työntekijä oli sijainen, eikä ollut ollut kyseisessä työssä pitkään.

Kotouttamisen onnistuneisuutta on mitattu usein tarkastelemalla esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymistä tai kielitaitoa. Virallisten varsinaisesti vastuussa olevien kotouttamistahojen toiminnan ulkopuolella vaikuttavien esimerkiksi kolmanteen sektoriin kuuluvien järjestöjen järjestämää kotouttamistoimintaa on tarkasteltu usein kunnan tai kaupungin sekä kolmannen sektorin yhteistyönäkökulman kautta. Varsinaista tutkimusta siitä, miten yksittäiset järjestöt ja organisaatiot osallistuvat

kotouttamiseen liittyvään työhön, on vähän. En myöskään löytänyt yhtään tutkimusta, jossa tutkimuskohteena olisi ollut tällaisten järjestöjen ja organisaatioiden työntekijöiden kokemukset kotouttamiseen liittyvän työn merkityksestä. Näin ollen uskon, että tämä pro gradu -tutkielma on voinut tuoda uutta tietoa kotouttamiseen, kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyvään keskusteluun.

Koen, että etnografisen tutkimusmenetelmän käyttö oli hyvä keino saada esiin työntekijöiden kokemukset kotouttamistyöstä. Haastattelujen tekeminen teemahaastatteluina taas tuotti hieman päänvaivaa, sillä osa haastateltavista ei varsinaisesti vastannut kaikkiin kysymyksiin suoraan. Esimerkiksi kysyttäessä työntekijän kokemusta siitä, onko järjestö tai organisaatio onnistunut työssään, en välttämättä saanut suoraa vastausta. Uskon kuitenkin, että puolistrukturoiden teemahaastattelujen käyttö kokemusten selvittämiseen on tärkeää, huolimatta siitä vaarasta, että haastateltava vastaa niin sanotusti aiheen ohi. Teemahaastattelut ovat myös työläitä menetelmiä käyttää tutkimuksen tekemisessä, eikä niitä todennäköisesti voida soveltaa kovinkaan suuriin määriin tutkittavia ihmisiä.

Tätä tutkielmaa varten kerättyjen haastatteluaineistojen tutkimustulokset ovat osittain yleistettävissä. Toimintaperiaatteita ja motiiveja voidaan todennäköisesti yleistää koskevan myös muita samankaltaisia kolmannen sektorin järjestöjä. Työntekijöiden kokemuksia ei kuitenkaan voida yleistää, sillä ne ovat henkilökohtaisia. Lisäksi tutkittavien organisaatioiden ja järjestöjen määrä tässä tutkielmassa on koko Suomen tasolla hyvinkin pieni, jonka vuoksi haastatteluaineistoja ei täysin voida kuvaamaan yleisesti sitä, miten ja miksi organisaatiot ja järjestöt osallistuvat kotouttamiseen liittyvään työhön.

Jatkotutkimusta tämän tutkielman aiheesta voisi tehdä vaikka kuinka paljon. Pidän itse tärkeänä, että kotouttamistyön ammattilaisten osaamista, mielipiteitä ja kokemuksia hyödynnettäisiin maahanmuuttajien kotouttamisen suunnittelussa enemmän. Tämän vuoksi myös näiden ammattilaisten ja maahanmuuttajien arjessa vaikuttavien työntekijöiden ääntä tulisi tuoda esiin entistä enemmän. Etenkin joka päivä maahanmuuttajien arjessa mukana olevia kotouttamistyön ammattilaisia ja heidän näkemyksiään kotouttamistyön kehittämisestä tulisi hyödyntää nykyistä enemmän.

Lähteet

Tutkimusaineistot

Haastattelut:

Kuusi teemahaastattelua aikavälillä 12.1.2018 – 23.1.2018. Haastattelijana Marianne Pulkkinen.

Haastattelut nauhoitettu ja litteroitu. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

- H1 (pseudonyymi), nainen, Jyväskylä, 12.1.2018
- H2 (pseudonyymi), nainen, Jyväskylä, 16.1.2018
- H3 (pseudonyymi), nainen, Jyväskylä, 17.1.2018
- H4 (pseudonyymi), nainen, Jyväskylä, 18.1.2018
- H5 ja H6 (pseudonyymit), naiset, Jyväskylä, 19.1.2018
- H7 (pseudonyymi), nainen, Jyväskylä, 23.1.2018

Internet

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679. Annettu 27.4.2016. URL <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679> (tarkastettu 2.12.2018).

Henkilötietolaki 253/1999. Annettu 22.4.1999; Kumottu lailla 5.12.2018/1050. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1999/19990523> (tarkastettu 13.4.2019).

Jyvälän Setlementti ry 2019a. Etusivu. Jyvälän Setlementin esittely. URL <http://jyvala.fi/jyvalan-setlementti/> (tarkastettu 20.2.2019).

Jyvälän Setlementti ry 2019b. Maahanmuuttajille. Kotokolo -kurssit (UMAKO-lukutaitokoulutus). URL <http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/kotokolo-kurssit/> (tarkastettu 20.2.2019).

Jyvälän Setlementti ry 2019c. Maahanmuuttajille. Avaimet onnistumiseen -koulutus. URL <http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/avaimet-jyvala-fi/> (tarkastettu 20.2.2019).

Jyvälän Setlementti ry 2019d. Maahanmuuttajille. Avaimet onnistumiseen -koulutus. Koulutuksen esittely. URL <http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/avaimet-jyvala-fi/avaimet-onnistumiseen-koulutuksen-esittely/> (tarkastettu 20.2.2019.)

Jyvälän Setlementti ry 2019e. Maahanmuuttajille. Oma polku. URL <http://jyvala.fi/jyvalan-setlementti/hankkeet-ja-projektit/oma-polku/> (tarkastettu 20.2.2019).

Jyvälän Setlementti ry 2019f. Maahanmuuttajille. Sillat. URL <http://jyvala.fi/jyvalan-setlementti/hankkeet-ja-projektit/sillat/> (tarkastettu 20.2.2019).

Jyväskylän seurakunta 2019a. Info ja asiointi. Seurakunta lyhyesti. URL <https://www.jyvaskylanseurakunta.fi/seurakunta-lyhyesti> (tarkastettu 21.2.2019).

Jyväskylän seurakunta 2019b. Osallistu, toimi ja vaikuta. International Work. URL <https://www.jyvaskylanseurakunta.fi/international-work> (tarkastettu 21.2.2019).

Jyväskylän seurakunta 2019c. Tule mukaan: kerhot, ryhmät. Kansainvälisyys. URL <https://www.jyvaskylanseurakunta.fi/kansainvalisyys> (tarkastettu 21.2.2019).

Jyväskylän taidemuseo 2019. Tietoa meistä. URL <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskylan-taidemuseo/tule-taide-museoon> (tarkastettu 20.2.2019).

Kauppalehti 2019. Yritykset. Yrityshaku. Muutila ry. URL <https://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/muutila+ry/27644906> (tarkastettu 3.4.2019).

Kansalaisuuslaki 359/2003. Annettu 16.5.2003. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011. Annettu 17.6.2011. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten 907/2017. Annettu Helsingissä 14.12.2017. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170907> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella 719/2018. Annettu 10.8.2018. URL <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180719#P7> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä 908/2017. Annettu Helsingissä 14.12.2017. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170908> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010. Annettu 30.12.2010. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L3P31> (tarkastettu 10.1.2019).

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Annettu Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1999. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493#Pidp445955728> (tarkastettu 7.1.2017).

Laki Maahanmuuttovirastosta 156/1995. Annettu 3.2.1995. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950156> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki ulkomaalaisrekisteristä 1270/1997. Annettu 19.12.1997. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971270> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta 1326/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141326> (tarkastettu 2.2.2019).

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta 1327/2014. Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2014. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141327> (tarkastettu 2.2.2019).

Maahanmuuttovirasto 2019a. Luvat ja kansalaisuus. Turvapaikka Suomessa. Kiintiöpakolaiset. URL <https://migri.fi/kiintiopakolaiset> (tarkastettu 16.1.2019).

Maahanmuuttovirasto 2019b. Palvelut. Sanasto. URL <https://migri.fi/sanasto> (tarkastettu 16.1.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019a. URL <https://www.gloriajkl.fi/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019b. Tietoa Gloriasta. Tavoitteet ja arvot. URL <https://www.gloriajkl.fi/tavoitteet-ja-arvot/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019c. Tietoa Gloriasta. Yhdistys. URL <https://www.gloriajkl.fi/yhdistys/> (tarkastettu 12.4.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019d. Toiminta. Kieliryhmät. URL <https://www.gloriajkl.fi/kieliryhmat/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019e. Toiminta. Info-Gloria. URL <https://www.gloriajkl.fi/info-gloria/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019f. Toiminta. Nuorisotyö. URL <https://www.gloriajkl.fi/nuorisotyö/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019g. Toiminta. Luova toiminta, liikunta ja kulttuuri. URL <https://www.gloriajkl.fi/luova-toiminta-liikunta-ja-kulttuuri/> (tarkastettu 18.2.2019).

Monikulttuurikeskus Gloria ry 2019h. Toiminta. Perhe- ja vertaisryhmät. URL <https://www.gloriajkl.fi/perhe-ja-vertaisryhmat/> (tarkastettu 18.2.2019).

Muutila ry 2019a. URL <http://muutila.fi/> (tarkastettu 20.2.2019).

Muutila ry 2019b. Homies Youth Work. Yleistä. URL <http://muutila.fi/homiesyouthwork/#yleista> (tarkastettu 20.2.2019).

Muutila ry 2019c. Homies Youth Work. Arvot. URL <http://muutila.fi/homiesyouthwork/#arvot> (tarkastettu 20.2.2019).

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968. Annettu Genevessä 28.7.1951 URL https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2#idp445900144 (tarkastettu 19.1.2019).

Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2019 1256/2018. Annettu Helsingissä 19.12.2018. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181256> (tarkastettu 2.2.2019).

Setlementti 2019. Setlementtiliitto. URL <https://www.setlementti.fi/setlementtiliitto/setlementtiliitto/> (tarkastettu 20.2.2019).

Setlementti – Kotipolkuhankkeiden blogisivusto 2019. Kotipolku (TEM). URL <https://kotipolku.wordpress.com/kotipolku-tem/> (tarkastettu 20.2.2019).

Sisäministeriö 2019. Vastuualueet. Maahanmuutto. Lainsäädäntö. URL <https://intermin.fi/maahanmuutto/lainsaadanto> (tarkastettu 29.1.2019).

Tietosuoja laki 1050/2018. Annettu 5.12.2018. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050> (tarkastettu 13.4.2019).

Tilastokeskus 2019a. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajat väestössä. URL <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html> (tarkastettu 21.4.2019).

Tilastokeskus 2019b. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajat väestössä. Ulkomaan kansalaiset. URL <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html> (tarkastettu 21.4.2019).

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2018. Tiedevilppi. Hyvä tieteellinen käytäntö. URL <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto> (tarkastettu 4.9.2018).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a. Vastuualueet. Työelämä. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Kotouttamispolitiikka. URL <https://tem.fi/kotouttamispolitiikka> (tarkastettu 20.1.2019).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019b. Vastuualueet. Työelämä. Maahanmuuttajien kotouttaminen. URL <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen> (tarkastettu 31.1.2019).

Ulkomaalaislaki 301/2004. Annettu 30.4.2004. URL <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301> (tarkastettu 2.2.2019).

Valtion kotouttamisohjelma 2016-2019. URL <https://tem.fi/documents/1410877/3506436/Valtion+kotouttamisohjelma+vuosille+2016-2019.pdf> (tarkastettu 29.1.2019).

Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta 293/2013. Annettu 18.4.2013. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130293> (tarkastettu 2.2.2019).

Valtioneuvoston asetus Maahanmuuttovirastosta 193/2002. Annettu 13.3.2002. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020193> (tarkastettu 2.2.2019).

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. URL <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325> (tarkastettu 2.2.2019).

Kirjallisuus

Aallas, Esa 1997. Salailtua ulkomaalaispolitiikkaa: YYA-pimeästä hämärän EU:n rajamaille. Teoksessa Timo A. Järvinen, Antti Kortelainen & Matti Wuori (toim.). *Muukalaiset. Juridiikasta ja asenteista kansojen kohdatessa*. 113–116. Helsinki: Edita.

Aaltola, Jari & Valli, Raine (toim.) 2015. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aho, Anna-Liisa; Hyvärinen, Matti; Nikander, Pirjo & Ruusuvoori, Johanna (toim.). 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Alitolppa-Niitamo, Anne 2004. *The icebreakers: Somali-speaking youth in metropolitan Helsinki with a focus on the context of formal education*. Helsinki: Family Federation of Finland.

Alitolppa-Niitamo, Anne; Fågel, Stina & Söderling, Ismo (toim.) 2005. *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. Helsinki: Väestöliitto.

Alitolppa-Niitamo, Anne; Fågel, Stina & Säävälä, Minna (toim.) 2013. *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto.

Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo 2005. Johdanto. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel, & Ismo Söderling (toim.). *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. 7–12. Helsinki: Väestöliitto.

- Anis, Merja 2013. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. 147–161. Helsinki: Väestöliitto.
- Eskola, Jari; Mäenpää, Tiina & Wallin, Anna (toim.) 2017. *Eläytymismenetelmiä 2017. Perusteema ja 11 muunnelmaa*. Tampere: Tampere University Press.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Jari Aaltola & Raine Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 27–44. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fingerroos, Outi & Jouhki Jukka 2018. Etnologinen kenttätö ja tutkimus: metodin monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.), *Moniulotteinen etnografia*. 79–108. Helsinki: Ethnos ry.
- Fingerroos, Outi & Kurki, Tuulikki (toim.) 2008. *Ääniä arkistosta. Haastattelut ja tulkinta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Fingerroos, Outi; Tapaninen Anna-Maria & Tiilikainen, Marja (toim.) 2016. *Perheen yhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?* Tampere: Vastapaino.
- Forsander, Annika 2013. Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.). *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. 220–244. Helsinki: Gaudeamus.
- Fredman, Markku; Keravuori, Kirsi; Niemi-Kiesiläinen, Johanna; Nurminen, Pekka; Pihlajamäki, Heikki & Suurpää, Johanna 1989. *Oikeutta ulkomaalaisille*. Helsinki: Gaudeamus.
- Grönfors, Martti 1982. *Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät*. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Helander, Voitto 1998. *Kolmas sektori. Käsitteistöä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista*. Helsinki: Gaudeamus.
- Huttunen, Laura & Homanen, Riikka 2017. Etnografinen haastattelu. Teoksessa Anna-Liisa Aho; Matti Hyvärinen; Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. 106–125. Tampere: Vastapaino.
- Hynninen, Pirjo; Kankkunen, Tarja; Lahelma, Elina; Lappalainen, Sirpa & Tolonen, Tarja (toim.) 2007. *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2018 (toim.). *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry.
- Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2018. Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.), *Moniulotteinen etnografia*. 7–31. Helsinki: Ethnos ry.
- Jaakkola, Magdalena; Jasinskaja-Lahti, Inga; Kyntäjä, Eve; Liebkind, Karmela; Mannila, Simo & Reuter, Anni (toim.) 2004. *Venäläinen, virolainen, suomalainen: kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela & Vesala Tiina 2002. *Rasismi ja syrjintä Suomessa: maahanmuuttajien kokemuksia*. Helsinki: Gaudeamus.

- Jouhki, Jukka & Steel, Tytti (toim.) 2016. *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. Helsinki: Suomen kansantieteilijöiden yhdistys Ethnos ry.
- Junkala, Pekka 1999. Kenttätyö etnologian profiilina. Teoksessa Bo Lönnqvist; Elina Kiuru & Eeva Uusitalo. *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. 188–200. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Järvinen, Timo A; Kortelainen, Antti & Wuori, Matti 1997 (toim.). *Muukalaiset. Juridiikasta ja asenteista kansojen kohdatessa*. Helsinki: Edita
- Karayilan, Sanna; Wallin, Anna; Harju-Autti, Raisa & Eskola, Jari 2017. Kielitaito – avain moneen lukkoon Maahanmuuttajien näkemyksiä kotoutumisen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Teoksessa Jari Eskola, Tiina Mäenpää & Anna Wallin (toim.). *Eläytymismenetelmiä 2017. Perusteema ja 11 muunnelmaa*. 171–195. Tampere: Tampere University Press.
- Kiviniemi, Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 70–85. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korkiasaari, Jouni; Martikainen, Tuomas & Saari, Matti 2013. *Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi*. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.). *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. 23–54. Helsinki: Gaudeamus.
- Korkiakangas, Pirjo; Olsson, Pia & Ruotsala, Helena (toim.) 2005. *Polkuja etnologian menetelmiin*. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Kuosma, Tapio 1994. *Uudistettu ulkomaalaislainsäädäntö*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Kuula, Arja 2015. *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Marja (toim.) 2014. *Kulttuuri-identiteetti ja kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena*. Tallinna: K-print.
- Lautiola, Hannele 2013. *Kumppanuutta kotouttamisen kentillä: esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa*. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto.
- Lepola, Outi 2000. *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.
- Lönnqvist, Bo; Kiuru, Elina & Uusitalo, Eeva (toim.) 1999. *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Makkonen, Timo & Koskenniemi, Eero 2013. Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen säätely. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.). *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. 55–80. Helsinki: Gaudeamus Oy
- Martikainen, Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.) 2013. *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Martikainen Tuomas; Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna 2013. Johdanto: Suomi muuttuu kun Suomeen muutetaan. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.). *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. 13–19. Helsinki: Gaudeamus.
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. *Maahanmuuttajanaiset. Kotoutuminen, perhe ja työ*. Helsinki: Väestöliitto.

Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja 2007. Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.). *Maahanmuuttajanaiset. Kotoutuminen, perhe ja työ*. 15–37. Helsinki: Väestöliitto.

Nissi, Kaisa 2017. *Uskonnot, kulttuuri ja perhe: etnologinen tutkimus monikulttuuristen liittojen kerronnoista Suomessa*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, etnologia.

Oinonen, Liisa 1999. *Vietnamilaisia, suomalaisia vai suomenvietnamilaisia: pääkaupunkiseudun vietnamilaisten etnisuus ja identiteetti 1990-luvulla*. Helsinki: Väestöliitto.

Palmu, Tarja & Tolonen, Tarja 2007. Etnografia, haastattelut ja (valta)positiot. Teoksessa Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma, Sirpa Lappalainen & Tarja Tolonen (toim.). *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. 89–112. Tampere: Vastapaino.

Paloniemi, Susanna & Collin, Kaija 2010. Mitä ihmettä on kollektiivinen etnografia? Kokemuksia organisaatiotutkimuksesta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 204–221. Jyväskylä: PS-kustannus.

Piirainen, Marjukka 2016. Puutarhapuhetta ja puheen tulkintaa. Teoksessa Jukka Jouhki & Tytti Steel (toim.). *Etnologinen tulkinta ja analyysi. Kohti avoimempaa tutkimusprosessia*. 165–199. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry.

Pyykkönen, Miikka 2007. *Järjestäytyvät diasporat: etnisuus, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, kulttuuripolitiikka.

Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Anna-Liisa Aho, Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. 357–366. Tampere: Vastapaino.

Rastas, Anna 2007. *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: transnationaaliset juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rautiainen, Pirjo 2007. Kenttätöyön lähteillä: katsaus kvalitatiivisen tutkimuksen perusteisiin. J@rgonia 13 / 2007. URL [https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/20073/jargonia13.pdf?sequence=3_\(tarkastettu 5.9.2018\)](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/20073/jargonia13.pdf?sequence=3_(tarkastettu%205.9.2018)).

Ruotsala, Helena 2005. Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä. Teoksessa Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.). *Polkuja etnologian menetelmiin*. 45–76. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Saukkonen, Pasi 2014. Suomalainen kulttuuri-identiteetti kotouttamisen estäjänä ja edistäjänä. Teoksessa Marja Laine (toim.). *Kulttuuri-identiteetti ja kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena*. 14–56. Tallinna: K-print.

Saukkonen, Pasi 2013a. *Eri-laisuksien Suomi: vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Saukkonen, Pasi 2013b. Maahanmuutto ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.), *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. 81–97. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Saukkonen, Pasi 2013c. *Kolmas sektori -vanha ja uusi*. Kansalaisyhteiskunta 1. 6–31. URL <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51437/KY2013-1artsaukkonen.pdf?sequence=1> (tarkastettu 26.2.2019).

Saukkonen, Pasi 2010. *Kotouttaminen ja kulttuuripoliittika. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä*. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

Snellman, Hanna 2003. *Sallan suuri kylä – Göteborg: tutkimus Ruotsin lappilaisista*. Helsinki: Bromma: Suomalaisen kirjallisuuden Seura; Ruotsinsuomalaisten arkisto.

Söderling, Ismo 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. 15–31. Helsinki: Väestöliitto.

Toivanen, Mari 2014. *Negotiating home and belonging: young Kurds in Finland*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turtiainen, Kati 2008. *Kommunikointia uuden kynnyksellä: luottamuksen rakentuminen kiintiöpakolaisen ja viranomaisten välillä*. Lisensiaatintyö. Jyväskylä: Jyväskylä yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, sosiaalityö.

Uotinen, Johanna 2008. Juoksuhiekkä ja tilkkutäkki – laadulliset tutkimuskäytännöt ja äänen kunnioittaminen. Teoksessa Outi Fingerroos & Tuulikki Kurki (toim.). *Ääniä arkistosta. Haastattelut ja tulkinta*. 132–150. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Liitteet

Liite 1 – Haastattelupohja

Haastattelukysymykset

- Ammatti?
  - Organisaatio/yhdistys jolle työskentelee tai jossa toimii?
  - Kuinka suuresta organisaatiosta on kyse? Kuinka moni organisaatiossa työskentelee maahanmuuttajille järjestettävän toiminnan parissa (arviolta)?
  - Minkälaista ja kenelle suunnattua toimintaa organisaatio järjestää?
  - Miten organisaationne tukee maahanmuuttajan kotoutumista?
  - Minkälaista toimintaa organisaatio tarjoaa erityisesti maahanmuuttajille? Millaista monikulttuurista työtä organisaatio tekee? Mille maahanmuuttajaryhmälle toiminta on suunnattu? Kuinka paljon toiminnassa on mukana osallistujia?
  - Onko organisaatiolla jotain tiettyjä toimintaperiaatteita? Jos on niin mitä?
  - Minkä ideologian mukaan kotouttamistoimintaa järjestetään? Miksi organisaatio järjestää kotouttamistoimintaa?
  - (Mistä organisaatio saa resursseja kotouttamistyöhön?)
-
- Montako vuotta olette tehnyt työtä maahanmuuttajien parissa?
  - Teettekö kasvokkaista asiakastyötä maahanmuuttajien kanssa?
  - Mitkä ovat työtehtäväsi?
  - Onko sinulla jotain tiettyjä toimintaperiaatteita työssäsi? Jos on niin mitä?
  - Teettekö yhteistyötä kotouttamistyössä jonkun muun tahon kanssa? Esimerkiksi kunnan, jonkun toisen järjestön? Millaista yhteistyötä tehdään?
  - Miten koet työsi? Koetko onnistuneesi työssäsi?
  - Mikä on haastavinta toiminnan järjestämisessä?
  - Missä organisaatio on erityisen onnistunut?
  - Mikä on työssäsi palkitsevinta?
  - Miten koettu organisaationne tekemän kotouttamistoiminnan onnistuneisuuden? Mikä merkitys organisaationne tekemällä kotouttamistoiminnalla on teidän mielestä? Parannusehdotuksia?

Liite 2 – Tiedote haastateltaville ja suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tiedote haastateltaville ja suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Tutkielman tekijän yhteystiedot

Marianne Pulkkinen
Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto
sähköposti: maelpulk@student.jyu.fi

Tutkielman ohjaajan yhteystiedot

Tiina-Riitta Lappi
sähköposti: tiina-riitta.lappi@helsinki.fi

Tutkimusrekisterin ylläpitäjän yhteystiedot

Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän Yliopisto

Tutkimuksen aihe ja tavoite

Pro gradu -tutkielman aiheena on paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen rooli kotouttamispolitiikassa Jyväskylässä. Tutkielmassa on tarkoitus selvittää minkälaista kotouttamistoimintaa paikalliset yhteisöt ja järjestöt järjestävät, kenelle se on suunnattu ja miksi sitä ylipäättänsä tehdään. Tutkimuksen varsinainen fokus on selvittää paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen järjestämien kotouttamistoiminnan taustalla vaikuttavia motiiveja ja ideologioita sekä työntekijöiden kokemuksia edustamansa organisaation tekemästä kotouttamistoiminnasta. Tässä tutkielmassa päättökysymyksenä on seuraava: Mitä motiiveja ja ideologioita paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen järjestämien kotouttamistoiminnan taustalla on? Tutkielmassa pyritään löytämään vastauksia myös seuraaviin täydentäviin tutkimuskysymyksiin: Miten paikalliset yhteisöt ja järjestöt tukevat Suomeen (tässä kontekstissa Jyväskylään) muuttavien ihmisten kotoutumista? sekä Mitä kokemuksia paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa järjestön tai yhteisön merkityksestä ja roolista kotouttamistyössä?

Aineistonkeruun toteuttaminen

Aineisto tätä tutkielmaa varten kerätään haastatteluiden kautta. Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna ja se kestää maksimissaan 45 minuuttia. Teemahaastattelulla tässä tutkielmassa tarkoitetaan haastattelua, jossa haastattelun pohjana toimii etukäteen tehty kysymyslista, joihin haastateltava voi vastata mahdollisimman vapaasti ja omin sanoin.

Haastattelu nauhoitetaan ääninauhalle, jonka jälkeen haastattelu tallennetaan salasanalla suojattuun tietokoneeseen. Haastattelunauha tullaan myös muuttamaan kirjalliseen muotoon. Haastateltavan ja haastattelussa esille tulevien muiden henkilöiden nimet poistetaan tai muutetaan peitenimiksi. Tarvittaessa muutetaan ja poistetaan myös muita henkilötunnustietoja (esim. paikkatiedot, muut erisnimet), jotta haastateltavan tunnistaminen aineistosta ei ole mahdollista. Ääninauha tuhoetaan sen jälkeen, kun haastattelu on kirjoitettu tekstitiedostoksi.

Kyseessä on kertatutkimus, ja arvioitu tutkimusprossin kesto on noin vuosi. Haastatelluista saatava aineisto tullaan säilyttämään koko tutkimusprosessin ajan joko yliopiston suojatulla U-aseamalla tai tutkijan omalla tietokoneella, joihin molempiin pääsy on vain tutkijalla itsellään. Haastatteluista saatavaa aineistoa tulee käsittelemään tutkijan lisäksi mahdollisesti tutkijan ohjaaja. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisten käsiin prosessin missään vaiheessa.

Haastateltavan oikeudet ja yksityisyyden turvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastateltavalla on oikeus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen milloin vain, sekä oikeus kieltäytyä vastaamasta hänelle esitettyyn kysymykseen. Haastatteluun osallistumisen peruuttamisesta ei tule seuraamuksia haastateltavalle. Haastateltavalla on oikeus saada lisätietoa tutkimuksesta koko tutkimusprosessin ajan.

Haastattelusta saatavat mahdolliset haastateltavan henkilökohtaiset tiedot tulevat ainoastaan tutkijan käyttöön, ja ne hävitetään viimeistään tutkimusprosessin loputtua. Haastattelusta saatavasta aineistosta tullaan poistamaan kaikki haastateltavaan liittyvät tunnisteet. Koko tutkimusprosessi toteutetaan siten, ettei tutkittavien anonymiteetti vaarannu missään vaiheessa tutkimusprosessia.

Tutkimuksesta on täytetty henkilötietolain edellyttämä rekisteriseloste, jonka haastateltava halutessaan saa tutkijalta nähtäväkseen.

Aineiston käyttö tutkimusjulkaisussa

Haastattelussa esille tulleen asiat raportoidaan tutkimusjulkaisussa tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa. Tutkimusjulkaisussa tullaan käyttämään suoria otteita haastattelusta, kuitenkin niin, ettei haastateltavan henkilöllisyys tule ilmi. Otteissa haastateltavaa tullaan kutsumaan peitenimellä (esimerkiksi nimellä Haastateltava 1).

Tutkimuksen päätyttyä ääninauhoista tehdyt tekstitiedostot luovutetaan pysyvästi säilytettäväksi Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkeeseen myöhempään tutkimuskäyttöön haastateltavan luvalla. Tarvittaessa tekstitiedostoista poistetaan ja muokataan lisää tunnisteita arkistoinnin yhteydessä. Tekstitiedostoiden luovuttamisesta arkistoon tullaan sopimaan erikseen haastattelutilanteessa allekirjoitettavalla lupalapulla.

Tutkielma pyritään julkaisemaan vuoden 2018 loppuun mennessä Jyväskylän yliopiston tietokannassa. Kyseinen tietokanta on kaikille avoin.

Suostumus haastatteluun osallistumisesta

Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen ja sisältöön, kerättävän tutkimusaineiston keräämismenelmiin ja käyttöön, sekä haastateltavien oikeuksiin. Suostun osallistumaan tutkimukseen annettujen ohjeiden mukaisesti. Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni tai kieltäytyä haastatteluun osallistumisesta missä vaiheessa tahansa. Haastatteluani ja kerättyä aineistoa saa käyttää sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voida tunnistaa.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus

Päiväys

Tutkijan allekirjoitus

Liite 3 – Arkistointisopimus haastateltaville

SOPIMUS AINEISTON KÄYTÖSTÄ ARKISTOSSA

Kuvaus aineistosta:

Marianne Pulkkinen, pro gradu -tutkielma: Paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen rooli kotouttamispolitiikassa Jyväskylässä. Haastattelut aiheesta: Mitä motiiveja ja ideologioita paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen järjestämän kotouttamistoiminnan taustalla on?, Miten paikalliset yhteisöt ja järjestöt tukevat Suomeen (Jyväskylään) muuttavien ihmisten kotoutumista? sekä Mitä kokemuksia paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen työntekijöillä on edustamansa järjestön tai yhteisön merkityksestä ja roolista kotouttamistyössä?

Aineistoa käytetään tutkimustarkoituksissa ja se arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon. Keruun ja tutkimuksen aikana aineiston omistaa tutkimuksen tekijä sekä Jyväskylän yliopisto. Aineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliselle tietoaarkistolle luovutussopimuksella, jossa määritellään aineiston käyttöön liittyvät kysymykset. Arkisto huolehtii aineiston pitkäaikaissäilytyksestä. Aineisto on käytettävissä Yhteiskuntatieteellisessä tietoaarkistossa sen käytösääntöjen mukaisesti. Arkisto antaa kokoelmissaan olevia aineistoja käyttöön voimassa olevan lainsäädännön, luovuttajien kanssa tehtyjen sopimusten ja Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston sääntöjen nojalla.

Antamaani aineistoa käytetään tutkimustarkoituksissa ja se arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon, jossa se on tutkijoiden käytössä arkiston käytösääntöjen mukaisesti.

- Aineiston saa arkistoida nauha-/paperi-/digitaalisessa muodossa henkilötietojani käyttäen.
  - Antamiini tietoihin saa viitata henkilötietojani käyttäen.
  - Antamiini tietoihin ei saa viitata henkilötietojani käyttäen.

Päivämäärä: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Osoitetiedot: _____

Muuta: _____

Arkiston puolesta: _____

Arkiston merkintöjä: _____

Säädökset:

Laki viranomaistoiminnan julkisuudesta (621/1999), Henkilötietolaki (523/1999)

sekä voimassa oleva arkisto- ja tekijänoikeuslainsäädäntö.

Liite 4 – Tieteellisen tutkimuksen rekisteriseloste

TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN REKISTERISELOSTE

Henkilötietolaki (523/1999) 10 § ja 14 §

Lue täyttöohjeet ennen rekisteriselosteen täyttämistä. Käytä tarvittaessa liitettä.

Laatimispäivä
4.12.2017

1a Tutkimus- rekisterin- pitäjä	Nimi Historian ja etnologian laitos Osoite PL 35 (H) 40014, Jyväskylän yliopisto Muut yhteystiedot (esim. puhelin virka-aikana, sähköpostiosoite) Marianne Pulkkinen, maelpulk@student.jyu.fi
1b Yhteistyö- hankkeena tehtävän tut- kimuksen osapuolet ja vastuunjako	Ei yhteistyötahoja
1c Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä	Opinnäytetyön ohjaa Tiina-Riitta Lappi Maisterintutkielmasta vastaa Marianne Pulkkinen, etnologia, Jyväskylän yliopisto
1d Tutkimuksen suorittajat	Kaikki henkilöt, joilla on tutkimuksen kuluessa oikeus käsitellä rekisteritietoja Marianne Pulkkinen
2 Yhteyshenki- lö rekisteriä koskevissa asioissa	Nimi Marianne Pulkkinen Osoite Muut yhteystiedot (esim. puhelin virka-aikana, sähköpostiosoite) maelpulk@student.jyu.fi
3 Tutkimus- rekisteri	Rekisterin nimi Paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen rooli kotouttamispolitiikassa Jyväskylässä Työntekijöiden kokemuksia kotouttamistyöstä ☒ kertatutkimus ☐ seurantatutkimus Tutkimuksen kesto 09/2017-12/2018
4 Henkilötieto- jen käsittelyn tarkoitus	Henkilötietoja kerätään Paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen rooli kotouttamispolitiikassa Jyväskylässä- pro gradu-tutkielmaa varten.

5 Rekisterin tietosisältö	Haastattelujen kautta rekisteriin ei kerätä henkilötietoja, ja mahdolliset haastatteluissa esiintyvät henkilöön liittyvät tunnistetiedot poistetaan litteroiduista versiosta. Äänitetyt haastattelut tuhoetaan litteroinnin jälkeen.
6 Säännönmukaiset tietolähteet	Haastatteluaineisto kerätään vapaaehtoisilta osallistujilta, joita on etukäteen kirjallisesti ja suullisesti informoitu tutkimusaineiston käytöstä ja säilytyksestä.
7 Tietojen säännönmukaiset luovutukset	Tietoja ei luovuteta.
8 Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle	Tietoja ei siirretä.
9 Rekisterin suojauksen periaatteet	☒ Tiedot ovat salassapidettäviä. Manuaalinen aineisto: Haastatteluaineisto kerätään anonyyminä. Aineisto siirretään käsittelyn (litteroinnin ja henkilöön viittaavien tietojen poistamisen) jälkeen salasanalla suojatulle tietokoneelle. ATK:lla käsiteltävät tiedot: ☒ käyttäjätunnus ☒ salasana ☐ käytön rekisteröinti ☐ kulun valvonta ☐ muu, mikä: ☒ Tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa. <small>Peruste tunnistetietojen säilyttämi-</small> ☐ Aineisto analysoidaan tunnistetiedoin, koska
10 Tutkimusaineiston hävittäminen tai arkistointi	☐ Tutkimusrekisteri hävitetään. ☒ Tutkimusrekisteri arkistoidaan ☒ ilman tunnistetietoja ☐ tunnistetiedoin Mihin: Aineisto arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon.